

ΙΑΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Μακάριοι οί καθαροί
τῆ καρδίᾳ,
ὅτι αὐτοί τόν Θεόν
ὄψονται.

Ματθ. Ε 8

ΕΤΟΣ 21ον

ΤΕΥΧΟΣ 115

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1976

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 6)

Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12 τηλ. 32.46.837

Annie Besant	Μελέτη επί της Συνειδήσεως	δεμ.	120
C. Leadbeater	Σ' εκείνους πού πενθούν		10
Besant-Leadbeater	Ἡ Ἄτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ		150
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξέλξεις Ἀνθρωπότητος		120
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα		30
"	Αἱ βαθύτεραι ὄψεις τῆς Ζωῆς		30
"	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας		50
Ed. ArnoId	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας		50
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις		80
Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἄτραπὸ		30
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἐκδ. 1966)		30
"	Στοχασμοὶ πάνω στὴ Ζωὴ (Α' σειρά)	δεμ.	200
"	Στοχασμοὶ πάνω στὴ Ζωὴ (Β' σειρά)	"	200
"	Ἐλευθερία, ἀρχὴ καὶ τέλος	"	200
"	Ἐκπαίδευσις καὶ σημασία ζωῆς	"	120
"	Στὴ σιγὴ τοῦ Νοῦ	δδ. 120, δεμ.	160
Ἄντ. Ἀδριανόπουλος	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ		150
"	Ἀρχαῖοι Ἑλληνες Φιλόσοφοι	δδ. 200, δεμ.	220
"	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς		100
Κ. Κιτρινιάρης:	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς		60
Κ. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	δδ. 40, δεμ.	70
"	Μελετήματα	δδ. 90, δεμ.	120
"	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία	δδ. 100, δεμ.	150
"	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	δδ. 80, δεμ.	120
"	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ.	140
"	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισαναμουρτι	δδ. 80 δεμ.	130
"	Ὁ Ἰησοῦς		60
"	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)		40
"	Ἄγνώστῳ Θεῷ		10
«ΙΛΙΣΟΣ», Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 58 καὶ 1959 - 61, ἐκάστη χρυσῶδ.			140
Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»			120
Περιοδικὸν «Ι Λ Ι Σ Ο Σ»	Τόμοι εἰς τεύχη 1956-70	δρχ.	100
"	» χαρτόδετοι 1971-74	δρχ.	120

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 25

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 130 Ἐξωτερ. \$ 5

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΙΛΙΣΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

*

1976

ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ

*

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ * ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ
ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ
ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ
ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ
ΧΡΩΜΑΤΟΣ * ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗ-
ΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗ-
ΘΕΙΑΣ * ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ
ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΒΙΑΣ

*

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΗΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμώνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητής ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 21ον * Ἰανουάριος — Φεβρουάριος 1976 * ΤΕΥΧΟΣ 115

48 Χρόνια μὲ τὸν Ἀρχαιόφιλο ᾽Ομιλο ᾽Εκδρομῶν

᾽Ομιλία τοῦ ἸΩ. ΜΠΡΟΥΜΗ

Κατὰ τὸν ἑορτασμόν τῶν 48 ἐτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδρομῆς τοῦ ΑΡΧΑΙΟΦΙΛΟΥ ΟΜΙΛΟΥ (11 Δεκεμβρίου 1927), στὴν Καισαριανή ὁ Πρόεδρος κ. Ἰω. Μπρούμης ἔκχεσε τὴν ἀκόλουθη ὁμιλία :

Τὰ χρόνια κυλοῦν καὶ μαζί μ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα στὸ προσκήνιον τοῦ ᾽Ομίλου ἀλλάζουν. Ἄλλα φεύγουν, ἄλλα ἔρχονται. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ μένει ἀσάλευτο, ἀκλόνητο, ἀναλλοίωτο εἶναι ἡ Ἰδεολογία μας, τὴν ὁποίαν ἔθεσαν θεμέλιο οἱ ἱδρυταὶ του.

Χάριν τῶν νέων μας μελῶν καὶ τῶν ἀγαπητῶν φίλων μας,

ποῦ ἤρθαν σήμερα στὴν ἐκδρομὴ μας γιὰ νὰ πανηγυρίσουμε μαζί τὸν βίο μισοῦ σχεδὸν αἰῶνα τοῦ ᾽Ομίλου μας, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ χάριν τῶν παλαιῶν καὶ πολιῶν τὴν κόμην Ἀρχαιοφίλων, θὰ ἤθελα νὰ πῶ λίγα λόγια γιὰ τὴν Ἰδεολογία μας ποῦ εἶναι διατυπωμένη συνοπτικὰ καὶ στὸν τίτλο μας «Ἀρχαιόφιλος» καὶ στὴν τριλογία μας:

«Φύσις - Ἀλήθεια - Ἀνθρωπι-σμός».

Ἄγαπητοὶ συνεκδρομεῖς,

Ὁ ᾽Ομιλός μας εἶναι ἐκδρομικὸ Σωματεῖο ποῦ ἔχει ὅμως

ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που τον κάνει διαφορετικό από τα άλλα αδελφά μας Έκδρομικά Σωματεία.

Και αυτό το χαρακτηριστικό είναι ότι συνδυάζει τις έκδρομες με μιὰ εκδήλωση ενδιαφέροντος και αγάπης για τὴν ἀρχαία ἐποχή που ἄφησε στὸν τόπο μας, τόσο ἔντονα δείγματα ἀπὸ τὸ πέρασμά της.

Και τὰ δείγματα αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον τὰ θαυμαστά ἔργα τέχνης μετὰ τὰ περίλαμπρα μνημεῖα, τὰ ἀπαράμιλλα ἀγάλματα, δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀξιοθαύμαστα ἔργα ποιήσεως και τραγωδίας. Εἶναι τὰ ἔργα πνευματικοῦ πολιτισμοῦ που πηγὴ τους ἦταν τὰ ἄδυτα τῶν μυστηρίων, τῶν μαντείων, τῶν χρηστηρίων. Ἐνας γαλαξίας ἀστερισμῶν ἀπὸ ἐμπνευσμένους φιλοσόφους, ἀπὸ μεγάλους νομοθέτας, ἀπὸ ὑψηλότες ποιητὰς ἀπὸ ἱκανοὺς πολιτικούς ἐδημιούργησαν τὸν ἀρχαῖον ἐλληνικὸν πολιτισμὸν, που ἐβοήθησε τὴν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας και πρὸς τὸν ὁποῖον στρέφονται πάντοτε οἱ Κοινωνίες ὄλων τῶν ἐποχῶν γιὰ ν' ἀντλήσουν παραδείγματα και διδάγματα.

Ὁ ἀείμνηστος πρόεδρος μας Ἰωάννης Βασιλῆς ἔλεγε:

«Ἄν θέλετε ν' ἀντιληφθῆτε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀφαιρέσατε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Κόσμου τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν, και Ὁ ἀντιληφθῆτε τὸ κενό, τὸ χάος στὸ ὁποῖο θὰ βρισκόταν ἡ ἀνθρωπότης. Ἀφαιρέσατε τὴν ἐλληνικὴν σκέψιν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα και θὰ βυθισθῆτε εἰς τὸ διανοη-

τικὸν σκότος τῆς βρεφικῆς ηλικίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐξελείφατε τὴν Ἑλληνικὴν Τέχνην και θὰ ἐπιστρέψουν αἱ αἰσθήσεις σας εἰς τὴν τέχνην τοῦ σπηλαίου, εἰς τὴν τέχνην τῶν πρωτογόνων λαῶν».

Και αὐτὴ, φίλοι μου, εἶναι ἡ πραγματικότητα γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα.

Νὰ λοιπὸν γιὰ τὴν οἱ ἐπαύοντες τοῦ Ὀμίλου μας ἔδωσαν σ' αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ «Ἀρχαιοφίλου».

Νὰ γιὰ τὴν μέλη του τιμοῦν, σέβονται και θαυμάζουν τὴν ἐλληνικὴν ἀρχαιότητα.

Νὰ γιὰ τὴν στόχος τῶν ἐκδρομῶν μας εἶναι οἱ ἀρχαιολογικοὶ τόποι μετὰ τὴν πανένδοξη πνευματικὴ τους ἱστορία.

Στοὺς τόπους αὐτοὺς που εὐλαβικὰ ἐπισκεπτόμαστε, βρισκόμενοι μακριὰ ἀπὸ κάθε ἐνόχληση τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ ἀκοῦμε ὀμιλίες που ἔχουν σχέση μετὰ τὴν ἐπιχώριο ἀρχαία ἱστορία, τὴν τέχνην και τὴν ἐκεῖ λατρεία.

Ἐκεῖ ἀφήνουμε τὴν σκέψιν μας ν' ἀναπολήσῃ τὸ πνευματικὸ κλέος τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἐποχῆς και ζητοῦμε νὰ εἰσχωρήσουμε στὰ αἶτια που ἐδημιούργησαν τὸ ἐλληνικὸ θαῦμα, ὅπως τὸ ὀνόμασαν οἱ πεπαιδευμένοι και φιλοσοφημένοι ἀνθρωποὶ ὄλων τῶν ἐποχῶν.

Ἐκεῖ ἐπιθυμοῦμε νὰ ζήσουμε γιὰ λίγο μετὰ τὴν φαντασία μας στὸν κόσμον τῆς πνευματικῆς ὁμορφίᾳς.

Αὐτὴ ἡ ὁμορφιά τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς μᾶς ἔκανε Ἀρχαιοφίλους.

Και τώρα, φίλτατοι συνεχδρομείς, θά σᾶς μιλήσω για την Τριλογία του Ὁμίλου μας «ΦΥΣΙΣ-ΑΛΗΘΕΙΑ-ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ», για την τριλογία που είναι γραμμένη στο Καταστατικό μας, στο λάβαρό μας, στη σφραγίδα μας, στην έπικεφαλίδα των προγραμμάτων μας, που είναι γραμμένη παντού, για την Τριλογία που πρέπει να είναι χαραγμένη στο νοῦ και στην καρδιά μας.

Μέσα στην Τριλογία αυτή περιλαμβάνεται όλόκληρο σύστημα μορφωτικό με τό όποιο διαπλάσσονται ψυχές ισχυρές και οργανισμοί υγιείς. Μέσα στο έμβλημά μας κρύβεται ή πεμπουσια του πιστεύω μας.

Ἄλλά για την ανάπτυξη του νοήματος των τριών αυτών ιερών λέξεων που συνθέτουν μία όλοκληρωμένη Κοσμοθεωρία χρειάζεται χρόνος πολὺς που δεν διαθέτουμε και ικανότητες που μου λείπουν.

Γι' αυτό θά περιοριστώ να σᾶς πω μόνο λίγα λόγια σχετικά.

Λοιπόν οί ιδρυταί του Ὁμίλου μας που έκαναν 48 χρόνια πριν την πρώτη τους εκδρομή εἴδω εἴχανε φυσιοκρατικές πεποιθήσεις, δηλαδή πιστεύανε στην παντοδυναμία τῆς Φύσεως. Πιστεύανε άκόμη ότι ή Φύσις είναι θεία και σίωνία και γι' αυτό πρέπει να τῆς αποδίνουμε σεβασμό και λατρεία. Ἦσαν δια τόν λόγο αυτό πραγματικοί Φυσιολάτραι και όχι με την στενή σημασία που δίνουμε σήμερα τόσο πρόχειρα στη λέξη αυτή όταν θέλουμε να χαρακτηρίσου-

με κείνους που πηγαίνουν εκδρομή.

Σάν φύση θεωρούσαν οί ιδρυταί του Ὁμίλου τό μέγα Πᾶν, τόν Κόσμο όλόκληρο, όλα τά δημιουργήματα και τά οὐράνια σώματα και τίς μορφές που είναι φτιαγμένες από άψυχη ύλη, και τά φυτά και τά έμβια όντα και αυτόν τόν άνθρωπο και τέλος τίς συνειδήσεις.

Ὅλα αυτά έλεγαν αποτελοῦν τή Φύση, τό Σύμπαν. Ἐξω από τή Φύση δεν υπάρχει τίποτε. Γι' αυτό θεωρούσαν ότι ή έκφρασις «ύπερφυσικά» και «μεταφυσικά» είναι έννοιες χωρίς περιεχόμενο.

Και εἴδω πρέπει να προσέξουμε κάτι πολὺ σημαντικό. Ὅτι δηλαδή όλα τά δημιουργήματα στον κόσμο εκδηλώνουνε δυνάμεις και ιδιότητες που προέρχονται από τους νόμους τῆς οὐσίας που τά αποτελοῦν, τῆς οὐσίας τῆς φύσεως.

Οί νόμοι αυτοί, με την συνδρομή του παράγοντος χρόνου, υποβοηθοῦνε τίς οὐσίες τῆς φύσεως σε εξέλιξη. Δηλαδή στην εκδήλωσή νέων δυνάμεων και ιδιοτήτων που υπάρχουν μεν μέσα στις οὐσίες αυτές, αλλά που παρέμειναν προηγουμένως σε μιᾷ παθητική, μιᾷ λανθάνουσα κατάσταση.

Ἐλεγαν άκόμη οί ιδρυταί του Ὁμίλου ότι ό μελετητής τῆς Φύσεως και τῶν λειτουργιών της μένει άληθινά θαμπωμένος και γοητευμένος από τό μεγαλεῖο που συντελεῖται μέσα στο Σύμπαν.

— Αυτοί είναι άγαπητοί φίλοι οί λόγοι για τους όποιους

ἦσαν φυσιολάτραι. Γιατί πιστεύανε ὅτι ἡ Φύσις εἶναι αἰωνία, ἀνώλεθρη καὶ οἱ νόμοι τῆς ἀπαραβίαστοι. Καὶ ἡ πίστις τῶν ἐμπνευσμένων ἐκείνων ἀνδρῶν πρέπει νὰ εἶναι καὶ σήμερα πίστις ὅλων τῶν Ἀρχαιοφίλων καὶ γι' αὐτὸ ἡ Φύσις περιλαμβάνεται στὴν Τριλογία τοῦ Ὀμίλου. Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ παρατήρησις καὶ ἡ μελέτη τῆς φύσεως, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐρευνήσουμε βαθύτερα τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς πνευματικοὺς νόμους τῆς. Καὶ ἡ γνώσις τῶν λειτουργιῶν τῶν νόμων αὐτῶν μᾶς παρουσιάζει τὴν πραγματικότητα ποὺ ὑπάρχει καὶ κυριαρχεῖ στὸν Κόσμον ὁλόκληρο. Ἡ γνώσις αὐτῆς τῆς πραγματικότητος εἶναι ἡ Ἀλήθεια, ποὺ ἅμα γίνεи κτῆμα μας εἶναι αὐτὴ ποὺ θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὴν πνευματικὴ ἀνύψωσις. Γι' αὐτὸ ὁ θεὸς Ἰησοῦς ἐκήρυττε:

«Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ Ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς». Ἐκεῖ λοιπὸν μᾶς ὁδηγεῖ ἡ γνώσις τῆς πραγματικότητος, τῆς Ἀληθείας δηλαδὴ στὴ λύτρωσις, στὴν ἀπελευθέρωσις. Καὶ αὐτὸς εἶναι λόγος γιὰ τὸν ὅποιον ἡ Ἀλήθεια πρέπει ν' ἀποτελῆ τὸν στόχον τῶν Ἀρχαιοφίλων καὶ γι' αὐτὸ περιλαμβάνεται στὴν Τριλογία τοῦ Ὀμίλου.

Ἐφοδιασμένος ὁ ἄνθρωπος μὲ γνώσεις ἀληθινὰς γιὰ τὴ φύσιν, τὴ ζωὴ καὶ τὸν σκοπὸ τῆς γήινης ζωῆς, θὰ χαράξῃ κανόνες βίου καὶ συμπεριφορᾶς, ποὺ θὰ εἶναι σύμφωνα καὶ ἀρμονικοὶ μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ποὺ εἶναι οἱ ἴδιοι νόμοι

μὲ τοὺς νόμους τῆς παγκόσμιας ζωῆς.

Ἔτσι μὲ βάση τοὺς κανόνες αὐτοὺς θὰ ἐξελίξη ὁ ἄνθρωπος ἀδιάκοπα τὶς δυνάμεις του ποὺ κοιμοῦνται ἀκόμη μὲς τὴν ψυχὴ του καὶ φθάνει κάποτε στὴν πνευματικὴ πρόοδο ποὺ ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη ἀρχὴ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀνθρωπισμὸς ἀποτελεῖ ἐπιδίωξη τῶν Ἀρχαιοφίλων καὶ ἔχει περιληφθῆ στὴν Τριλογία τοῦ Ὀμίλου.

Αὐτὰ εἶχα νὰ σᾶς πῶ, ἀγαπητοὶ συνεκδρομεῖς, μὲ κάθε δυνατὴ συντομία γιὰ τὸ ἔμβλημα μας Φύσις - Ἀλήθεια - Ἀνθρωπισμὸς.

Ὁ τίτλος μας λοιπὸν «Ἀρχαιόφιλος» καὶ «ἡ Τριλογία μας», μᾶς κάνουν νὰ διακρινώμεθα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀδελφὰ ἐκδρομικὰ Σωματεῖα μὲ τὰ ὁποῖα ὅμως μᾶς ἐνώνουν οἱ κοῖνοι δεσμοὶ τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν ἐκδρομὴν, τοῦ εὐγενοῦς συναισθηματος τῆς ἀπολαύσεως τῆς χαρᾶς τοῦ Ὑπαίθρου καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Κυρίες καὶ Κύριοι

Ἀγαπητοὶ Ἀρχαιόφιλοι

Στὸ σημερινὸ πανηγυρισμὸς στρέψουμε ἀκόμη μιὰ φορὰ πρὸς ἔντονα τὴ σκέψιν μας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τοὺς ἰδρυτὰς τοῦ Ὀμίλου μας οἱ ὁποῖοι χαράξανε τὶς κετευθυντήριες γραμμὲς τῆς ἐκδρομικῆς καὶ πνευματικῆς του δράσεως. Πιστοὶ συνεχιστὰι τοῦ ἔργου των ἤρθαμε σήμερα ὅλοι ἐδῶ, εὐλαβικοὶ προσκυνηταί, γιὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσουμε γιὰ τὴν πνευματικὴ κληρονομιά ποὺ μᾶς

ἀφῆκαν Μιλῶντας ὅμως γιὰ τοὺς ἰδρυτὰς τοῦ Ἀρχαιοφίλου αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωση νὰ παρουσιάσω στὰ νέα μας μέλη, ἂν ὄχι ὅλους, διότι ἦσαν πολλοί, τοῦλάχιστον τοὺς κυριώτερους ἀπ' αὐτούς.

Καὶ θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὸν Σπυρίδωνα Νάγο γιὰ τὸν ὁποῖον ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἔλεγαν ὅτι ἦταν μία σπάνια πνευματικὴ προσωπικότης, ἓνα φαινόμενο ἤθους, χαρακτῆρος καὶ φιλοσοφικῆς μορφώσεως. Ἦταν ἓνας ἄνθρωπος πεφωτισμένος, κάτοχος τῆς μυστηριακῆς γνώσεως πὺ μὲ τις ἰσχυρές του πνευματικὲς δυνάμεις ἀνέσυρε ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ ζωντάνεψε τις κοσμοθεωρίες πὺ ἦταν ξεχασμένες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ γι' αὐτὸ ὅμως φυλάχθηκαν ἀμόλυπτες μέχρι τότε ἀπὸ τὴ βεβήλωση τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς κακίας.

Ὁ Σπυρίδων Νάγος ἦταν στοὺς κύκλους του ὁ φωτεινὸς ὁδηγός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ πνευματικὲς πηγές, προσιτῆς μόνο σ' αὐτὸν, ἀνιλοῦσε τὴ σοφία τὴν ὁποία μετέδιδε μὲ τις ὁμιλίες του στοὺς ἀκροατὰς του. Εἶχε δεχθῆ καὶ ἔγινε ἀντιπρόεδρος στὸν Ὀμιλό μας καὶ προσέφερε σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, κυρίως ὅμως στὸ μορφωτικὸ ἔργο τοῦ Ἀρχαιοφίλου ἀνυπολόγιστη συμβολή.

Κοντὰ στὸν Νάγο πρέπει νὰ δοῦμε νὰ στέκεται ὁ μαθητῆς του ὁ Ἰωάννης Βασιλῆς, πρῶτος Πρόεδρος τοῦ Ὀμιλοῦ μας καὶ ὁ ὁποῖος τὸν διοίκησε ἐπὶ 35 συνεχῆ χρόνια, ὁπότε ἄφησε τὸν γῆινο κόσμο.

Κανένα καθῆκον διοικητικὸ, ὀργανωτικὸ καὶ κυρίως μορφω-

τικὸ. δὲν παρέλειψε ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Βασιλῆς. Τακτικὸς ὁμιλητῆς στὶς ἐκδρομὲς ἀνέλυε τὴν Κοσμοθεωρία τῆς Τριλογίας μας, ἐπεξηγοῦσε τὴν πνευματοδοξία τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων φιλοσόφων καὶ ἀνέπτυσσε μὲ συναρπάζουσα εὐγλωττία τὸ πνευματικὸ κάλλος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ θυμηθοῦμε τὸν Ἰ' Αντώνιο Ἀδριανόπουλο, τὸ ἔξοχον αὐτὸ πνεῦμα, τὸν ἄξιο μαθητῆ τοῦ Νάγου πὺ ἀργότερα χάρις στὶς πνευματικὲς του δυνάμεις ἔγινε στενὸς συνεργάτης τοῦ διδασκάλου του. Ὁ Ἀδριανόπουλος ἦταν ἓνας γίγας γνώσεων, γνώσεων τῆς Ἀληθείας, τὴν ὁποῖαν μὲ ποικίλους τρόπους μετέδιδε στοὺς ἀκροατῆς του ὅταν μιλοῦσε στὶς ἐκδρομὲς τοῦ Ὀμιλοῦ. Τοὺς τρεῖς αὐτοὺς πρωτεργάτας ἀκολουθοῦσε μία πλειὰς ἀνθρώπων πὺ δεχθῆκανε τὴν πνευματικὴ ἀκτινοβολία τοῦ Νάγου. ἀνθρώπων καλλιεργημένων, ζηλωτῶν τῆς Ἀληθείας, ἐμπνευσμένων ἀπὸ ὑψηλὲς ἰδέες, ἀπὸ ἐνθουσιασμό γιὰ τὴν φυσιολατρεία, ἀπὸ σεβασμὸ γιὰ τὸ δημιουργικὸ ἔργο τῆς Φύσεως. Πῶς ὅμως μποροῦμε νὰ θυμηθοῦμε ὅλους; Ἀναφέρω μόνο μερικοὺς, τὸν Πυλάδη Κοντογιάννη πὺ εἶχε πρῶτος συλλάβει τὴν ἰδέα γιὰ τὴν ἰδρυση ἑνὸς ἐκδρομικοῦ - πνευματοκρατικοῦ σωματείου, τὸν Θεόδωρο Πλοῦμο, τὸν Σπύρο Θεοχαρόπουλο, τὸν Βασίλη Οἰκονομόπουλο, Διονύσιο Διαμαντόπουλο.

Στὸν πλοῦσιο αὐτὸν κατάλογο τῶν πρωτοπόρων τῆς φυσιο-

λατρικῆς ἰδεολογίας δὲν μπο-
ροῦμε νὰ παραλείψουμε ἕναν ἀ-
κόμα, τὸν φίλτατό μας Γεώργιον
Εὐαγγελίου, τὸ σεμνὸ κα' πιστὸ
αὐτὸ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμ-
βουλίου τοῦ Ὁμίλου μας, ποὺ
ἐπὶ πέντε σχεδὸν δεκαετίες με-
τέχει τῶν ἐκδρομῶν μας.

Ὁ Γιώργος Εὐαγγελίου ἔχει
ἀκόμη ἕνα τίτλο περισσότερον
ἀπὸ κάθε ἄλλον σημερινὸν Ἀρ-
χαιοφίλο. Εἶναι ὁ μόνος ἐπιζῶν
ποὺ βρίσκεται σήμερα μαζί μας
ἀπὸ τὰ 17 μέλη τῆς Ὁμάδος ποὺ
ἤρθαν ἐδῶ πρὸ 48 ἐτῶν, κά-
νοντας τὴν πρώτη ἐκδρομὴν τοῦ
Ὁμίλου καὶ ποὺ παρίσταται
πάντοτε στὸν πανηγυρισμὸ τῆς
ἐπετείου τοῦ Ἀρχαιοφίλου.

Κυρίες καὶ Κύριοι.

Πρὶν τελειώσω τὰ ὅσα εἶχα
τὴν τιμὴ νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὴν ση-
μερινή μας γιορτὴ θὰ ἤθελα
νὰ προσθέσω ὅτι ὅπως ξέρομε
ὅλοι μας ἡ ζωὴ δίνει στὸν ἄνθρωπο
καὶ λύπες καὶ χαρές. Στὸν κάθε
ὅμως ἄνθρωπο εἶναι ὑποχρέω-
σις νὰ παραμερίζη τὶς λύπες καὶ
ν' ἀπολαμβάνη τὶς χαρές. Γιατὶ
ἡ χαρὰ, ὅπως καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι
τὸ κατ' ἐξοχὴν συναίσθημα
ποὺ βοηθᾷ τὴν ἐξέλιξι τῆς
ψυχῆς.

Σὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, ἡ
Μοῖρα προσέφερε τὸ δῶρο νὰ
ζοῦμε στὸν ὀλόφωτο αὐτὸν τό-
πο, ν' ἀπολαμβάνουμε τὸ γλυ-
κὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ
περιβαλλόμαστε ἀπὸ τὴν ὁμορ-
φιά τοῦ ἑλληνικοῦ Ὑπαίθρου.

Ἔχουμε ἀκόμη τὴν τύχη νὰ
μποροῦμε νὰ θαυμάζουμε ὅπο-
τε θέλουμε καὶ εὐκαιροῦμε τὰ

ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας ἐλ-
ληνικῆς τέχνης, ἐνῶ ἄλλοι, οἱ
ξένοι, ἀναγκάζονται γιὰ τὸν ἴδιο
σκοπὸ νὰ διασχίζουσιν θάλασσες καὶ
οὐρανοὺς, γιὰ ν' ἀντικρύσουν,
τὴν ὁμορφιά τῆς ἑλληνικῆς τέ-
χνης.

Εἰδικώτερα ἐμεῖς οἱ Ἀρχαιο-
φιλοι ἔχουμε τὴν εὐτυχία ν'
ἀνήκουμε σὲ μιὰ ομάδα ἀνθρώ-
πων ποὺ τοὺς ἐνώνουν ὄχι πρόσ-
καιροὶ καὶ ὕλικοι δεσμοί, ἀλ-
λὰ μιὰ ὑψηλὴ Ἰδεολογία, ἡ
ἰδεολογία τῆς τριλογίας Φύσις-
Ἀλήθεια - Ἀνθρωπισμός.

Ἄς μὴν χάνουμε λοιπὸν τὴν
εὐκαιρία τῶν πλουσίων αὐτῶν
δώρων ποὺ μᾶς παρέχει ἡ ζωὴ.

Ἄς ἀφήσουμε τὴν ψυχὴ μας
ἐλεύθερη νὰ διαποτισθῇ στὶς ἐκ-
δρομές μας μὲ τὴν ὁμορφιά τῆς
θάλασσας, τοῦ βουνοῦ, τοῦ ἐλ-
ληνικοῦ τοπίου.

Ἄς ἐξευγενίσουμε τὴ σκέψη
μας καὶ τὶς αἰσθήσεις μας μὲ τὸ
ἀντίκρουσμα τῶν ἀριστουργημά-
των τῆς τέχνης, μὲ τὸ ἄκουσμα
ὁμιλιῶν πνευματικοῦ περιεχο-
μένου καὶ μὲ τὴν κατανόηση
τῆς σοφίας τῆς ἑλληνικῆς ἀρ-
χαιότητος.

Ἄς ζεσταίνουμε λοιπὸν τὴν
καρδιά μας στὸ θερμὸ ἀγκάλια-
σμα τοῦ φιλικοῦ περιβάλλοντος
ποὺ βρίσκουμε στὸν Ἀρχαιοφι-
λο ὅταν πηγαίνουμε μαζί του
ἐκδρομῇ καὶ νὰ μὴν ξεχνᾶμε
ποτέ ὅτι, συμμετέχοντες στὶς ἐκ-
δρομές του, προσφέρουμε κάτι
γιὰ τὴν ἀνύψωσι τοῦ συγχρόνου
παραστρατημένου πολιτισμοῦ δια-
τηρῶντας σὲ ἀκμὴ τὸν Ὁμιλό
μας. Καὶ τοῦ χρόνου ὅλοι μας
πάλι ἐδῶ.

«Ἡμέρα τοῦ "Αντυαρ»

17 Φεβρουαρίου 1600: ὁ Τζιορντάνο Μπρούνο ἐκαίετο ἀπὸ τὴν Ἱερά Ἐξέταση στὴ Ρώμη γιὰ τὶς «αἰρετικὲς» πεποιοθήσεις του, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι κόσμοι κατοικοῦμενοι.

17 Φεβρουαρίου 1847 ἐγεννᾶτο ὁ μετέπειτα ἐπίσκοπος τῆς Φιλελευθέρης Καθολικῆς Ἐκκλησίας Κάρολος Λεντμπήτερ, ὁ ὁποῖος θὰ ἐγένετο ὁ στενὸς συνογάτης τῆς Μπέζαντ.

17 Φεβρουαρίου 1907: Ἀποδημοῦσε πρὸς ὑψηλότερη ζωὴ ὁ Συνταγματάρχης Ὀλκοττ, πρῶτος πρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας.

17 Φεβρουαρίου 1922: καθωρίζετο ἡ «Ἡμέρα τοῦ "Αντυαρ», τοῦ παγκοσμίου κέντρου τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας.

Ἡ "Αντι Μπέζαντι ἔλεγε γιὰ τὸ "Αντυαρ ὅτι ἔχει καταστήσει ἐρὸν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ παραμονὴ καὶ ἐργασία τῶν ἰδρυτῶν τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας καὶ ἀπὸ τὰ κύματα εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτοὺς γιὰ τὴν προσφορὰ τους στὸν κόσμο. Εἶναι ἓνας εὐλογημένος τόπος, μιὰ ἐστία ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν Θεία Σοφία.

Ὁ Κρισναμοῦρτι εἶπε: Τὸ "Αντυαρ εἶναι καὶ ὑπῆρξε πάντοτε μιὰ πνευματικὴ ὁδὸς γιὰ ἐκείνους τοὺς ταξιδιωτὲς ποὺ ἀναζητοῦν ἄνεση καὶ ἀνάπαυση. Ἄν καὶ δὲν ἔχουν ὅλα τὰ μέλη τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας τὸ προνόμιο νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦν ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς ἀγριότητος ὅπου διαμένουν, καὶ μόνον τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει τοὺς δίδει ἐλπίδα καὶ ἐνθάρρυνση.

ANTYAP. Τὸ περίφημο δέντρο Μπάνουαν

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΣΜΟΥ

ΔΟΝΗΣΕΙΣ-ΛΟΓΟΣ-ΜΟΥΣΙΚΗ

Υπό ΒΑΣ. Γ. ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ

Ἡ σύγχρονος Ἐπιστήμη, διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της πολλῶν καὶ ποικίλων μέσων, κατώρθωσε νὰ ἔχη μελετήσῃ σήμερον ὀλόκληρον τὸ φάσμα τῶν ὑλικῶν δονήσεων, συνδεδεμένον μὲ τὸν σύγχρονον τεχνικὸν πολιτισμὸν μας.

Ἡ Ἀπόρρυφος Φιλοσοφία, χωρὶς ν' ἀντιφάσκη πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ ταῦτα δεδομένα, εὐρύνει τὸ πεδίου τῆς ἐρεύνης της καὶ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων τῆς ὕλης καταστάσεων, ἐφαρμόζουσα τοὺς ἰδίους Νόμους ἐπὶ λεπτοτέρων πεδίων, διότι οἰασθήποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι αἱ δονήσεις, μηχανικαί, ἀκουστικαί, ὀπτικάι, ἠλεκτρικαί, ἢ ψυχικαί, ὑπόκεινται εἰς τοὺς ἰδίους μαθηματικούς τύπους καὶ τοὺς ἰδίους Φυσικούς Νόμους.

Αἱ δονήσεις ἢ ταλαντώσεις ἢ Κραδασμοὶ εἶναι πηγὴ ἐνεργείας, ὄχι μόνον ἐν τῷ ὀρατῷ Σύμπαντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀοράτῳ, ἀντιπροσωπεύον δὲ σειρὰν ἐναλλασσομένων περιοδοτικῶν συστολῶν καὶ διαστολῶν, ἐναλλαγῶν εἰσπνοῆς καὶ ἐκπνοῆς, ἀμπώτιδος καὶ πλημμυρίδος, αἱ ὁποῖοι χαρακτηρισρίζουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Παντός.

Οἱ Ρυθμοὶ τῆς Φύσεως, ὅπως τὸ λυκαυγὲς καὶ ἡ ἡμέρα, τὸ λυκόφως καὶ ἡ νύξ, ἡ ἀνοιξὶς καὶ τὸ θέρος, τὸ φθινόπωρον καὶ ὁ χειμῶν, ἡ γέννησις καὶ ἡ ἀκμή, ὁ γῆρας καὶ ὁ θάνατος, κ.λ.π. εἶναι δείγματα δονήσεων τῆς ἐκ Ζωῆς παλλομένης Φύσεως.

Ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν δονήσεων προῆλθον αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐννοιαι, τῆς συχνότητος μιᾶς παλμικῆς δονήσεως, τοῦ μήκους κύματος, τῆς ταχύτητος διαδόσεως, τῆς συνηχίσεως, τοῦ συντονισμού κ.ἄ.

Τ' ἀνωτέρω διὰ τοὺς παλαιούς Φιλοσόφους, τοῦ ἀναστήματος ἑνὸς Πυθαγόρα, ἑνὸς Πλάτωνος, τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μυστῶν τῆς Γῆς, τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν ἐσωτερικὴν φιλοσοφίαν, ὑπῆρξαν πραγματικότητες καὶ νόμοι, τοὺς ὁποίους δὲν ἔπαυον νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ νὰ δημιουργοῦν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀριθμῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζονται οἱ νόμοι οὗτοι, ὀλόκληρον τὸ περὶ Ἀρμονίας τοῦ Κόσμου φιλοσοφικὸν των οἰκοδόμημα.

Βάσει τοῦ καθολικοῦ νόμου τῆς Ἀναλογίας ἐν τῷ Σύμπαντι καὶ συγγενείας τῶν ὄντων πρὸς ἄλ-

ληλα, ἐὰν μία ἐκδήλωσις γενικῆς μορφῆς, ὅπως ἡ ἀλληλεπικοινωνία διὰ ψυχικῶν ρευμάτων μεταξύ τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, εἶναι δυνατή, ἡ ἰδία δυνατότης ἐπικοινωνίας πρέπει νὰ ὑφίσταται ὀπωσδήποτε καὶ μεταξύ ὄλων γενικῶς τῶν ὄντων τοῦ Παντός, ἀφ' οὗ κατὰ τὸν Ἑσωτερισμόν, τὸ ὄρατον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀόρατον καὶ τῷ ἄνω ἀναλογεῖ τὸ πρὸς τὰ κάτω, ἀρρηκτοὶ δεσμοὶ συμπαθείας ἀποκαθίστανται, καὶ τὸ ἀπειροελάχιστον δύναται νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ ἀπείρως μέγαν.

Ἡ Δονητικὴ, λοιπόν, κατάστασις ἐπεκτείνεται καὶ ἐπέκεινα τῆς ὄρατῆς ὕλης, ὅπως δὲ κατεδείχθη διὰ τῶν ψυχικῶν ἐρευνητῶν καὶ ἰδία τῶν μεταψυχικῶν τοιούτων, ὁ ἄνθρωπος εἶναι πομπὸς ψυχικῶν κυμάνσεων, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀποτυπωθοῦν ἐπὶ ἄλλων ἀτόμων, μεθ' ὧν εὑρηγνται εἰς ἓν εἶδος συντονισμοῦ.

Ἐπὶ τοιούτων θεωρήσεων στηρίζεται ἡ μέσῳ λειτουργικῶν τύπων ἐπαφῆ τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν ἀνωτέρων αὐτοῦ ὑπερανθρωπίνων καταστάσεων, ἡ ἐπικοινωνία αὐτοῦ, δηλαδή μετὰ τοῦ ἀόρατου καὶ τοῦ θείου.

«Τὸ κάτω» λόγῳ συμφυΐας καὶ συγγενείας δύναται νὰ ἐλκύσῃ πρὸς αὐτό, τὰς εὐμενεῖς ἐπηρεείας τοῦ ἄνω, ὁ Μικρόκοσμος ν' ἀντλήσῃ δυνάμεις ἐκ τοῦ Μακροκόσμου, καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Πατέρα του.

Ὁ Γκαϊτε, ἐπίστευε καὶ ὠμολόγει ὅτι:

— Κάθε ὄρατον συνάπτεται μὲ τὸ ἀόρατον.

— Κάθε ἀκουστὸν μὲ τὸ ἀνοκρόα-
στον.

— Κάθε ἀπτόν μὲ τὸ ἀναφές.

— Κάθ' ἴσους κάθε νοητὸν μὲ τὸ ἀσύλληπτο.

Ἡ Ἑπικοινωνία Μικροκόσμου καὶ Μακροκόσμου ὑπὸ τοῦ Μυστικιστοῦ, ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐκστάσεως, δηλαδή διὰ τῆς δεήσεως, τῆς ἰκεσίας, τῆς προσευχῆς, εἰς τὸς ὁποίας πρωτεύοντα ρόλον παίζει ὁ ΛΟΓΟΣ, δηλαδή ἡ φωνητικὴ διατύπωσις τῆς ἐπιθυμίας. Ὁ ΛΟΓΟΣ ὅμως οὗτος, οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ἡ ἡχητικὴ δόνησις, ἐπενδεδυμένη διὰ ψυχικοῦ φορέως, ἀγνοῦ, εἰλικρινοῦς καὶ ἐνδυναμωμένου μὲ τὰς πτέρυγας τῆς πίστεως.

Εἰς τὰ Μυστήρια καὶ τὰς Θρησκευτικὰς ἱερουργίας, ἡ ἐπικοινωνία αὕτη συνοδεύεται ὑπὸ πολλῶν παρεμφερῶν τελετικῶν πράξεων, ἀποκοκοπουσῶν εἰς τὴν ἐνωσιωτέραν καὶ δραστικωτέραν ἐκδήλωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων. Διὰ τοῦτο, βάσει τῆς Ἐπιστήμης τῶν δονήσεων, γίνεται χρῆσις παραλλήλως πρὸς τὴν διὰ τοῦ λόγου προσευχῆν καὶ ρυθμικῶς ἀπαγγελλομένων ἐπικλήσεων, συνοδουμένων ἐνίοτε καὶ ὑπὸ μουσικῆς καὶ προφορᾶς διὰ ζώσης ὀνομάτων τοῦ ἀόρατου κόσμου, Ἄγγελων, Ἁγίων κ.λπ. ἀκόμη καὶ χρῆσις ἀναλογικῶν χρωμάτων, ἀρωμάτων, θυμιαμάτων, ἱερατικῶν χειρονομιῶν καὶ ρυθμικῶν κινήσεων (ἱερὸς χορὸς).

Πᾶσαι αἱ σαφῶς τελεουργικαὶ αὗται πράξεις καλοῦνται «ΤΥΠΟΙ» περὶ δὲ αὐτῶν εἰδικῶς πραγματεύεται ἡ «ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ», κλάδος τοῦ ἑσωτερισμοῦ.

Οὕτω ἐξηγεῖται τὸ πολὺπλο-
κον καὶ πλούσιον τυπικὸν τῶν
καθ' ἡμᾶς ἱεροτελεστιῶν τῆς Χρι-
στιανικῆς Πίστεως, ὅπως δια-
δραματίζονται μὲ ὄλην τὴν λαμ-
πρὰν ἐπισημότητα εἰς τοὺς ἱε-
ροὺς Ναοὺς, ὅπου ἐκτὸς τῶν συμ-
βολικῶν χειρονομιῶν, τῶν χρω-
μάτων τῶν ἀμφίων καὶ ἄλλων
λειτουργικῶν πράξεων, ἐκφέρον-
ται ποικίλαι δεήσεις, ψαλμοὶ, ὕμνοι
κ.λπ. οἱ ὁποῖοι ἐνεργοῦν
ἐπικλητικῶς ἐπὶ τῶν θείων
δυνάμεων, ὅπως ἐπινεύσωσι ἐφ'
ἡμᾶς, δηλαδὴ ὅπως ἐξαρθῶμεν
πρὸς τὸ πεδίον ἐνεργείας τῶν καὶ
εἰσέλθωμεν εἰς τὴν περὶ τὰς ὄν-
τότητας ταύτας δημιουργημένην
ἄλυσσον.

***

Ὁ Ἐσωτερισμὸς παραδέχεται
ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπινος ὄργανισμὸς
εἶναι διεγέρτης ἀναλόγου φύσεως
δονήσεως ποικίλου μήκους κύμα-
τος, διαφέροντος ἀναλόγως τῆς
ιδιοσυγκρασίας τοῦ πομποῦ καὶ
συχρότητος διαφόρου.

Παραδέχεται ἐπίσης ὅτι ἄλλης
φύσεως δονήσεις ἐκπέμπονται
ἐκ τοῦ ὕλικου σώματος, ἄλλαι
ἐκ τοῦ ἀστρικοῦ, ἄλλαι ἐκ τοῦ
αἰθερικοῦ καὶ ἄλλαι ἐκ τοῦ νοητι-
κοῦ· αἱ δονήσεις αὗται διαδιδον-
ται μέσῳ τοῦ ὕλικου φορέως
διὰ τὰς ἐκπεμπομένας ἐκ τοῦ ὕ-
λικου σώματος, μέσῳ δὲ τοῦ ἀ-
στρικοῦ φορέως, τοῦ αἰθερικοῦ
τοιούτου καὶ τοῦ νοητικοῦ, ἀνα-
λόγως τῆς προελεύσεως τῆς δο-
νήσεως, θέτουν δὲ εἰς κίνησιν
ἀναλόγως ὄντότητας ἢ καταστά-
σεις ἰσορροπίας, δυνάμει τοῦ Νό-
μου τῆς συνηχίσεως ἢ τοῦ Συν-
τονισμοῦ. Σημειωθῆτω ὅτι παν-
τοῦ ὁποῦδήποτε δύναται νὰ λάβῃ

χώραν δόνησίς τῆς, οἰασδήποτε
φύσεως, ὕλική, ἀστρική, αἰθερι-
κή, ἢ νοητική, δύναται νὰ πραγ-
ματοποιηθῇ μεταξὺ ὄλων τῶν
ὄντων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς φύ-
σεως, συντονισμός· εἶναι ὁ οἰ-
κουμενικὸς ἐκεῖνος Νόμος, ὁ συν-
δέων τὰ συγγενῆ στοιχεῖα ἐν τῷ
Κόσμῳ καὶ ὁ δημιουργὸς τῶν
ἀνεξηγήτων ἐκείνων συμπαθειῶν,
μεταξὺ ἀτόμων κοσμικῶν, ἀτό-
μων ὕλικῶν, ἀτόμων ἀνθρωπίνων.

***

Θ' ἀσχοληθῶμεν ἤδη ἐπ' ὀλί-
γον μὲ τὸν παράγοντα «ΛΟΓΟΝ»
ἐξαιρετον δονητικὸν στοιχεῖον
καὶ διεγέρτην τοῦ ψυχικοῦ μας
Κόσμου.

Ἐνδιαφερόμεθα βεβαίως διὰ
τὸν γραπτὸν καὶ προφορικὸν λό-
γον, πεζὸν ἢ ἔμμετρον, τὸν ἐκ-
φράζοντα τὰς σκέψεις καὶ τὰ
διανοήματά μας, τὸν κομψὸν καὶ
ὀρθῶς προφερόμενον. Τούτου
πρῶτοι οἱ πρόγονοί μας ἀπεκά-
λυψαν τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν
μορφωτικὴν δύναμιν.

Ὁ Λόγος διεγείρει καὶ κινή-
τοποιεῖ τὸν ψυχισμὸν μας, ὑπε-
γείρει τὰς παραστάσεις, ζωηρεῖ
τὰ συναισθήματα, διεγείρει ἢ
ἡρεμίζει, καθησυχάζει ἢ παρη-
γορεῖ, πείθει ἢ προτρέπει, ὑπο-
βάλλει ἢ λογικεύει.

Ὁ τόνος καὶ ἡ χροιά τῆς φωνῆς,
ἢ μελωδία τῆς φράσεως καὶ
ὁ τρόπος τῆς ἀρθρώσεως ἐξασκεῖ
ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης
ψυχῆς. Ἡ χειρονομία, ἡ μιμική,
καὶ ἡ παντομιμική ἔκφρασις, αἱ
ὁποῖαι πλαισιώνουν τὸν λόγον,
ἐπαυξάνουν τὴν δύναμιν του. Τοι-
οῦτον νοοῦμεν τὸν λόγον ὡς ἐξαι-
ρετον διεγέρτην συναισθημάτων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θεωρήσεων πῶς νὰ μὴν διερωτηθῇ τις, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀντιληφθῇ πραγματικὰ ὅτι τὸ δῶρον τοῦτο τοῦ λόγου, μήπως εἶναι μάταιον, ἀρνητικὸν καὶ ἐνόστε καταστρεπτικόν, μήπως τὸ οὐράνιον τοῦτο δῶρον τοῦ λόγου, βεβηλῶνει ἀνά πᾶσαν στιγμὴν μὲ λέξεις προσβαλλούσας τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπεια, μὲ φράσεις ἐγκυμονούσας κινδύνους διὰ τὴν διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς Ἀγάπης, μὲ λόγους κενούς ἐννοίας καὶ ἀποβλέποντας εἰς σπατάλην τοῦ πολυτιμοῦ χρόνου ἐν τῇ βραχυροσίῳ Ζωῇ μας;

Ἔργον τοῦ ἀποβλέποντος εἰς τὴν ἀναγέννησιν ἀνθρώπου, διὰ τῆς μνηστικῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ καθαρσις ὅχι μόνον τοῦ διανοητικοῦ του κόσμου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄσκησις τῆς ὁμιλίας του κατὰ τρόπον, ὥστε αὕτη ν' ἀντανακλᾷ σύνεχῶς τὸ δῶρον τῶν θείων λόγων.

* * *

Συμπλήρωμα τοῦ Λόγου καὶ τῆς ἀπαγγελίας πρὸς διέγερσιν τοῦ ὑποσυνειδήτου καὶ ἔξαρσιν αὐτοῦ, εἶναι καὶ ὁ ἐκ τῆς Μουσικῆς ὑπαγορευόμενος ρυθμὸς.

Εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὡς γνωστόν, ἡ μουσικὴ ἦτο μία τῶν ἰδιωτήτων τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ κατ' ἔξοχὴν Θεοῦ τῆς Ἀρμονίας, τοῦ λόγου, τῆς τάξεως, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ἰδιότητες ἀνάλογοι καὶ ταυτόσημοι πρὸς τὰς τέσσαρας δυνάμεις τοῦ Θεοῦ, ὅπως μὲ μυσταγωγικὴν βαθύνοιαν τὰς ἀπκριθμεῖ ὁ Πλάτων εἰς τὸν Κρατύλον του, δηλαδὴ, ἡ Μουσικὴ, ἡ Μαντικὴ, ἡ Ἱατρικὴ, καὶ ἡ Τοξικὴ ἢ καθαρτικὴ. Ἀργότερον εἰς τὸ πρό-

σωπον τοῦ θείου Ὀρφέως ἀνεγνωρίσθησαν αἱ ἰδιότητες ἐνὸς μεμυημένου. ● ἤχος τῆς φωνῆς καὶ τῆς λύρας του συμβολίζουσι τὴν Κυριαρχίαν ἐκείνων ἐπὶ τῶν ἱερῶν ρυθμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ὑπάτην Ἐποπτεῖαν.

Εἰς τὸν ἤχον τῆς λύρας του, λέγει ἡ παράδοσις, τὰ θηρία, τὰ δένδρα, καὶ οἱ λιθοὶ ἀκόμη ἐκινουνοῦντο καὶ ἐπλησίαζον διὰ τὰ ἀκροασθῶσι τοῦ θείου Ἀοιδοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν τοῦ Ἄδου θέλγεται καὶ κατευνάζεται ὑπ' αὐτῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν τόσοον πεπεισμένοι περὶ τῆς ἠθικῆς σημασίας τῆς Μουσικῆς, ὥστε ἐξώρισαν τὸν μουσικὸν Τέρπανδρον, διότι προσέθεσεν εἰς τὴν λύραν του μίαν ἐπὶ πλέον χορδὴν, ἐπέτυχε δὲ οὕτω ἤχους πλέον αἰσθηματικούς.

Σήμερον ἡ μουσικὴ θεωρεῖται ὡς μέσον διασκέδασσας, χρησιμεῦον εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὰ πάθη, ἀντὶ τὰ κατασιγᾶξῃ καὶ διὰ τὰ καταστρέφῃ τὸ νευρικὸν σύστημα. Εἰς κάθε ὀρχήστραν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκτελῇ ἐν οἰονδήποτε μουσικὸν τεμάχιον, χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν τὰ θλιβερὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἡ ἀκρόασίς των ἐπὶ τῶν μαζῶν καὶ ἐκτλησονται κατόπιν διὰ τῆς ἐξαθλιώσιν καὶ ἐκφυλισμὸν τῶν ἠθῶν τῆς νεωτέρας κοινωνίας καὶ τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Κατὰ τὰ λεγόμενα ἐπίσης τῶν ἀρχαίων Προγόνων μας, ἡ μουσικὴ ἐθεωρεῖτο ὡς κάλλιστα ὑπερασπιζομένη τὴν ἀρετὴν τῶν

γυναικῶν, ἴσως ἀποτελεσματικώτερον ἀπὸ οἰανδήποτε ζώνη ἀγνότητος.!!

Οὕτω, ὅταν οἱ πολεμισταὶ ἔφρουγον διὰ μακρινὰς ἐκστρατείας, ἄφηναν πλησίον τῶν συζύγων τῶν, ἓνα βοηθὸν μουσικόν, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μουσικῆς καὶ τῶν ἀσμάτων του, κατηύναζε, φαίνεται, τὰς ἐξημμένους αἰσθήσεις των.

Ἡ Κλυταίμνηστρα, φαίνεται, ὅτι τότε μόνον ὑπέκυψεν εἰς τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ Αἰγίσθου, ὅταν ὁ τελευταῖος ἐφόνευσε τὸν Δημόδοκον, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐπιφορτισμένος νὰ ὑπερασπίζηται τὴν ἀρετὴν τῆς, διὰ τῶν ἀσμάτων του.

Ἄκουσμά τι τῶν Πυθαγορείων, συνιστῶν τὴν χρησιμοποίησιν τῆς μουσικῆς διὰ πολὺ ἄνωτέρους σκοποῦς, ἔλεγε: «Σπεύδειν τοῖς Θεοῖς, καὶ τὸ οὖς τῆς κύλικος».

Πράγματι ἡ μουσικὴ καὶ τὸ ἄσμα ἀσκοῦν ἰδιάζουσας ἐνεργεῖαν, εἰς ὅλας τὰς ἱερουργίας, θέτοντα εἰς ἁρμονίαν τὴν ψυχὴν μὲ τὰς ἀνωτέρας δυνάμεις τοῦ Κόσμου.

Ὁ ἦχος καὶ ὁ ρυθμὸς εἶναι ἰ-

διαζόντως τελεσφόροι παράγοντες κατὰ τὰς μυητικὰς λειτουργίας καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐπιστήμη τῶν ἤχων ἐπετέλει ἐν τῶν σοβαροτέρων βάθρων τῆς Πυθαγορείου μυητικῆς ἀγωγῆς. Παρεδέχοντο ὅτι ἡ μουσικὴ ἁρμονία, ἀνοίγει εἰς τὴν ψυχὴν μας, τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐν ἀπόσπασμα τοῦ Πυθαγορικοῦ Θεώματος τοῦ Συμυρναίου τονίζει ὅτι: «Συμφωνία τὴν μεγίστην ἔχει ἰσχύν, ἐν λόγῳ μὲν οὔσα Ἄλῆθεια, ἐν βίῳ δὲ εὐδαιμονία, ἐν δὲ τῇ φύσει Ἄρμονία». Ἄς τιθέμεθα, λοιπόν, εἰς ἁρμονικὴν συνήχησιν πρὸς τὰς πνευματικὰς δονήσεις. Συμπληροῦντες τὸν λόγον μὲ τὴν μουσικὴν, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν δύο τούτων εἰδῶν ἠχητικῆς ἀκτινοβολίας, ἀφυπνίζομεν ἁρμονίας ἀνωτέρας στάθμης, συνεργούσας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Ἡ Μουσικὴ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς διὰ τοὺς νεωτέρους εἶναι γνωστὴ μόνον, ὡς θεωρία καὶ πρᾶξις διὰ τοὺς Ἀρχαίους ὅμως ἐθεωρεῖτο, ὡς Φιλοσοφία, ὡς νοητικὴ καὶ οὐράνιος Τέχνη.

“ Ι Λ Ι Σ Ο Σ , ,

ΕΠΙΛΟΓΗ Α΄ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 1956 - 1957 - 1958

ΕΠΙΛΟΓΗ Β΄ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 1959 - 1960 - 1961

Ἐκαστος χρυσοπανόδετος τόμος Δρχ. 140

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ » 120

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐξωτερικοῦ \$ 5

ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

★ ★ ★ ★ Β ά κ ι ς

ὁ χρησολόγος - καθαρτής

ὑπό Ι. Ν. Δ Α Μ Π Α Σ Η

Ὁ Βάκις, ὡς χρησολόγος καὶ καθαρτής, ἀπέκτησε φήμην σχεδὸν ὁμοίαν τῆς τοῦ Μελάμποδος ⁽¹⁾ καὶ ἐτιμᾶτο εἰς διαφόρους τόπους. Κατὰ Φιλητᾶν τὸν Ἐφέσιον ⁽²⁾, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται τρεῖς· «ὁ μὲν ἐξ Ἐλεῶνος τῆς Βοιωτίας, ὁ δὲ Ἀθηναῖος, ὁ δὲ Ἀρκὰς. ἐκ πόλεως καὶ φύης» ⁽³⁾, ἐκ τῶν τόπων τῶν ἐπωνύμων μαντείων ⁽⁴⁾. Εἶναι προφανές, ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη ἀπέβη συλλογικὴ διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν Βακίδων ⁽⁵⁾, ὅπως συνέβη τοῦτο προκειμένου περὶ Μίνως καὶ Ἐπιμενίδου ἐν Κρήτῃ ⁽⁶⁾, ὅπου ὁ ἐκάστοτε βασιλεὺς προστιγορεύετο διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πρώτου καὶ ὁ ἐκάστοτε Μέγας Κούρης, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ δευτέρου.

Τὸν Βάκιδα, «κατάσχετον ἐκ Νυμφῶν», ἐπιλέγει ὁ Πausanias μεταξὺ τοῦ Κυπρίου Εὐκλου καὶ τῶν Ἀθηναίων Μουσαίου τοῦ Ἀντιφήμου ⁽⁷⁾ καὶ Λύκου τοῦ Πανδίωνος, τῶν χρησολόγων ⁽⁸⁾ καὶ εἰς αὐτὸν, «μανέντι ἐκ Νυμφῶν», ἀναγνωρίζει ἀδιαψεύστους μαντικὰς ἰκανότητας, προφητείας πάντοτε ἐπαληθευσάσας, ἐφ' ὅσον ὑπὸ θεαινῶν ἐνεπνέετο ⁽⁹⁾. Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, δεχόμενος εἰς αὐτὸν τὸ ἐκ Νυμφῶν χάρισμα τοῦ χρησολογεῖν, χρησιμοποιεῖ τὸ ρῆμα βακίζω, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ προφητεύω ὡς ὁ Βάκις ⁽¹⁰⁾. Παρὰ Πλάτωνι, ὁ Βάκις καὶ ἡ Σίβυλλα καὶ ὁ Ἀθηναῖος Ἀμφίλυτος ἔχουσι τὴν ἐπωνυμίαν τῶν χρησολόγων ⁽¹¹⁾. Παρὰ Αἰλιανῶ, αἱ Σίβυλλαι εἶναι τέσσαρες, ἡ Ἐρυθραία, ἡ Σαμία, ἡ Αἰγυπτία καὶ ἡ Σαρδική, καὶ οἱ Βάκιδες τρεῖς, ὁ Ἐλεώνιος, ὁ Ἀθηναῖος καὶ ὁ Ἀρκὰς ⁽¹²⁾, ὡς ἤδη περὶ τῶν τελευταίων γνωρίζομεν. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐρμηνεία τῆς ιδιότητος τῶν χρησολόγων, καθ' ἣν «πολλοὶ δὲ καὶ διὰ τὸ ἐγγύς εἶναι τοῦ νοεροῦ τόπου τὴν θερμότητα ταύτην νοσήμασιν ἀλίσκονται μανιακοῖς ἢ ἐνθουσιαστικοῖς, ὅθεν Σίβυλλαι καὶ Βάκιδες καὶ οἱ ἔνθεοι γίνονται πάντες, ὅταν μὴ νοσήματι γένωνται ἀλλὰ φυσικῇ κράσει» ⁽¹³⁾. Ἐάν, ἐξηγεῖ, τῆς μελαίνης χολῆς ἢ σύμμετρος κρᾶσις διαταραχθῆ, τότε, εἰς ὅσους μὲν ἐνυπάρχει πολλὴ καὶ ψυχρὰ (δύναμις), γίνονται νωθροὶ καὶ μωροί, εἰς ὅσους δὲ εἶναι πολλὴ καὶ θερμὴ, ἀποβαίνουσι «μανιακοὶ καὶ εὐφρεῖς καὶ ἐρωτικοὶ καὶ εὐκίνητοι πρὸς θυμοὺς καὶ ἐπιθυμίας, ἔνιοι δὲ καὶ λάλοι μᾶλλον» ⁽¹⁴⁾. Ἡ κατὰ φύσιν, ὅμως,

κράσις τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ ἐν τῇ νοητικῇ περιοχῇ δὲν προκαλεῖ παρανοϊκὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ γίνεται θεία πηγὴ ἐμπνεύσεως. Συνεπῶς, ἡ μαντικὴ ἱκανότης εἶναι φυσικὸν χάρισμα τῶν εὐνοουμένων τῶν θεῶν.

Οἱ Θηβαῖοι, πιστοὶ εἰς τὸν χρησμὸν τοῦ Βάκιδος, εἶχον φρουροὺς παρὰ τοὺς τάφους Ζήθου καὶ Ἀμφίωνος, ἵνα μὴ λάβωσιν ἐξ αὐτῶν χῶμα οἱ Τιθορεῖς, τὸ εὐνοοῦν τὴν καρποφορίαν ⁽¹⁵⁾, ἐν ᾧ οἱ Εὐβοεῖς, θεωρήσαντες τὸν χρησμὸν τοῦ Βάκιδος, νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν νῆσον ἀπομακρύνοντες τὰ ποίμνια καὶ διὰ τοῦ πυρὸς ἐρημοῦντες, ἄνευ σημασίας, οὐδὲν ἔπραξαν καὶ ὑπέστησαν μεγάλην συμφορὰν ὑπὸ τῶν Περσῶν ⁽¹⁶⁾. Προεῖπεν εἰς τοὺς Τιθορεῖς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν κορυφὴν Νεῶνα τοῦ Παρνασσοῦ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων ⁽¹⁷⁾. Ἐχρησιμοδότησε διὰ τὴν φονικὴν μάχην παρὰ τὸν Θερμόδοντα καὶ Ἀσωπόν, ποταμοὺς ἐν Βοιωτία ⁽¹⁸⁾. Πρεεῖδε τὴ θεϊκὴν τιμωρίαν τῶν Περσῶν διὰ τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐμπρησμὸν τῶν Ἀθηνῶν ⁽¹⁹⁾ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ ζεφύρου μεταφορὰν τῶν ναυαγίων τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίως (480 π.Χ.) εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ Φαλήρου Κωλιάδα ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς ⁽²⁰⁾. Ἐμάντευσε τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἀπόλλωνος νὰ δεχθῆ ἐν Δελφοῖς τὰ δῶρα τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῇ νίκῃ κατὰ τῶν Περσῶν, διότι ἐγνώριζεν, ὅτι θὰ γίνῃ ὁ Θεμιστοκλῆς ἰκέτης τοῦ Μήδου βασιλέως ⁽²¹⁾. Προέβλεψε τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων διωχθέντων Μεσσηνίων μετὰ τὴν εἰς Λεύκτρα ἦτταν τῶν πρώτων ὑπὸ τῶν ὑπὸ τὸν Ἐπαμεινώνδα Θηβαίων (371 π.Χ.), καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων κατάληψιν τῆς πόλεως Εἴρας ⁽²²⁾.

Οἱ μάντις, ὄντες προάγγελοι ὄχι μόνον καλῶν, ἀλλὰ καὶ κακῶν, προεκάουον ὄχι μόνον τὴν συμπάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντιπάθειαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἀπέφυγε καὶ ὁ Βάκις, ὁ ὁποῖος «καὶ κῦδας ἐκαλεῖτο καὶ ἀλήτης» ⁽²³⁾, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνυπολήπτου πλάνητος ⁽²⁴⁾. Ἐν προκειμένῳ, ὅταν ὁ μάντις Ἰεροκλῆς εἶπεν· ἐὰν αἱ θεαὶ Νύμφαι δὲν ἐζηπάτουσιν τὸν Βάκιδα, οὔτε οὗτος τοὺς θνητούς, οὔτε αἱ Νύμφαι αὐτόν, ὁ χωρικὸς Τρυγαῖος ἀπήντησε· θὰ καταστραφῆς παντελῶς, ἐὰν δὲν παύσης βακίζων, δῆλα δὲ προφητεύων ὡς ὁ Βάκις ⁽²⁵⁾.

Ἐν ἀρχῇ εἶδομεν, ὅτι ὁ Βάκις ἐκτήσατο φήμην σχεδὸν ἴσην τῆς τοῦ Μελάμποδος, τοῦ θεραπεύσαντος διὰ φαρμάκων καὶ καθαρῶν τὰς μανείσας θυγατέρας τοῦ βασιλέως τῆς Τίρυνθος Προίτου, τὰς Προιτίδας, καὶ τὰς Ἀργείας γυναῖκας ⁽²⁶⁾. Ἡ τοιαύτη εὐφήμος διάκρισις ὀφείλεται εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοπόμπου ⁽²⁷⁾, καθ' ἣν ὁ Βάκις «ποτὲ τῶν Λακεδαιμονίων τὰς γυναῖκας μανείσας ἐκάθηρεν, Ἀπόλλωνος τούτοις τούτον καθαρὸν δόντος» ⁽²⁸⁾.

Ἐνταῦθα βλέπομεν τὸν Βάκιδα εὐνοούμενον ὄχι μόνον τῶν Νυμφῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, προστάτου τῆς μαντικῆς,

ιατρικῆς, μουσικῆς καὶ νομοθετικῆς τέχνης, λατρευομένου ἐν Δελφοῖς, κέντρῳ πνευματικῶ, μυστηριακῶ καὶ μυητικῶ, καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἐπώνυμα ἱερὰ ὑπῆρχον. Προσηγορεύετο διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱατροῦ τῶν θεῶν Παιῶνος, ἀπεκαλεῖτο δὲ ἱατρομάντις, ὑδρομάντις, οὐλιος, ἀλεξίκακος⁽²⁹⁾. Ἡ ἱατρική, ὡς θεοδίδακτος τέχνη, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων «τὸ σοφώτατον», διότι «εἶναι ταύτην ἐπιστήμην τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἀπόλλωνός τε καὶ Παιῶνος, ὕστερον δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀσκληπιόν»⁽³⁰⁾. Καὶ ὑπὸ τῶν Ἱπποκρατικῶν, ἐπίσης, ὁ Ἀπόλλων πρῶτος ἐν τῷ «Ὁρκῶ» ἀναφέρεται: «Ὁμνυμι Ἀπόλλωνα ἱητρόν, καὶ θεοὺς πάντας τε καὶ πάσας, Ἱστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσῃν κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν τὴν ἐμήν, ὄρκον τόνδε καὶ ζυγγραφὴν τήνδε...»⁽³¹⁾.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Βάκιδος διὰ καθάρσεως θεραπεία τῶν ὑπὸ μανίας, ὑπὸ μορφήν ἐπιδημίας ἐκδηλωθείσης, καταληφθεισῶν Λακαινῶν, ἀνάγεται εἰς τὴν προφητικὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ μάντις ἐπεδίδοντο καὶ εἰς τὴν ἴασιν τῶν νόσων, τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν κακῶν διὰ παραδόξων μέσων, καί, κυρίως, διὰ τῆς προσφορᾶς βοηθείας καὶ συμβουλῶν διὰ θρησκευτικῶν καθάρσεων. Ὁ κόσμος τῶν ἀοράτων πνευμάτων, τῶν ἱπταμένων πέριξ τῶν ἀνθρώπων, ὁ μὴ αἰσθητὸς εἰς τὸν κοινὸν ἀνθρωπον, εἰ μὴ μόνον ἐκ τῆς δράσεως (ἀγαθοποιοῦ ἢ κακοποιοῦ) αὐτῶν τῶν πνευμάτων, εἶναι προσιτὸς καὶ οἰκείος εἰς τὸν μάντιν, ἐν ἐκστάσει προφητεύοντα. Οὗτος, ὑπὸ τριπλῆν ἰδιότητα, προλέγει, ἐξορκίζει, καθαίρει⁽³²⁾. Ἐξ οὗ καὶ θεωρεῖται ὁμότεχνος τῶν Μελάμποδος καὶ Μουσαίου καὶ ἄλλων μάντεων καθαρτῶν.

Πλὴν τῆς θρησκευτικῆς, ἀποτόκου τῆς δεισιδαιμονίας (ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ φόβου τῶν ὑπερβατικῶν δυνάμεων), ὑπάρχει καὶ ἡ Ἀριστοτέλειος μεταφυσικῆς σημασίας «κάθαρσις τῶν παθημάτων» διὰ τῆς τραγωδίας καὶ τῆς κωμωδίας, ὅπου ὁ μῦθος ἐπέχει θέσιν μιμήσεως πράξεως⁽³³⁾. Αὕτη, οὕσα ἀποκάλυψις ἐκ τῶν βαθυτέρων καὶ ἀξία νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἀναλύσεως ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἐπιτρέπει, ἐν τῇ διπλῇ αὐτῆς ἐννοίᾳ, τὸν καθαρμὸν τῶν μὴ κακῶν στοιχείων τῶν παθῶν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐπιβλαβῶν⁽³⁴⁾.

Αἱ θρησκευτικοῦ, πάντως, χαρακτῆρος θεραπευτικαὶ μέθοδοι (καθάρσεις), μὴ ἀμοιροῦσαι ἱατρικοῦ περιεχομένου, ἐτελοῦντο ποικιλοτρόπως· ἦτοι, διὰ τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν, τῶν ποταμῶν, τῆς θαλάσσης (λουτρά, ραντισμοί), τοῦ πυρός, τῶν θυμιαμάτων, τῶν ἐξορκισμῶν (ἐπωδαί), τοῦ αἵματος τῶν θυσιαζομένων ζώων, τῶν περιάπτων (φυλακτά, ἀποτρόπαια), τῶν φαρμάκων (ἔσωτερικά, ἐξωτερικά), τῆς διαίτης, τῆς μουσικῆς, τοῦ χοροῦ, τῆς ἐγκοιμήσεως (Ἀσκληπιεῖα), τῶν εὐχαριστηρίων (ἀναθήματα).

Ἐν προκειμένῳ, ὁ Ἱπποκράτης, ἀρνούμενος τὴν ὑπὸ τῶν

θεῶν καὶ δαιμόνων πρόκλησιν τῶν νόσων, θεωρεῖ τὰς ἀνωτέρω καθαρτικὰς τελετάς, προελθούσας ἐξ ἀπειρίας καὶ δεισιδαιμονίας. Γράφει λοιπόν: «Περὶ μὲν τῆς ἱερῆς νούσου καλεομένης ὧδ' ἔχει· οὐδὲν τί μοι δοκέει τῶν ἄλλων θειοτέρη εἶναι νούσων οὐδὲ ἱερωτέρη, ἀλλὰ φύσιν μὲν ἔχει ἦν καὶ τὰ λοιπὰ νοσήματα, ὅθεν γίνεται.... Εἰ δὲ διὰ τὸ θαυμάσιον θεῖον νομιεῖται, πολλὰ τὰ ἱερὰ νοσήματα ἔσται καὶ οὐχὶ ἓν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω ἕτερα οὐδὲν ἦσσαν ἐόντα θαυμάσια οὐδὲ τερατώδεα, ἃ οὐδεὶς νομίζει ἱερὰ εἶναι». Οἱ μηχανευόμενοι τοὺς καθαρμούς καὶ τὰς ἐπιφάσας ἐξαπατοῦσι τοὺς ἀνθρώπους, «προστιθέμενοι τούτοις ἀγνείας τε καὶ καθαρότηας» καὶ τοῦτο εἶναι «ἀνοσιώτατόν γε καὶ ἀθεώτατον» διότι καθαίρουσιν οὐτοὶ τοὺς ὑπὸ τῆς νόσου κατεχομένους δι' αἵματος καὶ ἄλλων τοιοῦτων μέσων, ὡς ἐὰν οἱ πάσχοντες εἶχον μιανθῆ ἢ ἀσεβήσῃ ἢ ἀνόσιον ἔργον διαπράξῃ, ἐν ᾧ (ἐὰν οἱ καθαρθῆ ἦσαν εὐσεβεῖς) θὰ ἔπρεπεν, ἀντιθέτως, νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς νοσοῦντας εἰς τὰ ἱερὰ, νὰ ἰκετεύσῃ τοὺς θεοὺς διὰ θυσιῶν καὶ προσευχῆς. Ἐφ' ὅσον, καταλήγει, δὲν πιστεύω, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα μιαίνεται ὑπὸ θεοῦ, τὸ πλεον φθαρτὸν ὑπὸ τοῦ πλεον ἀγνοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τινος ἄλλης αἰτίας μολύνεται ἢ τι πάσχει, ὑπὸ θεοῦ θὰ καθαίρεται καὶ θ' ἀγνίζεται μᾶλλον. Τὸ θεῖον εἶναι καθαῖρον καὶ ἀγνίζον καὶ λουτρὸν γενομένον εἰς ἡμᾶς· δι' αὐτό, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσερχόμενοι, ραντιζόμεθα ὅχι ὡς μαινώμενοι, ἀλλὰ καθαιρόμενοι, ἐὰν εἶχομεν πρότερον μολυνθῆ (35).

Ἀνακεφαλαιοῦντες, ἃς σημειώσωμεν, ὅτι ἡ ἱατρικὴ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐπικῶν, κυκλικῶν καὶ πρεσβυτέρων λυρικῶν ποιητῶν εὐρίσκετο εἰς τὸ μεταίχμιον πρακτικῆς καὶ μαγικῆς ἐμπειρίας, θεωρητικῆς ἐνατενίσεως καὶ δεισιδαιμονίας, φυσικῆς καὶ ὑπερβατικῆς ἀποδόσεως τῆς αἰτίας τῶν νόσων. Ἡ σωματικὴ ἀσκήσις, ἢ ἐν ὑπαίθρῳ ζωῆ, ἢ διαιτητικὴ ἦσαν γνωστοὶ πορᾶγοντες διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας, ὅπως καὶ τὰ φυσικὰ αἷτια τῶν τραυματισμῶν ἐν τῇ παλαιστρᾷ, τοῖς ἀγῶσι, τῇ μάχῃ, τῇ κυνηγεσίᾳ. Ὁ φόβος, ὅμως, τῶν «ἀφύκτων» καὶ «αὐτομάτων» λοιμῶν, προελθῶν ἐκ τῆς ἐν πολλοῖς ἀγνοίας καὶ ἔλλειψεως τῶν προληπτικῶν μέτρων καὶ θεραπευτικῶν μέσων, εὐρίσκει καταφυγὴν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἐπινοεῖ μεθόδους μαγικὰς ἐπικοινωνίας μετ' αὐτῶν, ἵνα τοὺς ἐξευμενίσῃ. Ἀλλά, προϊόντως, οἱ θεοί, διὰ τῶν ἱερέων μάντεων-θεραπευτῶν, οἱ φιλόσοφοι, διὰ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς μελέτης τῆς φύσεως, οἱ γυμνασταί, διὰ τῆς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των πείρας, καὶ οἱ ἱατροὶ τῶν σχολῶν, διὰ τῆς καθ' ἡμέραν πράξεως ἐκαλλιέργησαν τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐβλάστησε, φθίνοντος τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, ἡ ἀμάραντος Ἱπποκρατικὴ δάφνη (36).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) K. Sprengel: Histoire de la Médecine, vol. I, p. 97. Trad. A. Jourdan. Ed. Deterville et Desoer, Paris, 1815.

- 2) Θά πρόκειται περί Φιλητᾶ τοῦ Κῶου, ἀμύσαντος ἐπὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ Πτολεμαίου τοῦ Α', διδάξαντος τὸν υἱὸν τοῦ δευτέρου Φιλάδελφον ὡς καὶ τὸν Θεόκριτον καὶ τὸν γραμματικὸν Ζηνόδοτον, καὶ ποιήσαντος ἐλεγείας καὶ ἐπιγράμματα (Γ. Μιστριώτης: Ἑλληνικὴ Γραμματολογία, τόμ. Α', σ. 251. Ἀθήναι, 1894).
- 3) Σουίδα Λεξικόν. Ἐν λέξει Ed. Aldus, 1514.
- 4) Ν. Λωρέντης: Ὀνομαστικόν, σ. 91. Ἐκδ. Γκαρπολᾶ καὶ Ματακίδου, Βιέννη, 1837.
- 5) W. Jayne: The Healing Gods of Ancient Civilization, p. 35 (Ed. University Books, New York, 1962).
- 6) Ι. Ν. Δάμπασης: Ἐπιμενίδης, ὁ Ποιητής, ὁ Χρησιμοδότης, ὁ Θεραπευτής «Παρνασσός», 5.1, 1963.
- 7) Ι. Ν. Δάμπασης: Μουσαῖος, ὁ Μουσικὸς καὶ Ποιητής, ὁ Μάντις καὶ Θεραπευτής «Πλάτων» Δημοσιεύεται προσεχῶς.
- 8) Πανσανίας: Πεοιήγησις τῆς Ἑλλάδος, Ι', 12, 11, Jones Ed. Harvard University Press, 1965.
- 9) Πανσανίας: Ἐνθ' ἄνωτ., Δ', 17, 4, Jones and Ormerod.
- 10) Ἀριστοφάνης: Εἰρήνη, στ. 1072, Hall Ed. Oxford University Press, 1960.
- 11) Πλάτων: Θεάγης, 124D, Hermann Ed. Teubneri, Lipsiae, 1859.
- 12) Αἰλιανός: Ποικίλη Ἱστορία, ΙΒ', 35, Hercher Ed. Teubneri, Lipsiae, 1867. (Ὁ Κλημης, μεταξὺ τῶν παρ' Ἑλλήσι χρησμολόγων, ἀναφέρει δύο Βάκιδας, Βοιωτὸν καὶ Ἀργάδα, τὸν Ἀθηναῖον Ἀμφίλυτον καὶ τὰς Σιβύλλας Σαμίαν, Κολωφωνίαν, Κυμισίαν, Ἐρωθραίαν, Φυτώ, Ταρξζάνδραν, Μακέτιδα, Θεπταλήν, Θεσπρωτῶν Σπρωμαίεις Α', 21. Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι, 1956).
- 13) Ἀριστοτέλης: Προβλήματα, 951a, Hett and Rackham Ed. Harvard University Press, 1957.
- 14) Ἀριστοτέλης: Ἐνθ' ἄνωτ.
- 15) Πανσανίας: Ἐνθ' ἄνωτ., Θ', 17, 4. (Οἱ Ζῆθος καὶ Ἀμφίων, δίδυμοι υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης, ὑπῆρξαν Βοιωτοὶ ἥρωες καὶ ἐβασίλευσαν εἰς Θῆβας P. Grimal: Dictionnaire de la Mythologie Grecque et Romaine, p. 32. Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 1963).
- 16) Ἡρόδοτος: Ἱστορίαι, Η' 20, Godley Ed. Harvard University Press, 1969.
- 17) Πανσανίας: Ἐνθ' ἄνωτ., Ι', 32, 8.
- 18) Ἡρόδοτος: Ἐνθ' ἄνωτ., Θ', 43. Ἡ προφητεία οὕτη ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸν Μουσαῖον (Αὐτόθι).
- 19) Ἡρόδοτος: Ἐνθ' ἄνωτ., Η', 77.
- 20) Ἡρόδοτος: Ἐνθ' ἄνωτ., Η', 96. Ὁ χρησμὸς οὗτος ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸν Μουσαῖον καὶ εἰς τὸν Λυσιστρατὸν τὸν Ἀθηναῖον (Αὐτόθι).
- 21) Πανσανίας: Ἐνθ' ἄνωτ., Ι', 14, 6. Ἡ προφητεία οὕτη ἀποδίδεται καὶ εἰς τὴν ἐν Δελφοῖς Ἡρώτιαν (Αὐτόθι).
- 22) Πανσανίας: Ἐνθ' ἄνωτ., Δ', 27.
- 23) Σουίδα Λεξικόν: Ἐνθ' ἄνωτ.
- 24) Ἐκ μὲν τοῦ κυδαίνου, τὸ κῦδος, ἡ δόξα, ἡ φήμη, ἐκ δὲ τοῦ κυδάζω, ὁ κύδος τὸ δνειδος, ἡ ὕβρις. (H. Liddell — R. Scott: Μέγα Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τόμ. 2, σ. 791. Ἐκδ. Σιδέρη, Ἀθήναι). Ἐν λεξικῷ Σουίδα ὁ κῦδος ἔχει, ὡς εἰκάζομεν, τὴν ἔννοιαν τοῦ κυδαρός, ἐκ τοῦ κυδάζω.
- 25) Ἀριστοφάνης: Ἐνθ' ἄνωτ., στ. 1070-1072.
- 26) Ι. Ν. Δάμπασης: Μελάμπους, ὁ Μάντις καὶ Θεραπευτής «Παρνασσός», 9.1, 1967.

Τὰ δύο ἀδέλφια

Ἦταν τὸ 1704. Ο αὐτοκράτωρ τοῦ Δελχί διέταξε δύο ἀδέλφια ν' ἀπαρνηθοῦν τὴν πίστη τους, ἄλλως θὰ ἐφονεύοντο. Γιατί; Διότι ὁ πατέρας τους ἦταν θρησκευτικὸς ἡγέτης. Θὰ τοὺς ἐχτίζαν σ' ἓνα τοῖχο ζωντανούς, βάζοντας τοῦβλα ἕνα-ἕνα γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα τους.

Ἄλλὰ — ἀναφέρει ἡ ἱστορία — ὁ δῆμιος «εἶναι καλὸς» (;). Θέλει νὰ τοὺς προσφέρει μιὰ εὐκαιρία νὰ σωθοῦν: Ἄλλάξετε γνώμη, τοὺς λέγει. Ἄλλάξετε θρησκεία. Καὶ βάζει τὰ τοῦβλα στὸν τοῖχο τοῦ θανάτου ἀργά-ἀργά, γιὰ νὰ σκεφθοῦν.

Ὁ τοῖχος φθάνει στὸ λαιμὸ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ: Θέλετε τὸν θάνατο ἢ τὴν ἐλευθερία; Τ' ἀδέλφια μειδιοῦν: Κάνε τὴ δουλειάσου! Καὶ κρατοῦν ψηλὰ τὰ κεφάλια.

Ὁ δῆμιος εἶναι παληὸς σ' αὐτὸ τὸ ἔργον. Ἐχει σκοτώσει πολλούς. Τώρα, ὅμως, τρέμει. Ἐργάζεται πολὺ ἀργά. Σκέφτεται τὰ δικά του παιδιὰ. Ψιθυρίζει: Ἐλάτε, βρὲ παιδιὰ εἶναι,

ἀκόμη καιρὸς! Ἐλάτε, θ' ἀλλάξετε; Μιλήστε, σᾶς παρακαλῶ. Λέτε τὸ ναί;

*Ὅχι-ὄχι! εἶναι ἡ ἀπάντησις τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ τοῖχος φθάνει τὸ σαγόνι τους. Ὁ νεώτερος οἶχνη μιὰ τελευταία ματιὰ στὸν μεγαλύτερο, ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ὁποῖου τρέχουν δάκρυα.

Ὁ νεώτερος τὸν παρατηρεῖ: Ἐ, μεγάλε μου ἀδελφέ! Λύγισες; Σ' αὐτὴ τῇ στιγμῇ; *Ὅχι! τοῦ ἀπαντᾷ ὁ μεγαλύτερος. Μόνον λυπᾶμαι, πού ὁ τοῖχος θὰ σὲ καλύψῃ πρῶτον. Εἶμι ἄτυχος! Ἐσὺ θὰ πεθάνῃς πρῶτος. Κι' ἐγὼ ἀργότερα. Γι' αὐτὸ λυπᾶμαι!

Ὁ τοῖχος ἀνεβαίνει — φθάνει στὴ μῦτη, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια! Ὁ ἱερεὺς τοὺς λέγει: Ἐχετε ἀκόμη καιρὸ, ἐλάτε, βρὲ παιδιὰ, μὴν εἰσθε τόσο ἀνόητοι. Ἀφήστε τὴν πίστη σας. Σωθῆτε. Χαρῆτε τὴν ζωὴ!

Ὁ τοῖχος ἀνεβαίνει. Καλύπτονται καὶ τὰ μάτια, τὸ μέτωπο, τὸ κεφάλι, τὰ μαλλιά... Ὅλα τελειώνουν!

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Induism)

27) Ἱστορικὸς καὶ ρήτωρ τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος. (K. Freeman: The Pre Socratic Philosophers. List of Authorities. Ed. Blackwell, Oxford, 1946).

28) Σουίδα Λεξικόν: Ἐνθ' ἄνωτ.

29) I.N. Δάμπασης: Οἱ Δελφικοὶ Μῦσται καὶ Θεραπευταί. «Ἰλιός», τεῦχος 51, 1967.

30) Ἰάμβλιχος: Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ Βίου, 208, Westermann. Ed. Firmin-Didot, Paris, 1839. †

31) E. Littre: Oeuvres Complètes d'Hippocrate, vol. I, p. 628. Ed. Ballière, Paris, 1844.

32) E. Rohde: Psyché, pp. 319-321. Trad. A. Reymond. Ed. Payot, Paris, 1928.

33) Ἀριστοτέλης: Περὶ Ποιητικῆς, 1449b 27, 31, Christ. Ed. Teubner Lipsiae, 1853.

34) A. Lalande: Vocabulaire de la Philosophie, p. 862. Ed. Presser Universitaires de France, Paris, 1951.

35) Ἱπποκράτης: Περὶ Ἱερῆς Νόσου, 1, τόμ. 6, σσ. 351-364, Littre.

36) I.N. Δάμπασης: Ἱστορικαὶ Ἱατρικαὶ Μελέται, τόμ. 1, σ. 141. Ἐκδ. Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι, 1966.

Οἱ διδάσκαλοι ἐκφράσθηκαν ἐναντίον τῆς διαμεσότητος

Εἶναι ἀπολύτως σαφές ὅτι ἕνας φθασμένος οὐδέποτε καταφεύγει σέ πνευματιστικά διάμεσα σάν κανάλια ἐπικοινωνίας. Κάθε ἀντίθετη ἐκδοχή εἶναι ψευδής, ὅπως τὸ γνωρίζει τελείως κάθε ἀληθινὸς ἀποκρυφιστής.

Ἡ μαντάμ Μπλαβάτσκι (στὴν «Ἀποκαλυφθεῖσα Ἴσιδα», τόμ. 1, σ. 488) γράφει: «Ἡ διαμεσότης, καθὼς ἐξασκεῖται στὶς ἡμέρες μας, εἶναι δῶρον πιὸ ἀνεπιθύμητο καὶ ἀπὸ τὸν χιτῶνα τοῦ Νέσσου» (κατὰ τὴν Ἑλληνικὴ μυθολογία, ὁ κένταυρος Νέσσος, ποὺ ὁ Ἡρακλῆς τὸν ἐτόξευσε, πεθαίνοντας προέτρεψε τὴν Δηϊάνειρα νὰ παρασκευάσῃ μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἑνα φίλτρον, μὲ τὴν δύναμη τοῦ ὁποίου θ' ἀνακτοῦσε τὴν ἀγάπη τοῦ συζύγου της, ἂν ποτὲ ἤθελε νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Ἡ Δηϊάνειρα, μαθαίνοντας ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐρωτεύθηκε τὴν κόρη τοῦ Εὐρύτου Ἰόλη, βυθίζει τὸν χιτῶνα του στὸ φίλτρον μὲ τὸ αἷμα τοῦ Νέσσου καὶ ὅταν τὸν ἐφόρεσεν ὁ Ἡρακλῆς ἔνωσε νὰ καίγεται. Θέλει νὰ σχίσῃ τὸν χιτῶνα, ἀλλὰ μαζί ἀποσπᾶ καὶ τὶς σάρκες του καὶ στὸ τέλος βρῖσκει τραγικὸν θάνατο).

Οἱ Μαχάτμα στὶς Ἐπιστολές των πρὸς τὸν Α.Π. Σίννετ ἔγραψαν: «Ὁ Κύριος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κηρύττῃ τὶς Ἀπόκρυφες ἐπιστῆμες καὶ νὰ ὑπερασπίζεται παραλλήλως τὴν διαμεσότητα... Τὸ μέντιο καὶ ὁ Δρόμος τοῦ Μαθητοῦ εἶναι διαμετρικῶς ἀντίθετοι... Μπορεῖτε ν' ἀντιληφθῆτε διατὶ τόσο ἔντονα ἀντιτιθέμεθα πρὸς τὸν πνευματισμὸ καὶ τὴν χρῆσι διαμέσων».

Ἐπομένως, περιγραφές περὶ ἐπικοινωνιῶν ποὺ ἔγιναν δῆθεν μέσῳ μέντιοι μὲ φθασμένους, συμμετασχόντας στὴν ἴδρυση τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, πρέπει νὰ θεωροῦνται κίβδηλες.

Ὁ ἀριθμὸς 3 ὡς ὀν σύμβολο

Τοῦ ΠΑΝ. ΒΛΑΧΟΠΘΥΛΟΥ

Κάποτε ὁ ἄνθρωπος ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ ἀκέραιους ἀριθμοὺς, μὲ σκοπὸ νὰ βάλῃ τάξη στὴ σκέψη του καὶ στὶς ποικιλίες τῶν μορφῶν τῆς φύσεως. Ἡ ποσοτικὴ στὴν ἀρχὴ ἀναγκαιότητα τῶν ἀριθμῶν ἔφερε κάτι ἄλλο σημαντικὸ, τὴν ἀρμονικὴ καὶ συμμετρικὴ θεώρησή τους. Διότι ἡ ἴδια αὐτὴ ἡ σκοπιμότητα τῆς τάξεως τῶν μορφῶν περιέχει μέσα, τὴν ἀρμονικότητα. Αὐτὴ ἡ μέτρηση, ἂν ἐξετασθῇ ἀπὸ μία ἄλλη ὄψη, κλείνει τάξη καὶ ἀρμονία. "Ἐτσι, φεύγομε ἀπ' αὐτό, πού λέμε ποσότητα ἢ ὕλη καὶ μπαίνομε σὲ χώρους ποιοτικούς, ἰδεαλιστικούς.

"Ἄν τὰ Μαθηματικά, μὲ τοὺς δυσνόητους γιὰ τοὺς ἀμήνητους συμβολισμούς, παρουσιάζουν ἓνα οἰκοδόμημα περισσότερο λογικὸ καὶ πολὺπλοκο, ὡστόσο ξεκίνησαν ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς ἀριθμούς, πού μὲ τὴν ὁμορφιὰ καὶ ἀρμονικότητά τους, δημιουργοῦν ἓνα κόσμο κανονικὸ καὶ γεμάτον ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἐνάργεια. Στὴν ἐπιφυλλίδα τοῦ «Βήματος» (14-3-1970) μὲ τὸν τίτλο «περὶ ἀρμονίας» ὁ Ἑραριστῆς ἀσχολήθηκε μὲ μία ἐπιστολὴ μου γιὰ τὸ θέμα τοῦ ὀρισμοῦ τῆς τέχνης. Ἐκεῖ ἐδημοσιεύετο ἓνα ἀπόσπασμά της: «Ἀκόμη καὶ στὰ Μαθημα-

τικὰ μέσα στὰ ποικίλα σύμβολα, στοὺς μετασχηματισμοὺς καὶ στὶς πράξεις, κυριαρχεῖ ἡ συμμετρία. Ἐνῶ ὁ Μαθηματικὸς ἔχει μπροστά του ἀπειροὺς συνδυασμοὺς μετασχηματισμῶν καὶ εἰκόνων, προτιμᾷ τὸ ὡραῖο, τὸ συμμετρικὸ κι' ἐπάνω σ' αὐτὸ ἐργάζεται. Σήμερα μὲ τὴν θεωρίαν τῶν συνόλων καὶ μ' ἄλλες διερευνήσεις, τὰ Μαθηματικὰ ξανάρχονται στὴν ἀρχικὴ τους βάση, ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἀριθμοσοφία δίνει τὰ κλειδιά γιὰ νὰ ἐρμηνεύσωμε τὶς μορφές.

Μία τέτοια συμφιλίωση Μαθηματικῶν καὶ Ἀριθμοσοφίας γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ἐπέτυχε ὁ Πυθαγόρας κι' ἔπειτα οἱ διάδοχοί του. Κάτι, πού ἡ Ἀναγέννηση στὴν Εὐρώπῃ ἀρνήθηκε καὶ διαχώρισε αὐτὰ τὰ δύο παιδιά, πού ἔχουν τὴν ἴδια πατρότητα. Διότι, στὴν περίοδο αὐτὴ ἔχομε μία ἀλληλοεπίδραση Μαθηματικῶν-Φυσικῶν καὶ Τεχνολογίας. Ὡστόσο οἱ ἀπλοὶ ἀριθμοί, πού εἰσχωροῦν σ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ἐξασκοῦν ἐνδόμυχα ἀριθμοσφικὴ ἐπίδραση στὸν ἄνθρωπο τοῦ πνεύματος, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀπλότητος. Ἀπὸ χιλιάδες χρόνια, μέσα σ' αὐτοὺς τὸ 3 μὲ τὴν συμμετρία, πού παρουσιάζει στὰ φαινόμενα, ἀποτελεῖ ἓνα ἀριθμὸ γεμάτον ἀπὸ ἄγνωστα μὲ διάφορες ἐρμηνεῖες. "Ἄν μπορέσωμε νὰ φωτίσωμε λίγο τὰ σκοτάδια, πού μᾶς ἀγκαλιάζουν στὴν πνευματικὴ μας προσπάθεια γιὰ τὴν ἀναζήτηση τῆς Ἀλήθειας, θὰ βροῦμε τὸν ἀριθμὸ 3 σὲ κάθε βῆμα μας.

Ἡ δημιουργία τοῦ ἀριθμοῦ 3 πραγματοποιεῖται πάντοτε σ' ὅλους τοὺς χώρους τῆς Πραγματικότητας ἀπὸ τὴν ἐνέργεια δύο μορφῶν, πού βρίσκονται σὲ κάποια ἐξαιρετικὴ κατάσταση. Ἡ ἀντίθεση δύο πραγμάτων, δύο καταστάσεων, δύο γεγονότων κ.λ.π. φέρουν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργία ἐνὸς τρίτου συστήματος πραγμάτων, καταστάσεων, γεγονότων κ.λ.π. Σχετικὰ, ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος γράφει: «Ὁ Πυθαγόρας ἐθεώρει ἀρχὴν μὲν ὄλων τῶν πραγμάτων τὴν μονάδα ἐκ δὲ τῆς μονάδος ὅτι ἐγένετο ἡ ἀόριστος δυὰς διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς μονάδος καὶ ὡς ὕλης. Ἐκ δὲ τῆς μονάδος καὶ τῆς ἀόριστου δυάδος ὅτι ἐγένοντο οἱ ἀριθμοί».

Ἐπάρχουν δύο ἀντίθετοι ἠλεκτρισμοί, ὁ θετικὸς καὶ ὁ ἀρνητικὸς. Ἀπ' αὐτὴ τὴν δυάδα δημιουργεῖται ἓνα τρίτο στοιχεῖο, τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Ἐπίσης ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς ἠλεκτρισμοὺς παράγονται ὅλες οἱ χημικὲς ἀντιδράσεις, ὅλα τὰ χημικὰ φαινόμενα καὶ πολλὰ ἄλλα τρίτα, πού ἔχουν ἄμεση ἐπίδραση στὸν Μικρόκοσμο, Μεγάλοκοσμο καὶ Βιόκοσμο. Τὰ δύο φύλα, ἄρρεν-θῆλυ, δημιουργοῦν ἓνα τρίτο, τὴν συνέχεια τῆς ζωῆς. Ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀδράνειας πραγματοποιεῖται μὲ τὴν δυάδα «δράση - ἀντίδραση». Ἡ ὁμορφιά, πού εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς ἁρμονίας, εἶναι ἡ τρίτη κατάσταση, πού προκύπτει ἀπὸ τὴν συμμετρικὴ θέση δύο στοιχείων. Δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῆ συμμετρία μ' ἓνα μόνο στοιχεῖο. Συμμετρικὰ εἶναι πάντοτε δύο καὶ ἀνά δύο τὸ παίρνομε γιὰ νὰ παρυσιάσωμε συμμετρία, δηλαδὴ

τὴν τρίτη κατάσταση, τὴν ὁμορφιά.

Ἡ κίνηση εἶναι μία ἀπὸ τὶς γενικὲς ιδιότητες τῆς πραγματικότητας. Ἄν ἡ κίνηση στὸν πνευματικὸ, ψυχικὸ, ζωικὸ καὶ ὑλικὸ κόσμο μηδενισθῆ, τότε θα πάψῃ κάθε ἐκδήλωση στὴν πραγματικότητα, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν μηδενισμό. Ἀλλὰ ἡ κίνηση εἶναι ἡ τρίτη κατάσταση, πού δημιουργεῖται ἀπὸ δύο ἄλλες καταστάσεις. Ὅχι σὲ συμμετρικὴ θέση, πού συνεπάγεται ἀντίθεση. Οἱ δύο αὐτὲς καταστάσεις βρίσκονται σὲ κάποια δυναμικὴ ἀνισότητα. Ἐτσι δημιουργεῖται ἡ κίνηση, πού εἶναι ὁ ἀριθμὸς 3, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῶν δύο ἄλλων. Ἡ δυάδα «ψυχρὸ-θερμὸ» δημιουργεῖ μιὰ τρίτη κατάσταση, τὴν κίνηση ἀπὸ τὸ θερμὸ πρὸς τὸ ψυχρὸ, τὸ ρεῦμα. Ἡ τρίτη κατάσταση ἔχει πάντοτε σκοπὸ τὴν ἰσορροπία μεταξὺ τῆς ἀνισότητος μιᾶς δυάδος.

* * *

Αὐτὴ ἡ ἐμφάνιση τῶν μορφῶν μὲ τὴν ἐξελικτικὴ τους πορεία δίνουν συνεχῶς σημαντικὲς τριάδες, πού ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἐξυψωθοῦν σ' ἐπίπεδα συμβολισμοῦ ἀπὸ πνεύματα μεγάλης παρατηρητικότητας καὶ ἀναλυτικῆς δυναμείας. Ὁ Πυθαγόρας κ' ἔπειτα οἱ Πυθαγόρειοι, παρατηρώντας τὸν μυστηριώδη χρόνον, διαπίστωσαν ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία οὐσιώδη στοιχεῖα «παρελθόν - παρὸν - μέλλον». Γι' αὐτὸ ὑπεστήριζαν ὅτι ὁ ἀριθμὸς 3 συμβολίζει τὸν χρόνον σὰν μιὰ θεότητα.

Στὴν Παλαιὰ καὶ Καινὴ Δι-

θήκη ο αριθμός 3 παίζει πρωτεύοντα ρόλο στα γεγονότα που αναφέρονται σ' αυτά τα δύο σημαντικά βιβλία της ανθρωπότητας.

Ο Ν. Καζαντζάκης στην «Οδύσεια», που έγραψε, έβαλε 33333 στίχους. Ένω στην αρχή είχε 42500 στίχους, στο τέλος, για την συμπάθειά του στον αριθμό 3, έκοψε αρκετούς κι άφησε 33333. Ο ίδιος όμολογεί ότι ο αριθμός 3 είναι γι' αυτόν ιερός. Αυτή την έλεξη του για τον αριθμό 3 την δικαιολογεί με τις εξής σκέψεις: «ο αριθμός 3 μου είναι ιερός, απλούστατα, διότι είναι η αριθμητική έκφραση της διαλεκτικής πορείας του νοῦ από την

θέση στην αντίθεση κι' αποκεί στην αποκορύφωση κάθε προσπάθειας, στην σύνθεση». Και συνεχίζει πάρα κάτω: «ο τριαδικός αυτός ρυθμός, μετατοπιζόμενος από τον διαλεκτικό συλλογισμό, στη μεταφυσική και στον μυστικόν δραματισμό, γέννησε όλες τις "Αγίες Τριάδες" σέ τόσες Θρησκείες. Πατέρας, Μάνα και Γιός αποτελούν μια τόσο ολοφάνερα άρτια ολότητα, που εΐταν φυσικό, από το πρώτο ζύπνημα του ανθρώπινου λογισμού, νά θεοποιηθεί». Κι' έτσι ο αριθμός 3 παίρνει αξιοσημείωτη θέση σαν ουσιαστική, συμβολική κι' αρμονική αξία μέσα στην αιώνια κίνηση των μορφῶν.

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

" Αδετον 80. Δεμένον 120

ΕΚΛΟΓΑΙ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

" Αδετον 80. Δεμένον 130

Θρησκείες και Κάρμα

Ἐκλογή ἀπὸ τὰ Ἱερὰ Βιβλία ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ
τοῦ Πανεπιστημίου Συρακουσῶν Νέας Ὑόρκης
ΡΑ·Υ·ΜΟΝΤ ΠΑ·Ι·ΜΕΡ

CHRISTIANITY

BUDDHISM

HINDUISM

JAINISM

SIKHISM

ZOROASTRIANISM

ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ: Ὅπως εἶναι ἡ ἐπιθυμία ἐνὸς ἀνθρώπου, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ θέλησίς του. Καὶ ὅπως εἶναι ἡ θέλησίς του, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ πράξις του. Καὶ ὅπως εἶναι ἡ πράξις του, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ἀνταπόδοσις. (Οὐπανισάδ 4,4,5).

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ: Να εἴσθε βέβαιοι, ὅτι ἐὰν ἀμαρτήσετε, ἡ ἁμαρτία θὰ σᾶς εὕρη. (Ἀριθμοί: 32, 23).

ΤΑΟΪΣΜΟΣ: Ἡ ἀνταμοιβὴ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἀκολουθεῖ σὰν τὴ σκιά.

ΖΩΡΟΑΣΤΡΙΣΜΟΣ: Κατὰ τὴν ἀφετηρία τῆς ζωῆς ὁ Κύριος τοῦ Αἰωνίου Φωτὸς ἐγκατέστησε ἀνταμοιβές γιὰ πράξεις καὶ λόγους: κακὴ ἀνταπόδοσις γιὰ τὸν κακὸ καὶ καλὴ γιὰ τὸν καλὸ.

ΖΑΪΝΙΣΜΟΣ: Κάθε καλὸ καρποφορεῖ στὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἀπὸ τὶς κακὲς πράξεις φυτρῶνει δυστυχία. Σ' αὐτὴν τὴν ζωὴ ἡ μιὰ ἐπόμενη, οὐδεὶς θὰ διαφύγη τ' ἀποτελέσματα τῶν πράξεών του.

ΒΟΥΔΔΙΣΜΟΣ: Μὲ τὴν θεία του ὄραση ὁ μοναχὸς βλέπει πλάσματα ποὺ ἔπεσαν ἢ ὑψώθηκαν, ποὺ ἔρπουν ἢ οὐρανοδρομοῦν, ποὺ εἶναι χαριτωμένα ἢ ἀσχημα... Καὶ ἀναγνωρίζει σ' αὐτὰ τὰ πλάσματα τὸ πεπρωμένο τῶν πράξεών των.

ΚΟΜΦΟΥΚΙΑΝΙΣΜΟΣ: Δὲν πέφτουν στὴν τύχη πάνω στοὺς ἀνθρώπους τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Στέλνει ὁ Οὐρανὸς δυστυχία ἢ εὐτυχία σύμφωνα μὲ τὴν διαγωγὴ.

ΣΙΚΙΣΜΟΣ: Καθὼς ἔσπειρε ὁ ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ θὰ θερίσει. Χωρὶς τὴν ἀρετὴ χάνεται ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ.

ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ: Κάθε ψυχὴ θ' ἀνταμειφθῇ μὲ ὅ,τι ἡ ἴδια ἐκέρδισε καὶ καμμία δὲν θὰ ἀδικηθῇ. (Κοράνιον 45:21).

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ: Μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὁ γὰρ ἐὰν σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. (πρὸς Γαλάτας 6:7).

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ - ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Τοῦ ραββίνου κ. ΗΛΙΑ ΣΑΜΠΕΤΑ Ι.

Τὸ πρῶτον βιβλίον παντός Χριστιανοῦ καὶ ἡ βάσις τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ μελετηθῇ ἀλλὰ πολὺ περισσότερο νὰ κατανοηθῇ ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρον τῆς Π. Διαθήκης δεδομένου ὅτι δὲν διδάσκει μίαν νέαν θεότητα, ἀλλὰ μίαν νέαν ἀνίληψιν περὶ τοῦ Ἐνὸς αἰωνίου Θεοῦ. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἀρχικὴ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεπήγασεν ὁ Χριστιανισμὸς. «Ἰπ' αὐτὴν τὴν ἀποψιν», γράφει ὁ Καθηγητὴς Η.Η. Rowley, «ἡ Π. Διαθήκη εἶναι ὑψίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ζῶν παντός Χριστιανοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία αἰσθάνεται μίαν συγγένειαν μετ' αὐτῆς, παρομοια τῆς ὁποίας δὲν ὑφίσταται μὲ οὐδὲν ἕτερον βιβλίον». (The old testament and modern study, oxford university press 1961).

«Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἰουδαϊσμόν,

ἡ ἐπίδρασις τῆς Π. Διαθήκης καὶ τῶν Νόμων τῆς ἐπὶ τῆς καθόλου ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς τῶν Ἑβραίων ὑπῆρξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς πίστεως καὶ τῆς πνευματικῆς διαπαιδαγωγῆσεως των. Ἀπὸ αὐτὴν ἀντλοῦν τὰς θρησκευτικὰς, φιλοσοφικὰς, κοινωνικὰς καὶ ἠθικὰς ἀξίας καὶ πεποιοθῆσιν των. Ἐπιπλέον, ἡ Π. Διαθήκη, κατὰ τὴν μακροίων ἱστορίαν καὶ τὰ 2.000 ἔτη τῆς περιπλανήσεως τῶν Ἑβραίων, ἀπετέλεσε τὴν «φορητὴν πατρίδα», ὅπως τὴν ἀπεκάλεσεν ὁ Χάινε.

Ἡ μεγαλυτέρα προσφορὰ τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀνθρωπότητος εὐρίσκεται εἰς τὸν κόσμον τῆς θρησκείας. Ὁ θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Θεμένου εἶναι παράλληλος μὲ ἐκεῖνον τῆς Συναγωγῆς καὶ κατὰ μέγαν ποσοστὸν τὸ τυπικὸν των κατάγεται, παρηλλαγμένον, ἀπ' εἰθείας ἀπ' αὐτὴν. Τὰ ἰδανικὰ τῶν Προφητῶν τῆς ἀρχαίας Ἰουδαίας περὶ Δικαιοσύνης, Ἰσό-

τητος και Ἀδελφότητος ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀποτελοῦν βασικὰς ἀρχὰς ὄλων τῶν Μονοθεϊστικῶν Θρησκειῶν. Ἡ ἑβδομαδιαία ἀργία πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, οἱ ψαλμοί, ἡ μελέτη τῶν Γραφῶν, τὸ κήρυγμα, κατέχουν βραβεικὴν θέσιν εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ θρησκευτικὰ συστήματα. Καὶ λέξεις ὅπως τὸ «Ἀμὴν» καὶ τὸ «Ἄλληλούϊα» ἀποτελοῦν κοινὸν κτῆμα τοῦ θρησκευτικοῦ λεξιλογίου μιᾶς πολὺ μεγάλης μερίδος τῆς Ἀνθρωπότητος.

Αὐτοὶ οἱ κοινὸι δεσμοί, αὐτοὶ οἱ κοινὸι ἀνθρωπιστικοὶ στόχοι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὸν π. Μητροπολιτὴν Θεσσαλονικῆς κ. Λεωνίδα νὰ διακηρῦξῃ ὅτι: «Γνωρίζομεν πάντες τὸν στενὸν σύνδεσμον τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου μὲ τὸ ἀρχαῖον Ἰσραήλ. Προφανῆς ὁ λόγος. Αὐτὸς ὁ λαὸς εἶναι ὁ φορεὺς καὶ ὁ φύλαξ τῆς σπουδαιοτάτης παναρχαίας Βίβλου, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἡ Π. Διαθήκη μετὰ τῆς Καινῆς συνθέτουν τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ μίαν τῶν Πηγῶν τῆς ὑπερφυσικῆς Θείας Ἀποκαλύψεως. Ἄρα, Ἰσραηλιτῶν καὶ Χριστιανῶν συνάντησις ἀδελφικὴ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Π. Διαθήκης. Ἀπὸ τὴν σκοπιᾶν τὴν θρησκευτικὴν, ἀδελφοὶ ὀμογάλακτοι, γαλουχημένοι μὲ τὸ ἴδιον πνευματικὸν γάλα, θρεμμένοι μὲ τὸ ἴδιον πνευματικὸν μάννα, τὴν Π. Διαθήκην. Πατέρες διὰ τὸ Ἰσραήλ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα προφητικὰ ἀναστήματα, Ἀβραάμ, Μωϋσῆς, Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Δοβιὴλ καὶ ὅλη ἐκεῖνη ἡ πλειὰς τῶν κορυφῶν τῆς Ἰσραηλινῆς διανοή-

σεως. Πατέρες καὶ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν κατὰ πνεῦμα. Τιμῶνται ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ ἡμᾶς, ὅπως καὶ ἀπὸ τὸν Ἰσραήλ. Κατέχουν ἐξέχουσας θέσεις εἰς τὸ ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας μας». Τέλος ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τὰ λόγια τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ὅπως περιέχονται εἰς τὴν προμετωπίδα τοῦ σχολικοῦ βιβλίου τῆς Α΄ Γυμνασίου, «Ἡ Καινὴ Διαθήκη κρύβεται στὴν Παλαιά... (Ο.Ε. Δ.Β. 1975).

Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα βιβλία τῆς Π. Διαθήκης τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ οἱ ὁποῖοι κατέχουν ἐπισημοτάτην θέσιν εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν Συναγωγὴν. Ὁ ἄφθαρτος λυρισμὸς τῶν καὶ τὸ βαθυστόχαστον ἠθικοπλαστικὸν πνεῦμα ποὺ τοὺς χαρακτηρίζει, συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἀποτελοῦν προσφιλέστατον μελέτημα τόσο τῶν Ἑβραίων, ὅσον καὶ τῶν Χριστιανῶν. Ἀπὸ αὐτοὺς ἀντλοῦμεν ἄσκησιν εἰς τοὺς πόνους, γαλήνην εἰς τὴν ἀγωνίαν, θάρρος εἰς τὸν φόβον, εἰρήνην εἰς τὰς ἀνησυχίας, δύναμιν εἰς τὴν ἀδυναμίαν, ἐλπίδα εἰς τὴν ἀπελπισίαν, παρηγορίαν, ὑπομονήν. «Ὅπως γράφει, ὁ Α.Ρ. Μωυσῆς, (διὰ νὰ συγκινηθῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν ποίησιν τῶν Ψαλμῶν ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἄνθρωπος, νὰ ἔχῃ ἰδέας καὶ αἰσθήματα ἀνθρώπινα». («Ψαλμοὶ τοῦ Δαυὶδ», Ἀθῆναι 1973).

Αὕτῃ ἡ οἰκουμενικότης τῆς Π. Διαθήκης δὲν θὰ εἶχεν ἐπιτευχθῆ ἂν, ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὰ Χριστιανικὰ Κείμενα, δὲν εἶχε συνεργασθῆ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἡ μετάφρασις τῶν Ἱερῶν Ἰου-

δαϊκῶν Κειμένων εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν εἰς τὰ μεγάλα πνευματικὰ κέντρα τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἡλιουπόλεως, κατὰ τὴν μετα-Ἀλεξανδρινὴν περίοδον, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, ὠδήγησεν εἰς, τὸ νὰ καταστοῦν αὐτὰ κτήματα ὀλοκλήρου τῆς πολιτισμένης Ἀνθρωπότητος. Ἦδη, τὸ 1883, ὁ μεγάλος Ἱεράρχης καὶ ἀνθρωπιστῆς Μητροπολίτης Ζακύνθου Διον. Λάττας ἔγραφεν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κερκύρας Ἰ. Λεβῆ ὅτι, οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τῶν Βιβλικῶν Κειμένων εἰργάσθησαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ «καταβιάσῃσι τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον», οἱ δὲ Ἕλληνες, φιλοσοφούντες εἰς τὰς Ἀθήνας, «ὅπως ἀναβιάσῃσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν Θεόν» ...».

Ἦς ἀποτέλεσμα τῆς κοινῆς

θρησκευτικῆς κληρονομίας καὶ τῶν κοινῶν πνευματικῶν ἐπιδιώξεων, λογικὸν εἶναι νὰ ὑπάρχη — καὶ νὰ καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἀναπτυχθῇ περισσότερο — συνεργασία εἰς πολλοὺς τομεῖς μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ.

Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, μὲ τὴν Διακήρυξιν «Nostra Aetate», τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1965, ἤρχισε καὶ συνεχίζει ἐπίσημον ἐπιστημονικὸν διάλογον μετὰ τῶν ἀδελφῶν Μονοθεϊστικῶν Θρησκευτῶν. Προσφάτως δὲ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἔλαβε χώραν κοινὴ δέησις, πρὸς τὸν κοινὸν καὶ τῶν τριῶν Θρησκευτῶν Θεόν, ὑπὲρ τοῦ τερματισμοῦ τῆς ἀδελφοκτονοῦ διαμάχης εἰς τὸν Λίβανον.

« Ι Λ Ι Σ Ο Σ »

1976 — 21ον Ἔτος

Ἔτησίᾳ συνδρομὴ Δρχ. 130 — Ἐξωτερικοῦ Δολ. 5.—
Διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Ἰωσήφ Μελισσαρόπουλον
Ὅδος Δραγατσανίου 6, Ἀθήναι (122)

**Ο « Ι Λ Ι Σ Ο Σ » ΔΕΝ ΜΟΙΑΖΕΙ
ΜΕ ΚΑΝΕΝΑ ΑΛΛΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ**

Στέλλονται τεύχη-δείγματα παρελθόντων ἐτῶν ΔΩΡΕΑΝ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΗΣ «ΠΡΩΤΑΣ»

Ψυχική τοπογραφία

Τοῦ ΝΙΚ. ΚΑΡΒΟΥΝΗ

«Λέτε — γράφει κάποιος ἀναγνώστης, ἐξ ἀφορμῆς μερικῶν σκέψεων πού ἐξέθεσα πρὸ ὀλίγου καιροῦ διὰ τὸν λιμὸν τῶν ψυχῶν — ὅτι εἶνε δυστυχησμένοι οἱ ἄνθρωποι ἐπειδὴ δὲν ἔχουν πνευματικὴν τροφήν ὅση τους χρειάζεται, ὅτι οἱ ψυχές τους εἶνε πεινασμένες, ὅτι τὸ βλέπει κανεὶς μέσα στὰ μάτια τοῦ ἀνωνύμου πλήθους πού περνᾷ κάθε στιγμή τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὰ πολυσύχναστα κέντρα. Γιὰ προσέξτετε καλύτερα. Μήπως δὲν ὑπάρχει καν ψυχὴ εἰς αὐτὸ τὸ πλήθος; Μήπως τὴν ἐσκότωσε πλέον ἢ ὑλιστικὴ ἀθλιότης; Μήπως, ἐκεῖνο πού σεῖς ἐκλαμβάνετε ὡς τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀπελπισμένης ἀγωνίας τῆς ψυχῆς, εἶνε ἀπλῶς ἡ μάσκα τῆς τελικῆς ἀποχαυνώσεως; Μήπως λυπᾶσθε ἀνθρώπους πού δὲν ἔχουν πλέον ψυχὴν; Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι αὐτοὶ εἶνε οἱ περισσότεροι...».

Νά, λοιπόν, ἓνας ἀγνώστος φίλος πού ἀμφιβάλλει ἂν ὑπάρχει ἀρκετὴ «ψυχὴ» εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ νὰ μπορῆ νὰ πεινᾷ καὶ νὰ ὑποφέρη, μάλιστα, ἀπὸ χρόνιον λιμὸν. Ἡ ἀμφιβολία αὐτῆ, αὐτῆ ἢ ἀπαισιόδοξος ἀντιμετώπισις τοῦ ἀνθρωπίνου τοπείου, εἶνε πολὺ περισσότερο διαδομένη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πού σκέπτονται, ἀφ' ὅσον συνήθως πιστεύομεν. Ἄλλὰ διατί;

Πολὺ φοβοῦμαι κ' ἐγώ, ὅτι δὲν ἀντιμετωπίζομεν πάντοτε τὸ ἀνθρώπινον τοπεῖον ὅπως πρέπει. Ὅταν, μάλιστα, συμπέση νὰ ἔχωμεν τὴν θλιβερὰν πρόληψιν ὅτι εἴμεθα «διανοούμενοι», ἐπειδὴ συμβαίνει κάποτε νὰ ἔχωμεν γνώσεις ἐγκυκλοπαιδικὰς περισσοτέρας ἀπὸ κάποιον ἄλλον, νὰ γνωρίζομεν μίαν ἢ δύο ξένας γλώσσας, νὰ παρακολουθοῦμεν ὅσα γράφονται εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ «ἐτικετταρισμένον» ὄνομα, παρασυρόμεθα ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν μας εἰς τὴν ἀνεπίγνωστον ἠ καὶ — συχνότερα — ὠμολογημένην βεβαιότητα, ὅτι εἴμεθα, διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν ἀνώνημον μᾶζαν τῶν ἀνθρώπων. Ἄνεβασμένοι εἰς μίαν στίβαν βιβλίων καὶ ἐγκυκλοπαιδειῶν, σκαρφαλωμένοι εἰς μίαν ἀσταθεστάτην σκαλωσιὰ φιλοσοφικῶν ἐραυισμάτων, πιστεύομεν ὅτι βρισκόμεθα εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς Ὀλύμπου, πού μᾶς δίνει τὴν ἄνεσιν νὰ γελᾷμε μὲ μίαν τυφλὴν ἀνθρωπότητα πού παραδέρνει ἐκεῖ κάτω, χαμηλά, ἢ ὅτι εἴμεθα θρονιασμένοι εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς ὄρους Σινᾶ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ νομοθετήσωμεν διὰ τὴν ψυχὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς — ἢ ψευδαίσθησις μιᾶς ἀνωτερότητος — εἶνε τὸ ἀψευδέστερον σύμπτωμα μιᾶς ἐκπτώσεως ἀνθρωπίνης, πού θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀνησυχῆσῃ καὶ νὰ μᾶς ὠθήσῃ ν' ἀναζητήσωμεν πρῶτα-πρῶτα τὴν ἰδικὴν μας τὴν ψυχὴν, πού τὴν ἐπιβουλεύε-

ται θανάσιμα ή μορφίνη τής «διανοήσεως». Ἡ διανόησις εἶνε κάποτε ὁ φονεὺς τής πραγματικῆς, τής ἀπλῆς, τής βαθεῖας, τής ἀληθιῆς σκέψεως — τοῦ πνεύματος. Ἡ διανόησις εἶνε ἀκίνδυνος καὶ μπορεῖ νὰ γίνη χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος, ἐὰν ὑποταχθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πνεύματος. Ὅλοι αἱ γνώσεις καὶ ἡ ἀναλυτικὴ δυναμικότης ἐνὸς ἀνθρωπίνου μυαλοῦ διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν των, δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ ἰσοφαρίσουν τὴν σοφίαν ποῦ εἶνε ἡ μόνη Γ ν ὦ σ ι ς καὶ ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ κάμῃ καὶ χωρὶς τὴν «διανόησιν», ὅπως τὴν ἐκλαμβάνομεν συνήθως. Ἡ διανόησις εἶνε ἐγκεφαλικὸς ἐρεθισμὸς καὶ ἡ Γ ν ὦ σ ι ς, ποῦ εἶνε σοφία, δὲν ἐδρεύει εἰς τὸν πτωχὸν ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον: εἶνε ἡ φυσικὴ ἀντησις μιᾶς ψυχῆς ποῦ ἀναπτύσσεται ἐλεύθερα, ἀπεριόριστη καὶ ἀδέσμευτη καὶ ἀπ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς διανοητικὰς προλήψεις, ποῦ εἶνε αἱ χειρότεροι ἀπ' ὅλας. Ἡ Γ ν ὦ σ ι ς εἶνε τὸ φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἰσοροπήσεως τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ αἰσθήματος. Καὶ ἡ εἰλικρινὴς προσπάθεια τῆς ἐλευθέρως ἀναπτύξεως καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου εἰς τὸ δυνατόν ἀκρότατον, μᾶς λυτρώνει ἀπὸ τὴν ψευδαίσθησιν κάθε γελοίας «ἀνωτερότητος» ὁπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος: διότι μᾶς ἀνοίγει τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας καὶ ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπισκοπήσῃ ἓνας ἀνθρώπος τὴν ἀνθρωπότητα ἀφ' ὑψηλοῦ, ἀφοῦ ὁ ἴδιος εἶνε μέρος τῆς ἀναπόσπαστου. Διὰ νὰ τὴν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὴν αἰσθανθῆ, διὰ νὰ ἰδῆ πραγματικῶς αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον τοπεῖον, πρέπει νὰ συγχωνευθῆ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο μαζί του, νὰ τὸ αἰσθανθῆ ὡσάν τὸ αἶμα τῶν ἀρτηριῶν του καὶ ὡσάν τὴν οὐσίαν τῆς ὄντοτήτος του. Καὶ τότε, ἀντὶ νὰ κρίνῃ τοὺς συνανθρώπους του, θὰ αἰσθανθῆ διὰ τὸ σύνολόν των τὴν ἀπειρην, τὴν ἀφραστον ἐκείνην συμπάθειαν, ποῦ εἶνε ἡ πρωταρχικὴ προϋπόθεσις τῆς πραγματικῆς κατανοήσεως των.

Δὲν ὑπάρχει κορυφὴ βουνοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἓνας ἀνθρώπος νὰ κατοπτεύῃ τοὺς συνανθρώπους του μὲ τὸ ἀπατηλὸν τηλεσκόπιον τῆς «διανοήσεως». Ἐνας ἀνθρώπος ποῦ διανοεῖται ἀληθινά, εἶνε ἀπλοῦς, τίμιος πρὸς τὸ ἀνθρώπινον σύνολον: ἀντὶ νὰ ζητήσῃ ν' ἀνεβῆ κάπου, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν αἴσθησιν τοῦ ὑψηλοτέρου, ρίπτεται μὲ τὸ θάρρος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πραγματικῆς κατανοήσεως εἰς τὰ ζωντανὰ κύματα τοῦ ἀνθρωπίνου πληθους. Καὶ ὅσον περισσότερο νοιώθει καὶ γνωρίζει τοὺς συνανθρώπους του, τόσον καλύτερα γνωρίζει τὸν ἑαυτόν του. Τότε παύει πλέον ν' ἀμφιβάλλῃ ἂν ὑπάρχῃ ἀρκετὴ ψυχὴ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, παύει νὰ διερωτᾶται ποῦ βρῖσκεται αὐτὴ ἡ ψυχὴ.

Ἄλλοίμονον! Φθάνομεν κάποτε, προδομένοι ἀπὸ τὸν διανοητικὸν ἐγωισμόν μας, εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσωμεν νὰ μάθωμεν τὴν τοπογραφίαν τῆς ψυχῆς. Ἄς κυττάξωμεν τριγύρω μας. Ποῦ τὴν τοποθετοῦν οἱ ἀδελφοί μας ἀνθρώποι μὲ τὸ μυαλό των; Ὁ καθένας μας ἔχει κάποιαν — περισσότεραν ἢ ὀλιγωτέραν — πείραν τῆς πραγματικότητος. Καὶ καθένας θὰ ἠμποροῦσε ν' ἀναπολήσῃ

περίεργα, παράξενα, δισσκεδαστικά, συγκινητικά κάποτε παραδείγματα τῆς ποικιλίας τῶν τοπογραφικῶν γνώσεων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων περὶ τῆς ψυχῆς τῶν.

Ἐταξείδευα, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, μ' ἓνα ποταμόπλοιο εἰς τὸν Κάτω Δούναβιν. Εἶχαμε ξεκινήσει ἀπὸ τὸ Μολδαυικὸν Γαλάζιον διὰ τὸ Ἰομαήλι τῆς Βεσσαραβίας. Ὁ ἥλιος ὁ θερινὸς ἔκαμνε τὰ μικρὰ κύματα τοῦ γηραιῦ ποταμοῦ ν' ἀστραποβολοῦν καὶ ἐτύλιγεν εἰς μίαν γαληνὴν μακαριότητα τὰ δάση τῶν ἀσημόφυλλων ἱτιῶν ποῦ σκεπάζουν τὰς ὄχθας του καὶ τὰ τεφροκόκκινα ὑψώματα τῆς Δοβρουτσᾶς δεξιά, καὶ τὴν βαθυπράσινην ἀπεραντοσύνην τῆς Βεσσαραβιανῆς πεδιάδος ἀριστερά. Εἰς τὸ κατὰστροφμα συνωστίζοντο οἱ ἐπιβάται — κάθε φυλῆς. Ρουμᾶνοι, Ἕλληνες, Ἐβραιοί, Τοῦρκοι τῆς Ἰσάξας καὶ τοῦ Ματσινιοῦ, Ἀρμένιοι ἐργάται τῶν λιμένων τοῦ ποταμοῦ, Λιποβάνοι μὲ τὴν περίεργον Ρωσικὴν των, Τάταροι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως. Πολύχρωμον κοὶ ἐκτάκτως ἐνδιαφέρον ἀνθρώπινον τοπεῖον, ἀπὸ τὸ ὅποιον — μὰ τὴν ἀλήθειαν — δὲν ἔλειπε καθόλου ἡ ψυχὴ, ἂν καὶ κανεὶς ἀπ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐπιβάτας δὲν ἐσκοτίζετο ἐκείνην τὴν ὥραν διὰ τὴν ὑπαρξίν της. Μερικοὶ ἀξιωματικοὶ ἐφλερτάριζαν μὲ κάποιες κυρίες. Ὅμαδες συνωμιλοῦσαν γιὰ τὶς «δουλειές» τοῦ ποταμοῦ — τοὺς ναύλους, τὴν ποιότητα τῶν σιτηρῶν, τὶς νέες τιμὲς τῶν βαγονιῶν εἰς τὰς σιταποθήκας τῆς Βραίλας καὶ τοῦ Γαλαζίου. Πέντ' ἔξη νέοι καὶ νέες, ὄρθικοι, κάτω ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ πλοιάρχου, ἔπαιζαν ἓνα εἶδος Ρουμανικῆς τυφλόμυγας ἐν στάσει, μὲ κωμικὲς παρεξηγήσεις. Μερικοὶ ἐσιωποῦσαν ὅπλως, μὲ τὰ μάτια των ἀπλανῆ, καρφωμένα πρὸς τὶς ὄχθες, ποῦ ἐφευγαν γοργὰ πρὸς τὰ πίσω, ἐνῶ ἄλλαζε κάθε τόσο τὸ πανόραμα τοῦ ποταμοῦ μὲ τὸ ξεπέταγμα ἐνὸς λευκοῦ χωριοῦ εἰς τὴν καταπράσινην στέππην τῆς Βεσσαραβίας, μὲ τὴν συνάντησιν συνοδείας σλεπιῶν ποῦ τὰ ἔσερναν ἀργὰ μικρὰ ρυμουλκά, μὲ τὴν ἀπροσδόκητον ἐμφάνισιν, πίσω ἀπὸ τὶς ἱτιῆς μιᾶς καμπῆς τοῦ ποταμοῦ, τῶν πανιῶν ἐνὸς τρικάρτου μπάρκιου, ποῦ ἀνέπλεε τὸ θολοκίτρινον ρεῦμα μὲ μόνην τὴν βοήθειαν τοῦ ζωηροῦ ἀνατολικοῦ ἀνέμου ποῦ ἐφυσοῦσεν ἀπὸ τὴν μακρυνὴν Μαύρην Θάλασσαν.

Τὸ κουδοῦνι τοῦ γεύματος ἀνετάραξε τὸ κατὰστροφμα. Οἱ ἐπιβάται τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας θέσεως ἐσκοτέβηκαν εἰς τὶς τραπεζαρίες, διότι ὁ ἀνεμος ἦτο ἀρκετὰ βίαιος, ὥστε νὰ μὴ μπορῆ νὰ στρωθῆ τραπέζι στὸ κατέστροφμα. Κ' ἔμειναν εἰς τὸ κατὰστροφμα τῆς πλώρης οἱ τσαράνοι καὶ οἱ ἐργάται καὶ οἱ ἄλλοι πτωχοὶ ἐπιβάται τῆς τρίτης θέσεως, ξεπλωμένοι οἱ περισσότεροι, κουλουριασμένοι οἱ ἄλλοι καὶ κοιμώμενοι μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά. Καὶ εἰς τὸ πρυμναῖον κατὰστροφμα ἀπέμειναν δύο-τρεῖς ἐπιβάται, ποῦ δὲν ἤθελαν νὰ γευματίσουν εἰς τὸν συνωστισμὸν τῆς κλειστῆς τραπεζαρίας, ὡς καὶ ὁ τροφοδότης τοῦ πλοίου μὲ τοὺς βοηθοὺς του. Κοντὸς μᾶλλον, ὀλίγον χονδρός, μὲ γερὰ ξεμανίκωτα μπράτσα, ἀρ-

κετὰ μελαψός, μετρίως φαλακρός, ιδρωμένος, ἔδιδεν ἀπὸ τὸ ψυγεῖόν του κρέατα, φρούτα, κρασί, μπίρες εἰς τοὺς σερβιτόρους πού ἀνεβοκατέβαιναν. Ὅταν ἐτελείωσε τὸ γεῦμα καὶ οἱ ἐπιβάται ἀνέβαιναν εἰς τὸ κατὰστρωμα, ὁ τροφοδότης ἀφῆκε τοὺς βοηθούς του νὰ τακτοποιήσουν τὸν πάγκον του καὶ τὴν παγωνιέρα του, ἔκατέβασε κ' ἐκούμπωσε τὰ μανίκια τοῦ πουκαμίσου του, ἐσφόγγισε μὲ τὸ μανδηλί του τὸ πρόσωπόν του, ἔξαπλώθηκε εἰς ἕνα κάθισμα, ἔκατέβασεν ἀπνευστί ἕνα μεγάλο ποτήρι μαῦρο κρασί παγωμένο, πού τοῦ ἐσερβίρισεν ἕνας βοηθός του, ἐμισόκλεισε τὰ κατὰμαυρα κούρασμένα μάτια του, ἐχάιδευσεν ἑλαφρὰ τὴν κοιλιὰ του καὶ ἀναστέναξε:

— Σαράκα ἴνιμα! (Φτωχὴ ψυχὴ!)

Αἱ τοπογραφικαὶ του γνώσεις περὶ ψυχῆς ἦσαν πάρα πολὺ ἀτελεῖς. Τὴν ἐτοποθετοῦσεν εἰς τὸ στομάχι του — ὅπως δὲ καὶ τόσοι ἄλλοι ἄνθρωποι, μὴ τροφοδοταὶ ἐπιβατικῶν ποταμοπλοίων τοῦ Δουνάβεως... Ἀπέναντί του ἐκάθητο ἕνας κοσμογυρισμένος Κεφαλλονίτης, ἀπὸ ἐκείνους πού πηδοῦν ἀπὸ τὸ ἕνα εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον καὶ πού, χωρὶς νὰ εἶνε «διανοούμενοι», ἢ νὰ ὑποπτεύουν κἂν ὅτι ὑπάρχει κάτι πού λέγεται «διανόησις», κατορθώνουν, ἐν τούτοις, καὶ σκέπτονται σωστὰ καὶ αἰσθάνονται ἀνθρώπινα, διδαγμένοι ἀπὸ τὸν μεγάλον Διδάσκαλον πού λέγεται Ζωή. Αὐτὸς δὲν ἔχαμογέλασε περιφρονητικά, ὅπως κάποιοι ἄλλοι, εἰς τὸν στεναγμὸν τοῦ τροφοδότου καὶ τὸ χαίδεμα τῆς κοιλιᾶς του. Τὸν ἐπλησίασε διακριτικά καί, ὡσὰν νὰ ἀπαντοῦσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς ψυχῆς του, εἶπε χαμηλόφωνα, σὰν νὰ ἐμονολογοῦσεν ὁ ἴδιος:

— Σαράκα ἴνιμα!

Ὁ τροφοδότης ἀνοίξε ἀπότομα τὰ μισοκλεισμένα τὰ μάτια του ὡσὰν νὰ τὸν ἀφύπνισεν ἢ ἀπόκρισις αὐτῆ τῆς ἀνθρωπίνης συμπαθείας. Καὶ ἤρχισε μεταξύ των μία συνομιλία ἡσυχῆ, κοινή. Ὡσὰν νὰ ἐγνωρίζοντο ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας, ὁ Ρουμᾶνος τροφοδότης τοῦ βαποριοῦ, ἰστόρησεν εἰς τὸν ἄγνωστον του Κεφαλλονίτην τὴν ζωὴν του — μίαν ζωὴν βασανισμένην ἀπὸ τὴν μοναξιά τῆς ἐγκαταλείψεώς του ἀπὸ ἐκείνους πού τοῦ ἦσαν προσφιλεῖς, ἀδειανὴν πλέον, πού ἐπροσπαθοῦσε νὰ τὴν γεμίσει μὲ τὴν φροντίδα τῆς κοπιαστικῆς του δουλειᾶς. Ὁ Κεφαλλονίτης τὸν ἄκουε μὲ τὴν ἀπλήν καὶ εἰλικρινῆ συμπάθειαν τοῦ κοσμογυρισμένου ἀνθρώπου, πού κἂτι ξέρει ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον τοπεῖον. Δὲν τὸν διέκοπτε σχεδόν. Ἄλλ' ὅσοι ἄκουαν, διακριτικά, τὴν συνομιλίαν αὐτήν, ἐκαταλάβαιναν πολὺ καλά, ὅτι ὁ τροφοδότης τοῦ βαποριοῦ εἶχεν εὐρῆ, διὰ μίαν στιγμὴν, ὅ,τι τοῦ ἔλειπεν: ἕναν ψυχικὸν τροφοδότην, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν εἶχεν ἐπίγνωσιν αὐτῆς τῆς τροφοδοσίας του, ἀκριβῶς διότι τὸν ἀπορροφοῦσε τόσον ὀλοκληρωτικά τὸ ἀληθινὸν καὶ συμπαθὲς ἐνδιαφέρον του διὰ τὸν ἄγνωστον αὐτὸν φίλον του τῆς στιγμῆς. Αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον του, αὐτὸ τὸ αὐθόρμητον σκίρτημα τῆς ἀνθρω-

πίνης συμπαθείας του, ἔκαμε τὴν ψυχὴν τοῦ τροφοδότου τοῦ βαποριοῦ νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ κάλεσμα τῆς ἰδικῆς του, χωρὶς νὰ ὑπάρξη καμμιά ἀνάγκη τοπογραφίας ψυχικῆς.

Δὲν ὑπάρχουν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν, ἄνθρωποι χωρὶς ψυχὴν. Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπου ψυχὴ, ποὺ νὰ μὴν εἶνε ἔτοιμη ν' ἀποκριθῆ εἰς τὸ ἀδελφικὸν κάλεσμα μιᾶς ἄλλης. Ὅταν ἡ φωνὴ τῆς ψυχῆς ποὺ καλεῖ, εἶνε γνησία — καὶ διὰ τὴν γνησιότητα αὐτὴν καμμιά ἄλλη ψυχὴ δὲν μπορεῖ ν' ἀπατηθῆ — ἡ ἀπόκρισις εἶνε ἄμεσος ἀπὸ κάθε σημείου. Ἄν μᾶς συμβῆ νὰ νομίσωμεν, ὅτι στριφογυρνᾷ τριγύρω μας χωρὶς νόημα πλῆθος ἀψύχων ἀνθρώπων, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ ἰδικὴ μας ἡ ψυχὴ ἔχει ναρκωθῆ καὶ εἶνε ἀνίκανη νὰ καλέσῃ, ὅτι ἡ ἰδικὴ μας ἡ ψυχὴ κινδυνεύει νὰ παραλύσῃ ἀπὸ τὴν κοκαίνην τῶν ἐγκεφαλικῶν γνώσεων, μιᾶς παραζαλισμένης διανοήσεως ποὺ γεννᾷ τὸν φονικώτερον διὰ τὸν ἀνθρωπισμὸν μας ἐγωῖσμὸν — τὸν ἐγωῖσμὸν μιᾶς «πνευματικῆς ἀνωτερότητος» ποὺ δὲν εἶνε καθόλου ἀνωτερότης καὶ δὲν εἶνε καθόλου πνευματικὴ ἐκδήλωσις.

Ἄν αἰσθάνεται κανεὶς τὴν ἀνάγκην νὰ γίνῃ καλὸς πομπὸς πνευματικότητος πρὸς τοὺς συνανθρώπους του, ἂν αἰσθάνεται κανεὶς τὸ καθῆκον ν' ὀκτινοβολήσῃ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην, συμπάθειαν, χαρὰν, πρέπει νὰ γίνῃ πρῶτα καλὸς δέκτης. Εἶνε ἀρύθητος καὶ ἀνεξάντλητος ὁ πλοῦτος τοῦ ἀνθρωπίνου τοπέου, τοῦ ἀνθρωπίνου ὑπεδάφους. Ἀπὸ τὴν ἀκένωτην πληρότητα τῆς Ζωῆς ποὺ ξεχειλίζει εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Ἀνθρωπότητος, ὁ καθένας ἔχει δικαίωμα, ἔχει καθῆκον, ν' ἀντλήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. νὰ μεγαλώσῃ, νὰ εὐρύνη τὴν ψυχὴν του διὰ νὰ μπορέσῃ νὰ προσδεχθῆ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα ἀπὸ τὴν συνολικὴν, τὴν ἀθάνατην τῆς ἀνθρωπότητος ψυχὴν, διὰ νὰ συγχωνεύσῃ, ἂν τοῦ εἶνε δυνατὸν, τὴν ψυχὴν του μετὰ τὴν ψυχὴν τῆς Ἀνθρωπότητος. Τότε θὰ ἔπαυε νὰ ὑπάρχῃ δι' αὐτὸν ἀνάγκη δέκτου καὶ πομποῦ, ἀφοῦ θὰ ἐξοῦσεν ὁ ἴδιος μέσα εἰς τὴν ἐνιαίαν πληρότητα αὐτῆς τῆς Ζωῆς. Ἄλλ' ἐὰν αὐτὸ εἶνε μία ἀνέφικτος τελειοποίησις ἀνθρώπινη, ὑπάρχει ὅμως, ἡ ἀπόλυτος δυνατότης τοῦ νὰ καθαρίσωμεν ὁ καθένας τὸν ψυχικὸν μας δέκτην. Ἄς κυττάξωμεν μετὰ ἀπλότητα, μετὰ τιμίαν εἰλικρίνειαν, πρὸ πάντων μετὰ ἀληθινὴν ἀγάπην μέσα εἰς τὰ μάτια τῶν ἀδελφῶν μας ἀνθρώπων. Θὰ εὐρώμεν ἐκεῖ, χωρὶς τὴν βοήθειαν καμμιάς «διανοητικῆς» τοπογραφίας, τὴν ψυχὴν των. Θὰ εὐρώμεν ἐκεῖ, μετὰ πολλὴν ἐκπληξιν, τὴν ἰδικὴν μας τὴν ψυχὴν, τὴν ὁποῖαν ἴσως εἶχαμεν χάσει πρὸς καιρὸν. Διότι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀδελφοῦ μας ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἰδικὴ μας, πολλαπλασιασμένη εἰς τόσα ἄτομα, ὅσα συναπαρτίζουν τὴν ἀνθρωπότητα, χωρὶς, ὅμως, ποτὲ καὶ νὰ κομματιασθῆ. Ἡ μόνη τοπογραφία ποὺ χρειάζεται διὰ νὰ τὴν βρῆ κανεὶς αὐτοστιγμὴ ἔχει εἰς τὸ ἐξώφυλλον τῆς τὸν τίτλον: Ἀγάπη.

(Πρῶτα 3 Αὐγ. 1931)

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος

Τῆς ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΙΒΟΥ

17 Νοεμβρίου 1875. Ἡ Ἑλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκι, ἡ παράδοξη καὶ μυστηριακὴ, ἡ ἐμπνευσμένη καὶ θαρραλέα, ἡ προικισμένη με δυνάμεις σχεδὸν ὑπερφυσικὰς, ἀποφασίζει νὰ δώσῃ στὸν κόσμον τὸ θεοσοφικὸ μῆνυμα.

Εἶναι ἓνα μῆνυμα ἐλπιδοφόρο καὶ φωτεινὸ, ἓνα προσκλητήριον πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης, ποῦ ἀπευθύνεται σ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, γιὰ τὴν κατάργηση ὅλων τῶν συνόρων καὶ ὅλων τῶν φραγμῶν, ὄχι μόνον τῶν ἐθνικῶν, τῶν φυλετικῶν καὶ κοινωνικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν τρομερῶν διανοητικῶν φραγμῶν, τῶν προλήψεων, τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῶν φανατισμῶν, ποῦ ἔχουν ἀναστείλει τὴν ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔχουν σημάδεψει τὴν ἱστορία του με σκοτεινοὺς καὶ αἱματοβαμμένους με-

σαίωνες. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου — λέγει τὸ θεοσοφικὸ μῆνυμα — δὲν ἔχει ἰδιαιτέρη πατρίδα, δὲν ἔχει ἰδιαιτέρη θρησκεία, δὲν ἔχει χρώμα καὶ ὄνομα καὶ τάξιν κοινωνικὴν εἶναι ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν μεγάλη ψυχὴ τοῦ κόσμου, καὶ ἡ μόνη τῆς πατρίδα εἶναι ὁ κόσμος, ἡ μόνη τῆς θρησκείας εἶναι ἡ Ἀλήθεια.

Ἡ ἐποχὴ, ἐν τούτοις, αὐτὴ — τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα — κάθε ἄλλο παρά εὐνοϊκὴ εἶναι γιὰ τέτοιου εἴδους μηνύματα πνευματικῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἡ Ἑλενα Μπλαβάτσκι ἔχει νὰ παλαίψῃ με πολλοὺς καὶ ἀντιπαθικοὺς ἐχθρούς. Εἶναι ἡ μοῖρα κάθε νέας ἰδέας νὰ συγκρούεται με τὸ κατεστημένον τῆς ἐποχῆς, ἡ πανάρχαιη προμηθεϊκὴ σύγκρουση με τὸν χθόνιον Δία καὶ ἡ μοῖρα τοῦ σκοτεινοῦ Κανκάσου.

Καί, πρώτα-πρώτα, έχει να παλαίψη με τὸν ὕλισμὸ καὶ τὸν ἐπιστημονισμό τῆς ἐποχῆς τῆς. Ὁ ὕλισμὸς παραληρεῖ καὶ πανηγυρίζει τὴν βέβαιη νίκη του ἐναντίον τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ πνεύματος. Μὲ τίς τεράστιες ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις καὶ τὰ πρῶτα τεχνολογικὰ θαύματα, ἡ ἀνθρωπότητα τῆς ἐποχῆς ἔχει ὀδηγηθῆ στὴν πεποίθησι ὅτι κατέχει τὸ κλειδί τῆς παντογνωσίας. Μέσα στὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια ἢ μελέτῃ τῆς ὕλης καὶ τῆς ἰσοδύναμῆς τῆς ἐνέργειας τείνουν νὰ καταδείξουν ἕνα σύμπαν, ὅπου τὰ πάντα διέπονται μηχανιστικὰ ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὅπου τὸ πνεῦμα καὶ οἱ παληγὲς πεποιθήσεις τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴ θεότητα δὲν ἔχουν πλῆρο, καμμιά θέσι. Ὁ Δαρβίνος, μὲ τὴν θεωρία του τῆς Ἐξελίξεως, φέρνοντας τὴν ἀνθρώπινη μορφή στὴν ἀνώτατη βαθμίδα τῆς ζωικῆς ἐξελικτικῆς κλίμακας, προσφέρει στὴν ἐπιστήμη μία γνώσι πολῦτιμη, ἀπογυμνώνει ὁμως, φαινομενικὰ τουλάχιστον, τὴν ὄντοτητα ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο, τὸ στοιχεῖο τῆς θεικῆς καταγωγῆς του καὶ μοίρας.

Ἀλλά, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὕλισμὸ καὶ τὸν ἐπιστημονικὸ φανατισμὸ, ἡ Ἑλενα Μπλαβάτσκυ ἔχει νὰ παλαίψη καὶ μὲ ἕναν ἄλλον ἐχθρό, ἕναν φανατισμὸ ἐκ διαμέτρου ἀντιθετὸν πρὸς τὸν ἐπιστημονικόν, ποὺ εἶναι ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς, τὸ χριστιανικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ κατεστημένο, ἡ μισαλλοδοξία καὶ ὁ λεγόμενος «σκοταδισμὸς», ἐνῶ συγχρόνως καὶ ἄλλοι ἐχθροί, ὕπουλοι καὶ

διαβρωτικοί, ὁ πνευματισμὸς καὶ ὁ τσαρλατανισμὸς, οἱ κάθε εἴδους μαγεῖες καὶ ἀγυρτεῖες, διεκδικοῦν ἀπὸ τὴν Μπλαβάτσκυ τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς.

Μὲ τὸν ἀκατάβλητο δυναμισμὸ καὶ τὸ σθένος τῆς, μὲ τὰ ἐμπνευσμένα τῆς συγγράμματα, ἡ Μπλαβάτσκυ, μαζὶ μὲ τὸν Ὀλκοτ καὶ τοὺς πρώτους ἐκλεκτοὺς συνεργάτες τῆς, μάχεται ταυτόχρονα ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν ἀντιφατικῶν ἐχθρῶν, προσπαθῶντας νὰ διαφωτίσι καὶ νὰ κἀνῃ κατανοητὸ τὸ ἐσώτατο πνεῦμα τῆς Θεοσοφίας, ποὺ συνοψίζεται στὴν μεγάλη ἀλήθεια, στὸ θεοσοφικὸ ἔμβλημα «Οὐδεμία θρησκεία ὑπερτέρα τῆς Ἀληθείας», καθὼς καὶ στοὺς τρεῖς προγραμματικούς σκοπούς: 1) Τὴν συναδέλφωσι ὅλων τῶν ἀνθρώπων 2) τὴν συναδέλφωσι ὅλων τῶν θρησκειῶν 3) τὴν προαγωγή τῆς ἀνθρώπινης ἀτομικότητος, μὲ τὴν αὐτογνωσία καὶ τὴν ἀνάπτυξι τῶν ἐσωτερικῶν τῆς δυνατοτήτων, κατὰ τὸ πρότυπο τῶν ἀρχαίων μυστηριακῶν ὀργανώσεων.

Ἵπάρχουν ἐν τούτοις καὶ τὴν ἐποχῇ αὐτῇ, τοῦ ἄκρατου ὕλισμοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ φανατισμοῦ, τὰ ἐλεύθερα, τὰ φωτισμένα καὶ διαχρονικὰ ἐκεῖνα πνεύματα, ποὺμποροῦν νὰ βλέπουν πέρα ἀπὸ τὸ στενὸ τόξο τῆς ἐποχῆς τοὺς καὶ νὰ διαπιστώνουν στὸν θρίαμβο τοῦ ὕλισμοῦ, τὴν παρχικὴ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς σκληρῆς καὶ μακροχρόνιας κρίσις τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἔτσι, μεγάλες προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς, προσωπικότητες τῆς ἐπιστήμης,

τῆς φιλοσοφικῆς διανόησης, τῆς τέχνης, καὶ τῆς θρησκείας ἀκόμη, ἀρχίζουν νὰ προσελκύωνται ἀπὸ τὸν ἄνεμο τῆς ἐλεύθερης πνευματικότητας, ποὺ πνέει μέσα στὸ θεοσοφικὸ σύστημα καὶ δὲν διστάζουν νὰ προσχωρήσουν στὴ θεοσοφικὴ κίνηση.

* * *

Δὲν εἶναι βέβαια τῆς παρουσίας ὥρας νὰ ἀναπτύξουμε τὸ θεοσοφικὸ φιλοσοφικὸ σύστημα, ποὺ εἶναι ἀπλούστατο στὴν βασικὴ του διάρθρωση, πολὺπλοκο ὅμως ὡς πρὸς τὶς λεπτομέρειές του. Ἐκεῖνο ποὺ προβάλλει ἀναγκαῖο εἶναι νὰ διευκρινισθοῦν ὀρισμένα σημεῖα, ὡς πρὸς τὰ ὁποῖα ἐπικρατεῖ σύγχυσις ἢ καὶ ὀλοκληρωτικὴ ἄγνοια ἀκόμη.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα εἶναι ἀπαραίτητο νὰ διευκρινισθῇ ὅτι ἡ θεοσοφικὴ διδασκαλία δὲν εἶναι καθόλου συνομήλικη μὲ τὴν Θεοσοφικὴ Ἐταιρία — δὲν εἶναι δηλ. ἡλικίας ἐνὸς αἰῶνα· ἀντίθετα, εἶναι πολὺ ἀρχαιότερη ἀπὸ αὐτήν, καὶ ἂν ἤθελε κανεὶς ν' ἀνατρέξῃ στὶς πρῶτες πηγές της καὶ ρίζες, θὰ ἔπρεπε νὰ περιπλανηθῇ στὰ βάθη τοῦ χρόνου καὶ τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Εἶναι βασικὸς ὁ διαχωρισμὸς αὐτὸς καὶ πρέπει νὰ κατανοηθῇ μιὰ γιὰ πάντα, γιὰτὶ ὁ πολλὸς κόσμος ἔχει σύγχυση καὶ ἄγνοια ὡς πρὸς τὴν ἀλήθεια τῆς θεοσοφικῆς κίνησης. Πολλοὶ νομίζουν ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ νέα θρησκεία, ἢ γιὰ μιὰ θρησκευτικὴ αἵρεση ἰδρυμένη ἀπὸ τὴν Μπλαβάτσκυ. Ὁ κόσμος ρέπει πάντα στὸ νὰ στενεύῃ, νὰ μικραίνῃ καὶ νὰ διαστρεβλώνῃ τὰ πράγματα.

Ἡ Θεοσοφία ὅμως δὲν εἶναι ἡ θρησκεία ποὺ τάχα ἴδρυσε ἡ Μπλαβάτσκυ. Εἶναι, ὅπως καὶ ἡ ὀνομασία σημαίνει, μιὰ ἐκλεκτικὴ συγκέντρωση ἀπὸ ὅλη τὴν ἀποκεκαλυμμένη στὸν ἀνθρωποθεία σοφία, τὴν προαιώνια ἐξ ἀποκαλύψεως Θεία γνώση. Καὶ ὁ δύσκολος ρόλος τῆς Μπλαβάτσκυ ἦταν νὰ ἀνασύρῃ τὴν σοφία αὐτὴ μέσα ἀπὸ τὴν λήθη καὶ τὴν διασπορὰ τῶν αἰώνων, νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν σκωρία τοῦ χρόνου, ἀπὸ τὶς ἀλλοιώσεις καὶ τὶς διαστρεβλώσεις καὶ τὰ ψεύτικα στολίδια τῆς ἀμάθειας καὶ τοῦ σκοτόυ, νὰ τὴν ταξινομήσῃ καὶ νὰ τὴν συναρμολογήσῃ σ' ἓνα ἐνιαῖο καὶ συμπαγὲς φιλοσοφικο-θρησκευτικὸ σύστημα, νὰ τῆς δώσῃ νέα πνοὴ καὶ ζωὴ καὶ νὰ τὴν προσφέρῃ καὶ πάλι στὴν σύγχρονη ἀνθρωπότητα.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, τὸ θεοσοφικὸ σύστημα, ἂν καὶ λεπτομερειακὰ ἀναπτυγμένο μέσα στὴν πλούσια θεοσοφικὴ βιβλιογραφία, εἶναι στὴν οὐσία τοῦ τόσο πλατύ, ἀσύνορο καὶ διαχρονικό, ὥστε νὰ μὴν ἐξαντλήται καὶ νὰ μὴν ὀλοκληρώνεται μὲ καμμιά βιβλιογραφία, ἀλλὰ νὰ καταλήγῃ στὸ νὰ ταυτίζεται μὲ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ, ποὺ εἶναι μιὰ συνεχῆς ροή, ἓνα ἀέναο καὶ αἰώνιο γίνεσθαι. Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, δὲν εἶναι ὑπερβολὴ τὸ νὰ ποῦμε ὅτι κάθε ἐλεύθερω καὶ ἀπροκατάληπτη ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὸ βασικὸ καὶ ἔσχατο πρόβλημα, ποὺ λέγεται ζωὴ καὶ δημιουργία καὶ ἀνθρώπος, εἶναι θεοσοφία, καθὼς καὶ ὅτι κάθε ἐλεύθερος καὶ καλῆς πίστεως ἔρευνητῆς, μὲ ἀνοικτὸν νοῦ καὶ ἀνοικτὴ καρδιά, μπορεῖ

νά λογίζεται Θεόσοφος, ἀσχέτως τοῦ ἂν εἶναι ἡ ὄχι μέλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας.

Υπάρχει, βέβαια, ἓνας κεντρικὸς πυρῆνας ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκπορεύεται ἡ ὅλη κοσμοθεωρία, ἓνας σκελετὸς ἐπάνω στὸν ὁποῖον ἔχει κτισθῆ τὸ ὅλο, οἰκοδόμημα, ἡ ἓνας καμβᾶς ὅπου ἔχει ὑφανθῆ τὸ φαντασμαγορικὸ κέντημα ποὺ λέγεται «Θεῖον Σχέδιον» καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ συνοψισθῆ σὲ ἐλάχιστα κύρια καὶ βασικὰ στοιχεῖα:

1) Ἡ ὑπαρξὶς ἀθάνατης πνευματικῆς δημιουργικῆς ἀρχῆς. 2) Ἡ ὑπαρξὶς ἀτομικῆς ψυχῆς ὁμοούσιας μὲ τὴν πνευματικὴ ἀρχὴ καὶ 3) Οἱ τρεῖς θεμελιώδεις νόμοι, τῆς Ἐξελίξεως, τῆς Ἀνακυκλήσεως καὶ τοῦ Ἀντιπεπονθότος, ποὺ ὀδηγοῦν τὴν δημιουργία συνεχῶς πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ φέρουν τὴν ἀτομικὴ ψυχὴ στὴν ἐκδήλωσιν τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ ἀτόμου πνεύματος. (Στὴν πραγματικότητά, δὲν πρόκειται γιὰ τρεῖς νόμους, ἀλλὰ γιὰ ἓναν καὶ μόνον νόμον μὲ τριπλῆ ὄψη, τὸν μεγάλο καὶ βασικὸ νόμον τῆς Ἐξελίξεως, τὴν ἐσωτερικὴν δηλ. ἀναγκαιότητα τοῦ δημιουργοῦ Λόγου γιὰ ἐκδήλωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς δυναμικότητάς του, ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν διαδικασίαν τῆς ἀνακυκλήσεως καὶ τῆς μετενσαρκώσεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν καὶ ἀπορρέει τὸ Ἀντιπεπονθὸς ἢ Κάρμα, ἐνέργεια συνεχοῦς ἐξισοροπήσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς κοσμικῆς ἀρμονίας καὶ τάξεως).

• • •

Ἰστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἄς προσπαθήσωμε νὰ ἰδοῦμε ποιά θέση

θα μπορούσε νὰ καταλάβῃ ἡ Θεοσοφικὴ διδασκαλία μέσα στὴ σύγχρονῃ ἐποχῇ μας.

Συνηθίσαμε νὰ ἀποκαλοῦμε τὴν ἐποχὴν μας ὑλιστικὴν, ὅμως ὁ ἄκρατος ὑλισμὸς δὲν εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ὁ ἀγνωστικισμὸς καὶ ἡ σύγχυσις, ἡ συνεχῆς ἀναζήτησις καὶ ἡ συνεχῆς ἀναστάτῳσις, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν προσανατολισμοῦ καὶ κατασταλαγμένου «πιστεύου». Παρὰ τὶς τεράστιες ἐπιστημονικὰς ἐπιτεύξεις, ὁ ὑλισμὸς ἔχει σήμερον ὡς ἓνα σημεῖον ξεπερασθῆ. Ἔτσι, μεγάλοι καὶ ἐμπνευσμένοι ἐπιστήμονες, ἔχοντας συναίσθησιν τῆς μηδαμινότητος τῶν ἐκάστοτε ἐπιστημονικῶν κατακτήσεων, δὲν κατέχονται πλέον ἀπὸ προλήψεις καὶ φανατισμὸν καὶ δὲν θέτουν κανένα φραγμὸν στὴν ἀνθρώπινην γνῶσιν. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ ὁ μέγας Ὁπενχάιμερ εἶχε διατυπώσει τὴν γνώμη ὅτι «ἡ ἰδέα καὶ μόνον ὅτι οἱ ἐπιστήμονες θὰ ἐξηγήσουν τὰ πάντα, δὲν εἶναι ἀπλῶς σφαλερή, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἀποκρουστικὴ».

Δὲν εἶναι, βέβαια, ἡ ἐποχὴν μας οὔτε πνευματικὴ. Εἶναι μία σκληρὴ καὶ κρίσιμη ἐποχὴ, ποὺ προετοιμάζει κάτι καινούργιον στὸν κόσμον, μία καμπὴ πρὸς μιὰ νέα θεὰ καὶ ἄλλους ὀρίζοντες. Σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς ὑπάρχει σήμερον διαμάχη καὶ ἐπανάστασις, στὸν κοινωνικὸν καὶ τὸν πολιτικόν, στὸν θρησκευτικὸν καὶ τὸν τομέαν τῆς τέχνης, ἀνακατάταξις καὶ ἀναθεώρησις ὅλων τῶν ἀξιών. Ἕνας κόσμος γκρε-

μίζεται πίσω μας, ένας καινούργιος θα αναστηθῆ μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια. Οἱ μεταπολεμικὲς γενεές, ἀπογοητευμένες ἀπὸ τὴν ὑποκρισία καὶ τὴν διαφθορά, ἀπὸ τὶς παρωπίδες καὶ τὴ ψευτιά πού κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὴν ἀπαστράπτουσα πρόσοψη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἦταν φυσικὸ νὰ κινηθοῦν γιὰ ἀπελευθέρωση, γιὰ ἀναζήτηση νέων τρόπων σκέψεως καὶ ζωῆς, πὺ ἐιλικρινῶν καὶ πὺ γνήσιων. Ἔτσι γκρέμισαν σιγά-σιγά ὅ,τι ἦταν ἤδη ἐτοιμόρροπο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐσωτερικὴ του διάβρωση καὶ φθορά. Τίποτε δὲν ἔμεινε ἄθικτο, ὅλα τὰ τεῖχη καὶ ὅλα τὰ ὄχυρά ὑπεχώρησαν. Ὁ Χριστιανισμὸς, ἐλπίδα καὶ στήριγμα ἀναρίθμητων γενεῶν, δὲν διέφυγε κί' αὐτὸς ἀπὸ τὴν γενικὴ ἰσοπέδωση. Διαβρωμένος ἐσωτερικὰ ἀπὸ τὴν ἀντινομία του μὲ τὴν ζωὴ, ἀπὸ τὴν σύγκρουσή του μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ πραγματικότητα καὶ τὸν ὕλισμό, ἀνίκανος νὰ ἀνανεωθῆ καὶ νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς τὴ νέα ἐποχὴ, ἔχει ἀπομείνει ἕνα γράμμα κενό, χωρὶς οὐσιαστικὴ ἀπήχηση στὶς καρδιές τῶν νέων ἀνθρώπων.

Ὁ παλῆος κόσμος γκρεμίστηκε πίσω μας. Ὅμως, τίποτε ἀκόμη δὲν ἔχει κτισθῆ ἐπάνω στὰ ἐρείπια. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ μεγάλο κενό, τὸ ἄγχος καὶ ἡ τραγωδία τῆς ἐποχῆς μας. Τὰ ὕλικά, βέβαια, ἐρείπια τῶν πολέμων καὶ οἱ ὕλικές πληγές κτίσθηκαν καὶ ἐπουλώθηκαν γρήγορα. Τὰ ἄλλα ὅμως ἐρείπια καὶ οἱ ἄλλες πληγές περιμένουν ἀκόμη ἀνοιχτά. Καὶ χωρὶς κτίσιμο, χωρὶς δημιουργία καὶ τάξη καὶ σύστη-

μα, μὲ τὴν διαρκῆ ἀναστάτωση, τὴν ἐξάρθρωση καὶ τὸ χάος δὲν νοεῖται πολιτισμὸς, ἀλλὰ ὀπισθοδρόμηση πρὸς τὸν πρωτογονισμό καὶ τὴν ζουγκλα. Χτυπητὴ ἀντινομία τῆς ἐποχῆς μας: Ὁ ἄνθρωπος, παρὰ τὴν αὐξάνομενη ὀλοένα ὕλική του εὐημερία, παρὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του ἀπὸ δεσμὰ καὶ ταμποῦ καὶ προλήψεις τοῦ παρελθόντος, δὲν νιώθει εὐτυχισμένος. Εἶναι νευρωτὸς καὶ ἀγχώδης, γεμάτος ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἄγνοια, ἀνασφάλεια, ἐρημία καὶ φόβο. Ζῆ καὶ κινεῖται θορυβῶντας διαρκῶς πρὸς τὰ ἔξω, ἐνῶ τὸ κέντρο του καταπιεσμένο καὶ σιωπηλὸ ἀπονεκρώνεται. Τρέχει μὲ μεγάλες ταχύτητες, θέλοντας ν' ἀποφύγη τὸν ὑπ' ἀριθμὸν «ένα» ἐχθρὸ του, τὸν ἑαυτό του.

Πολλοὶ διαβλέπουν στὴν ἐποχὴ μας τὴν ἀπαρχὴ ἐνὸς νέου μεσαίωνα, τοῦ τρίτου ἢ τοῦ τέταρτου ἢ ποιοὺς ξεύρει τίνος ἀκριβῶς ἀπὸ ὅσους ἔχει γνωρίσει ἢ ἀνθρωπότητα, μιᾶς ζοφερῆς πάντως καὶ παράλογης ἐποχῆς, ὅπου ἡ ὠμὴ βία καὶ τὸ ὕλικὸ συμφέρον θὰ διέπουν τὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν, ὅπου τὸ ἄτομο θὰ ἐξαφανίζεται μέσα στὴ μαζικὴ ὁμοιομορφία καὶ θὰ ἀναλώνεται σὲ σκοπούς ἐντελῶς ξένους πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ του πραγματικότητα.

Μέσα στὸ χάος τῶν ἰδεῶν, στὸ συνονθύλευμα τῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων καὶ τῶν κοινωνικῶν συστημάτων, πού προβάλλονται κάθε τόσο σὰν σωτήρια φάρμακα στὴ δεινοπαθοῦσα ἀνθρωπότητα, ποιά θέση θὰ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τὸ μήνυμα

τῆς Θεοσοφίας, προκειμένου νά βοηθήσῃ καί νά πρυσανατολίσῃ ὀρθά τόν παλαιόντα ἄνθρωπο;

“Ἄς μὴν αὐταπατώμαστε. Καμμία κοινωνικὴ ἐπανάστασις, κανένα σύστημα βίας καί ὀλοκληρωτισμοῦ δὲν θὰ λυτρώσῃ τόν ἄνθρωπο. Γιατί ἡ μεγάλη, ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη καί διαβρωτικὴ ἀσθένεια τῆς ἐποχῆς μας δὲν εἶναι ἡ ὑλικὴ ἔνδεια, εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἔνδεια. Τὰ νέα κοινωνικά συστήματα πιθανόν νὰ ἐξασφαλίσουν στὸν ἄνθρωπο — καί πρέπει βέβαια νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν — τὸν ἄρτο, τὰ ὑλικά δηλ. μέσα ζωῆς, «ἀλλ’ οὐκ ἐπ’ ἄρτω ζήσεται ἄνθρωπος». Ἡ ζωὴ δὲν θὰ κερδιθῆ καὶ δὲν θὰ κατακτηθῆ ποτὲ μὲ τὴν κατάκτηση τῶν μέσων, ἀλλὰ μὲ τὴν κατάκτηση τοῦ σκοποῦ. «Ἡ παροῦσα στιγμή τῆς ἱστορίας, μὲ τὰ τεράστια ὑλικά πλούτη, δὲν εἶναι παρά μία πένθιμη ἔρημος ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἀθανάτων τῆς ἐπιθυμιῶν» λέγει ὁ Ἑδ. Συρέ. Καὶ ὁ μεγάλος Ἀϊνστάϊν εἶχε χαρακτηρίσει ἐπιγραμματικὰ τὴν ἐποχὴ μας: «Ἐποχὴ τῶν τελείων μέσων καὶ τῶν ἀγνώστων σκοπῶν».

Ἡ κρίση τῆς ἐποχῆς μας φαίνεται νὰ εἶναι στὴν τελευταία τῆς ἀνάλυσης κρίση μεταφυσικὴ, καὶ δὲν θὰ ξεπεραστῆ παρά μόνον ὅταν ὁ ἄνθρωπος συνδεθῆ καὶ συμφιλιωθῆ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ του πραγματικότητά. Προσωπικότητες τῆς σύγχρονης διανόησης, ὄχι μόνον τοῦ ἰδεαλισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑλισταί, πρῶην μαρξισταὶ καὶ ἄθεοι, ἔχουν ἐπισημάνει τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἐσωτερικῆς ἀλλαγῆς. Ὁ γνωστός γάλλος στοχαστὴς Ἀντρέ Μαλρώ,

ἄθεος ὁ ἴδιος, ἔχει διατυπώσει τὴν πρόβλεψη ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνα μας ἡ μεταφυσικὴ θὰ γνωρίσῃ μίαν νέα μεγάλη ἀκμὴ.

● Μπέρτραντ Ράσσελ, βρεταννὸς μαθηματικὸς, φιλόσοφος καὶ κοινωνιολόγος (Βραβεῖον Νόμπελ 1950) ἔλεγε: “Ἐνας μόνον τρόπος ὑπάρχει γιὰ νὰ σωθῆ ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὸ ζοφερὸ μέλλον, ὅπου μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια ὀδηγεῖται ἀπὸ τίς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἐξελίξεις τῆς ἐποχῆς μας. Νὰ γίνη μιὰ μεγάλη ἐσωτερικὴ ἐπανάστασις, ποὺ θὰ πλουτίσῃ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα μὲ ἓνα νέο θρησκευτικὸ περιεχόμενον καὶ θὰ τὴν ξαναφέρῃ ἐγγύτερα πρὸς τὸν ἀληθινὸ της προορισμό». Καὶ ὁ Ἰω. Θεοδωρακόπουλος: «Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν μεταφυσικὴ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου, καμμία πολιτικὴ θεωρία, καμμία οικονομικὴ ὀργάνωσις, καμμία τεχνικὴ τελειοποίησις τῆς ζωῆς του» καὶ «κανένα ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ βασανίζουν τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον δὲν πρόκειται νὰ λυθῆ, ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ περιφέρεται εἰς τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον, ἐφόσον δὲν ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του».

Δὲν εἶναι ἴσως πρόωρο νὰ διαπιστώσωμε ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆ ἐπανάστασις τοῦ ἀνθρώπου ἔχει κι’ ὅλας ἀρχίσει. Γίνεται κάθε μέρα καὶ πιὸ φανερό, ὅτι πίσω ἀπὸ τίς κάθε εἰδους ἐπαναστάσεις τῆς νεολαίας, καὶ παράλληλα ἴσως μ’ αὐτές, ὑπάρχει καὶ κυφορεῖται μιὰ ἄλλη ἐπανάστασις, ἓνας προβληματισμὸς καὶ μιὰ ἀναζήτησις οὐσίας καὶ βάθους. Τὸ

ἄγχος τῆς νεολαίας εἶναι κατὰ ἓνα ποσοστὸ ἄγχος μεταφυσικό. Οἱ νέοι, οἱ ἀτομικότητες αὐτὲς ποὺ ἤρθαν, σὰν μία σελίδα λευκή, καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ πάρουν καμμιά ἀπάντηση ἐπάνω στὰ μεγάλα ἐρωτήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τῆς δυστυχίας, τοῦ πόνου, τοῦ διαχωρισμοῦ καὶ τοῦ μίσους, ἦταν ἐπόμενο νὰ γίνουν ὑλισταὶ καὶ μηδενισταὶ, ἐπαναστάτες καὶ ἄθεοι ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ τους ἀντίδραση. "Ἐδωσε βέβαια ἡ ἐποχὴ μας στοὺς νέους τὰ μέσα νὰ μορφωθοῦν, νὰ πάρουν διπλώματα καὶ ν' ἀναπτύξουν ἐπαγγέλματα, γιὰ νὰ διακριθοῦν μ' αὐτὰ καὶ νὰ βγάλουν λεπτά, δὲν τοὺς ἔδωσε ὅμως καμμιά ὠθηση γιὰ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια καὶ σπουδὴ, καὶ ἡ ἀγνοημένη αὐτὴ ἐσωτερικὴ πείνα προσπαθεῖ νὰ χορταστῇ καὶ νὰ ἡμερώσῃ ὅπως-ὅπως, μὲ πλανερὲς κατευθύνσεις καὶ πρόχειρες λύσεις, μὲ καταφυγὲς σὲ κάθε εἶδους σκοτεινὰ κατασκευάσματα καὶ ὑποκατάστατα θρησκείας. Βλέπομε ἔτσι τοὺς νέους νὰ τρέχουν ἐδῶ καὶ κεῖ, σὲ κινήσεις ἐσωτερισμοῦ, διαλογισμοῦ καὶ μαγείας, σὲ Ἰνδούς, αὐτοτιτλοφορούμενους γιόγκι καὶ γκουρού καὶ λάμα, ποὺ ἔρχονται νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τοῦ Δυτικοῦ ἀνθρώπου, ὑποσχόμενοι φωτισμούς καὶ μύσεις καὶ θαύματα μέσο σὲ ἐλάχιστες ἡμέρες.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ συγκεχυμένο, τὸ μοντέρνο, τὸ θορυβῶδες καὶ ἀκαταστάλακτο μεταφυσικό κλίμα, ἡ Θεοσοφικὴ κίνησις εἶναι ἴσως ἡ μόνη ποὺ δὲν προβάλλεται, δὲν αὐτοδιαφημίζεται, γι' αὐτὸ καὶ δὲν προσελκύει

πολλοὺς ὀπαδοὺς. Τὸ θεοσοφικό σύστημα, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀποδώσῃ, νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ μέσα στὸν καθένα, πρέπει πρῶτα νὰ γίνῃ τρόπος ζωῆς καὶ σκέψης καὶ πράξης. Καὶ γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸ χρειάζεται μακροχρόνια καὶ ἀφοσιωμένη θητεία, ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ καὶ θέληση καὶ ἔρωσ πρὸς τὸν σκοπὸ. Χρειάζεται ριζικὴ ἐσωτερικὴ ἀλλαγὴ, μὲ θυσιῆς προσωπικῆς καὶ ἀπάρνηση σ' ὅτι πολυτιμώτερο νομίζομε πὼς κατέχομε ἐπάνω στὴ γῆ. Ἡ Ἀτραπὸς τῆς Δοκιμασίας δὲν κατακτᾶται σὲ ἐλάχιστο χρόνο, δὲν κατακτᾶται ἴσως οὔτε σὲ μία ζωὴ καὶ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ὁ σύγχρονος νέος, εἶναι βιαστικός καὶ ἀνυπόμονος, τὰ θέλει ὅλα εὐκόλα καὶ γρήγορα καὶ στὰ μέτρα του, τὰ μεγάλα καὶ τὰ θαύματα. Εἶναι ἐπόμενο, ἔτσι, νὰ ἀπογοητευεῖται γρήγορα καὶ νὰ στρέφεται ἄλλοῦ, ἐκεῖ ὅπου οἱ «φωτισμοὶ» προσφέρονται μέσα σὲ ἐλάχιστες ἡμέρες καὶ μὲ τὴν μορφή τῆς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς.

Εἶπαμε ὅτι ἡ θεοσοφία δὲν εἶναι θρησκεία καὶ ἐπομένως δὲν δογματίζει κατὰ τὸν γνωστὸ μας θρησκευτικὸ τρόπο. Δὲν εἶναι Βουδδισμὸς, οὔτε Ἰνδουισμὸς, ὅπως ἀπὸ παρεξήγησις νομίζεται, ἀλλὰ ἓνα τεράστιο καὶ θαυμαστὸ ἀποθησαύρισμα ἀπὸ ὅλες τὶς φιλοσοφικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀλήθειες, μὲ τὶς ὁποῖες εἶχε τραφῆ ἐπὶ χιλιετηρίδες ἡ ἀνθρωπότης. Μέσα στὴν θεοσοφικὴ διδασκαλία διασταυρῶνεται ὅλες οἱ θρησκείες καὶ ὅλες οἱ φιλοσοφίες, παρελαύνουν ὅλοι οἱ λαοὶ

καὶ ὅλοι οἱ πολιτισμοί, ὅλες οἱ ἐποχῆς, τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, σὲ μιὰ ἄρμονικὴ ἀλληλουχία, ἀπὸ αἷτια καὶ ἀποτελέσματα σ' ἓνα αἰώνιο καὶ συνεχὲς γίγνεσθαι, πού λέγεται Θεὸς καὶ Ζωὴ καὶ Δημιουργία. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ Θεοσοφία προσφέρεται σὰν μιὰ διαιῶνια καὶ οἰκουμενικὴ Θρησκεία-Σοφία, πού, ἀγκαλιάζοντας μέσα της ὅλες τὶς θρησκείες, τὶς συγκεντρώνει σὰν ἀχτίδες διάφορες πρὸς τὴν ἴδια φωτεινὴ ἐστία, τὴν Ἀλήθεια, τὸν μέγαν αὐτὸν ὠκεανὸ τῆς Σοφίας, ὑπέρτερον ἀπὸ κάθε θρησκεία.

Ἡ Θεοσοφία δὲν εἶναι μιὰ ἀφελῆς καὶ ἀπλοικὴ θεωρία, ὅπως ἴσως ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ παρουσιάζονται, μὲ τὸν ἄνεμο τῆς αἰσιοδοξίας πού πνέει μέσα της. Κάθε ἄλλο. "●,τι εἶναι θεοσοφικὸν εἶναι ἀπόλυτα ἐπιστημονικὸν καὶ ἀντίστροφα ὅ,τι ἐπιστημονικὸν εἶναι καὶ θεοσοφικόν. Μέσα της μπορεῖ νὰ κινηθῆ κανεὶς καὶ μὲ τὴν εὐρύτητα τῶν θρησκευτικῶν συλλήψεων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀκρίβεια καὶ τὴ λογικὴ ἐπεξεργασία τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας ἀπὸ τὴν ἄλλη. Στὴν κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικὴ ἐποχὴ μας, θὰ μπορούσε ὁ ἐλεύθερος καὶ ἀπροκατάληπτος ἐπιστήμων, μελετῶντας καὶ κατανοῶντας σὲ βάθος τὸ θεοσοφικὸ σύστημα, νὰ ἐπαληθεύσῃ μέσα σ' αὐτό, πολλὰ ἀπὸ τὶς γνωστὰς ἐπιστημονικὰς ἀλήθειες καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ ἐπίσης τὰ σπέρματα ἀπὸ ἄλλες ἄγνωστες ἀόβητ ἀλήθειες, ἀντλώνοντας βοήθεια καὶ ἔμπνευση ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐπιστήμη ἀπὸ ἀδυναμία — πρὸς τὸ παρὸν

τουλάχιστον — σιωπᾷ. Σὲ ὅλους τοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἔμπνευση ἢ θεοσοφία, πρὸ παντὸς ὅμως στὴ φυσικὴ, τὴ χημεία καὶ τὴν ἰατρικὴ, ὅπου ὁ σημερινὸς ἐπιστήμων βουλιάζει σ' ἓνα πέλαιος αἰνιγμάτων καὶ ἀμφιβολιῶν. Φαίνεται πὼς τίποτε δὲν εἶναι ἐντελῶς καινούργιο στὸν κόσμον καὶ ἡ ἰατρικὴ σήμερα δοκιμάζει νὰ ξαναγυρίσῃ καὶ πάλι σὲ μεθόδους πού εἶχαν χρησιμοποιηθῆ ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, ἀπὸ ἀρχαίους λαοὺς. Παραδειγμα ὁ γνωστός μας βελονισμὸς, πού στηρίζεται στὴν θεοσοφικὴ ἀλήθεια τοῦ Πράνα καὶ τῶν αἰθερικῶν ρευστῶν πού κυκλοφοροῦν μέσα σ' ὅλο τὸ νευρικὸ δίκτυο τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ.

Μὲ μιὰ λοιπὸν τόσο πλούσια καὶ εὐρύτατη σύνθεση, ἡ θεοσοφία, περικλείοντας μέσα της θρησκευτικὰς-φιλοσοφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἀλήθειες, θὰ μπορούσε νὰ συντελέσῃ στὴν τόσο πολυτίμη καὶ ἐπιθυμητὴ συμπίλωση τῶν χωριστῶν καὶ ἀντιμαχόμενων αὐτῶν δρόμων τῆς ἀνθρώπινης διανόησις. Ἐφόσον οἱ δρόμοι αὐτοὶ θὰ πηγαίνουν ἀπομακρυσμένοι καὶ ἐχθρικοί, ἢ ἀνθρωπότητα καὶ ὁ πολιτισμὸς θὰ γωλαίνουν διαρκῶς.

Ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα ἀπλώνει πράγματι ἀπελπισμένα τὸ χέρι πρὸς μιὰ τέτοια γνώση, πρὸς μιὰ πίστη ἐλεύθερη, ἐνιαία καὶ φωτεινὴ, πού νὰ ἱκανοποιῆ καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὶς δύσκολες ἀπαιτήσεις τῆς ἐξελιγμένης διάνοιας. «Ἡ συναδέλφωσις καὶ ἡ συνεννόησις τῶν χωρισμένων

δρόμων τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, θὰ ξαναδώσῃ στὸν ἄνθρωπο τὸ χαμένο νόημα τῆς ζωῆς. Ἡ χαμένη τέχνη τῆς ζωῆς θὰ ξαναγεννηθῆ καὶ πάλι» λέγει ὁ Ἐδ. Συρὲ στοὺς Μ. Μύστες. Ὁ σύνδεσμος τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ὑπερβατικὸ του στοιχείο, κάνει πάντα νὰ ἀνθίξῃ μέσα του ἡ βαθεῖα ἐκείνη καὶ ἀδιάσειστη ἐσωτερικὴ αὐτάρχεια καὶ γαλήνη, ἡ ξεχασμένη πλέον στὴν ἐποχὴ μας, ἀλλὰ τόσο ἀναγκαῖα γιὰ τὸν μετριασμό τῶν παθῶν καὶ τῆς ὀξύτητος τῶν ὑλικῶν συμφερόντων πού συγκλονίζουν τὸν κόσμο μας.

Τὸ θεοσοφικὸ μήνυμα εἶναι μῆνυμα λυτρωτικὸ. Δίνει ἀπάντηση ἱκανοποιητικὴ σ' ὅλα τὰ προβλήματα, τὰ ἀτομικὰ, τὰ κοινωνικὰ καὶ τὰ ἐθνικὰ. Βοηθαίει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀλλάξῃ τὴν προσανατολισμὸ του ἀπέναντι στὴ ζωὴ καὶ τὰ πράγματα, νὰ τὰ πλησιάσῃ καὶ πάλι στὴν πηγὴ καὶ τὴ ρίζα τους, δημιουργώντας καινούργιες σχέσεις μαζί τους, πῶς πηγαῖες καὶ πλούσιες, χωρὶς τοὺς περιορισμοὺς, τίς διαμορφώσεις καὶ τίς παραμορφώσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ χρόνου. Καὶ αὐτὴ ἡ προσέγγισις εἶναι ἡ ὀρθὴ διαγωγὴ καὶ ὁ ὀρθὸς διαλογισμὸς, πού διδάσκει ὁ Κρισναμούρτι πού ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὁ συσκοτισμένος καὶ παραπλανημένος ἔχει τόση ἀνάγκη. Ὁ νοῦς, τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπου, πού τὸν ἔκανε νὰ ξεπεράσῃ τὸ ζῶο — λέγει ὁ Κρισναμούρτι — ἔγινε ἡ παγίδα πού τὸν φυλάκιζε ὑπὸλα, τὸ ἀμείλικτο τεῖχος πού τὸν κρατᾷ ξεκομμένον ἀπὸ τὴν οὐσία καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Ἡ ταύτισις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν οὐσία καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, θὰ σημάνη τὴν κατάκτηση μιᾶς νέας ὄψεως, ἡ μιᾶς νέας διαστάσεως, τῆς πολυτιμῆς ἐκείνης διαστάσεως πού λέγεται «σοφία» καὶ «φωτισμός». Δὲν εἶναι ἴσως δυνατὸν νὰ περιγραφῆ μὲ λέξεις ἡ στάσις αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὴ ζωὴ καὶ τὰ πράγματα πού λέγεται «σοφία». Εἶναι μιὰ στάσις κατανόησης καὶ δεκτικότητος, πρωτεῖκῆς ἀγνότητος, ἀδελφοσύνης καὶ ταπεινότητος. Ἡ σοφία καὶ ἡ ταπεινότητα πηγαίνουν πάντα μαζί.

Μὲ τὴν κατανόηση τῶν μεγάλων θεοσοφικῶν ἀληθειῶν, πού εἶναι οἱ πόλοι: Μετενσάρκωσις-Κάρμα καὶ Ἐξέλιξις, ὁ ἄνθρωπος παύει πλέον νὰ θεωρῆ τὸν ἑαυτὸ του μόνον σὰν ἓνα λογικὸ ζῶον, ἓναν ἐφήμερο βιολογικὸ μηχανισμό. Σύμφωνα μὲ τὸ θεοσοφικὸ ὄραμα, ἡ ἔννοια ἄνθρωπος εἶναι κάτι τὸ πολὺ ὑψηλό, τὸ ἀσύλληπτο καὶ τὸ ἀνεκπλήρωτο μέσα σὲ μία καὶ μόνον ζωὴ. Ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος ἀρχίζει ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου τελειώνει ὁ ζωϊκὸς καὶ ὁ ὀργανικὸς ἄνθρωπος.

***

Κάποτε ἡ ἀνθρωπότητα θὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν τρομερὴ περιπέτεια τοῦ ὑλισμοῦ. Φθάνοντας στὸ ἀδιέξοδο, θὰ στραφῆ καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν κατεύθυνσή της. Κάθε μεσαιῶνας, ὅσο ζοφερός κι' ἂν εἶναι, κυοφορεῖ μέσα του μιὰν ἀναγέννηση, ὅπως κάθε χειμῶνας μιὰν ἀνοιξή. Στὴν μεγάλη πραγματικότητά τοῦ κόσμου τίποτε δὲν χάνεται καὶ χαμμιά προσπάθεια δὲν καταβάλλεται

μάταια. Τὰ αἰώνια σπέρματα ζοῦν, ἐπωάζονται καὶ προετοιμάζονται τῇ νέα τους βλάστηση. ● Ἰσημερινές γενιές φυτεύουν καὶ σπέρνουν, οἱ μελλοντικές θὰ κερδίσουν τὸν θερισμό. Χωρὶς νὰ τὸ συνειδητοποιοῦν οἱ σύγχρονοι νέοι, μὲ τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς ἀγῶνες τους, διαμορφώνουν τὸ μελλοντικὸ πρόσωπο τοῦ κόσμου. Τὰ αἰώνια ὑλικά θὰ ξαναχυθοῦν καὶ πάλι σὲ νέο καλοῦπι, τὸ παλιὸ κρασί σὲ νέους ἀσκούς. Ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαναλαμβάνεται μὲ τὴν ἀνακύκληση τῶν πολιτισμῶν, ὄχι βέβαια κατὰ τὸ ἐφιαλτικὸ ὄραμα τοῦ Νίτσε, τῆς αἰώνιας δηλ. κυκλικῆς ἐπιστροφῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν σπειροειδῆ ἐξέλιξη καὶ μὲ ἕλικες ποῦ ὀλοένα διευρύνονται καὶ ὑψώνονται πρὸς τὸ φῶς.

“Ὅποιο κι’ ἂν εἶναι τὸ μελλοντικὸ πρόσωπο τοῦ κόσμου. δὲν θὰ ἀπέχη πολὺ ἀπὸ τὸ μεγαλειώδες θεοσοφικὸ ὄραμα. Ἡ συναδέλφωσις τῶν λαῶν εἶναι ἤδη τὸ

αἴτημα ὅλης τῆς σύγχρονης διάνοησης καὶ τὸ ἰδανικὸ τῆς νεολαίας. Ἡ συναδέλφωσις τῶν θρησκείων σὲ μιὰ παγκόσμια καὶ ἐνιαία Θρησκεία-Σοφία κερδίζει διαρκῶς ἔδαφος ἀνάμεσα στὰ ἐλεύθερα πνεύματα καὶ τοὺς νέους. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς θὰ ἐπιτύχη στὸ μέλλον πολλὰ καὶ ἀσύλληπτα θαύματα στὸν τομέα τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ παράλληλα τότε καὶ ἡ ἀξία «ἀνθρώπος» θὰ ἔχη πάρει τὴ θέση ποῦ τῆς ταιριάζει, μὲ τὴν αὐτογνωσία, τὴν κατανόηση τῆς σκοπιμότητος τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀφύπνιση τοῦ θεοσοφικοῦ στοιχείου Buddhi, τοῦ στοιχείου «Φωτισμός» καὶ «Χριστός».

Ἡ ἀληθινὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ θὰ εἶναι θρησκεία ἐνὸς μέλλοντος κόσμου.

“Ἄς ἐλπίσωμε καὶ μεῖς μαζί μὲ τὸν μεγάλο Ταγγόρ, ὅτι ὁ Θεὸς «δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπογοητευθῆ» ἀπὸ τὸ τελειότερο δημιούργημά του, τὸν ἄνθρωπο.

● **Ἄρτος**

● **Ζυμαρικά**

● **Φρυγανιές**

διὰ διαβητικούς

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

‘Υπὸ ΠΛΑΤΩΝΟΣ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗ, 1894
(Ἐκ τῆς 5ης ἐκδόσεως τοῦ 1925)

ΜΕΡΟΣ Α΄

Τὸ πῶς πρέπει νὰ τρέφεται ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ζήτημα δευτερεύον, ὡς χυδαίως ὑποτίθεται, ἀλλ’ εἶνε πρωτίστης σημασίας καὶ βαίνει παραλλήλως πρὸς τὸ ἕτερον θεμελιῶδες ζήτημα — τὸ βιομηχανικόν. Ἡ ριζικὴ μεταβολὴ τῶν διαιτητικῶν ἡμῶν ἕξεων ἐπέγει ὅσον καὶ ἡ ριζικὴ μεταβολὴ τοῦ τρόπου καθ’ ὃν κυκλοφορεῖ ὁ κοινωνικὸς πλοῦτος. Πάσης δράσεως ἡμῶν σκοπὸς μόνος εἶνε ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ πρόοδος τῆς Ἀνθρωπότητος. Ὁ σκοπὸς ὁμῶς οὗτος διηλεκτῶς προσκόπτεται εἰς τὴν διαιτητικὴν καὶ εἰς οἰκονομικὴν βαρβαρότητα. Ὅτι ἡ κρεοφαγία εἶνε βάρβαρος τοῦτο θὰ πειραθῶ νὰ δείξω ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν δεδομένων. Ἡ ἐπίδρασις τῆς τροφῆς ἐπὶ τοῦ ἥθους ἀνεγνωρίσθη πρὸ αἰώνων, δύναται δὲ ἐπαρκῶς νὰ κατανοηθῇ ἡ συνάφεια μεταξύ τῶν δύο, λαμβανομένου ὑπ’ ὄψει ὅτι τὸ νευρικὸν σύστημα ἀποτελεῖ τὸν διάμεσον κρίκον. Τὸ εἶδος τῆς τροφῆς ἐπιδρᾷ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα ἀναλόγως τῆς ἐπιδράσεως ταύτης καθορίζει τὴν ποιότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς. Τὸ νευρικὸν σύστημα δὲν παθαίνεται μόνον ἐκ τῆς τροφῆς αὐτῆς καθ’ ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν συνθηκῶν καὶ περιστάσεων ὑφ’ ἃς ἡ τροφή ἐπιτυγχάνεται· λίαν χονδροειδοῦς ἀντιλήψεως ἢ φαντασίας πρέπει νὰ εἶνε ἐκεῖνος ὅστις δὲν βλέπει ὅτι τὸ κρέας ἐπιτυγχάνεται ὑπὸ φρικώδεις — εἰδεχθεῖς δηλαδὴ καὶ σκληρὰς συνθήκας. Θὰ δείξω δὲ ὅθεν τὸ βάρβαρον τῆς κρεοφαγίας προσέτι καὶ ὑπὸ καλαισθητικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν.

Διὰ τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον εἶνε περιπτὸν νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων ὅτι τὸ κρέας εἶνε τροφή ἀκατάλληλος διὰ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν. Ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους τῶν ἀναγνωστῶν μου γραμμαὶ τινες ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν εἶνε ἀνωφελεῖς. Θὰ ἤρκει, πιστεύω, ἡ ἀπόδειξις ὅτι τὸ κρέας δὲν εἶνε ἀπαραίτητον εἰς διατήρησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν ὑγιεῖ καταστάσει, ὅπως ἡ κρεοφαγία θεωρηθῇ ἀμέσως ὡς ἔγκλημα ὑπὸ τε κοινωνικὴν καὶ ἀτομικὴν ἔποψιν. Ὁ λόγος τῆς τροφῆς εἶνε νὰ εἰσάγωμεν εἰς τὸν ὀργανισμόν ἡμῶν τὰς οὐσίας ἐκεῖνας αἰτίνες ἀναγκαίου πρὸς παραγωγὴν ὁστῶν, αἵματος, ἰνῶν, νεύρων, ἐγκεφάλου κτλ. Αἱ ἀναγκαῖαι αὗται οὐσίαι περιέχονται πᾶσαι εἰς

τὰ φυτά, τὰς ὀπώρας, τοὺς δημητριακοὺς καρπούς καὶ τὰ κάρυα (παντὸς εἶδους). — Τὸ κρέας δὲν περιέχει τίποτε ὠφέλιμον τὸ ὀπιον δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν, ὥστε δὲν εἶνε ἀπαραίτητον. Τοῦτο ἐπικυροῖ καὶ ἡ πείρα, διότι χιλιάδες ἀνθρώπων ὑπάρχουν οἵτινες οὐδέποτε ἔδοκίμασαν κρέας καὶ ὅμως εἶνε ἀκμαῖοι καὶ ὑγιεῖς. Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη μηνῶν αἱ ἐφημερίδες ἀνήγγειλαν τὸν θρίαμβον τριῶν ἀκρεοφάγων οἵτινες ἐνίκησαν δεκατρεῖς κρεοφάγους ἐν δρόμῳ τριακοσίων ἐξήκοντα ἀγγλικῶν μιλίων ἀπὸ Βερολίνου μέχρι Βιέννης. Ὑπὸ ἀθλητικῆν ἔποψιν ἡ ἀκρεοφαγικὴ δίαιτα τὸς ὄφρα ὑπερέχει τῆς κρεοφαγικῆς ὥστε, φρονῶ, καὶ ἐάν εἰς μόνον ἀκρεοφάγος ὑπῆρχε μεταξύ τῶν δεκαῆς συναγωνισθέντων, αὐτὸς θὰ ἐνίκα.

Ἔχομεν δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων ἀγῶνων ἐπιμαρτυροῦσαν. Ἐνόσω οἱ μετέχοντες αὐτῶν ἐτρέφοντο ἀποκλειστικῶς ἐκ κριθῆς, σύκων, ἀραβοσίτου, τυροῦ καὶ μέλανος ἄρτου, ἀπέχοντες τοῦ οἴνου ὅσῳ καὶ τοῦ κρέατος, ἦσαν θαυμάσιοι καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἀναφέρει τὴν πλήρη ὑγίαν καὶ ρώμην τῶν Ἰσθμίων ἀγωνιστῶν. Βραδύτερον ὅμως ὅτε εἰς τὴν δίαιταν αὐτῶν εἰσήχθη τὸ κρέας, τοὺς πρὶν ὠραίους ἀθλητὰς διεδέχθη γενεὰ βαρεῖα καὶ δυσκίνητος. Ὁ Διογένης ἐξήγει τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγων ὅτι τὰ σώματά των ἀποτελοῦνται ἀπὸ χοίρινον καὶ βόειον κρέας!

Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς δὲν εἶνε ἀποθήκη ὅπως ἰτιμωρηθεὶ εἰσάγεται εἰς αὐτὸν τὸ μὴ ἀπαραίτητον. Τὸ μὴ ἀπαραίτητον καθίσταται ἐπιβλαβές. Πρὸς σχηματισμὸν ὅστων ἔχομεν ἀνάγκην ποτάσεως, σόδας, μαγνησίας καὶ σιδήρου. Πρὸς παραγωγὴν θερμότητος ἔχομεν ἀνάγκην νιτρογόνου, ἥτοι ἀζώτου καὶ ὀλίγου θείου καὶ φωσφόρου. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἰς διαφόρους καὶ ποικίλους συνθέσεις καὶ ποσότητας λαμβανόμενα, ἀποτελοῦν τὴν ἀπαραίτητον τροφήν τοῦ ἀνθρώπου καί, ὡς εἶπον, περιέχονται εἰς ὅλας τὰς φυτικὰς οὐσίας, ἀρκεῖ δὲ τις ν' ἀσκήσῃ νοήμονα ἐκλογὴν καὶ συνδυασμὸν ὅπως τρέφεται ἐπαρκῶς, ἀρμονικῶς καὶ πλουσίως. Πράγματι αἱ φυτικαὶ οὐσίαι, ἥτοι τὰ χόρτα, οἱ καρποὶ καὶ τὰ κάρυα εἶνε τὸ μόνον μέσον τῆς ἀρμοδίας εἰσαγωγῆς τῶν ρηθέντων στοιχείων εἰς τὸν ὀργανισμόν. Οὐδεὶς δύναται νὰ τραφῆ λαμβάνων αὐτὰ ἀπὸ τὸ φαρμακεῖον ἐν τῇ μεμονωμένῃ αὐτῶν καταστάσει. Πρέπει νὰ ληφθοῦν ἐνῶ εὐρίσκονται εἰς τὸ ὀργανικὸν καὶ φυσικὸν των ἔδαφος, καὶ μάλιστα προτιμώτερον εἶνε νὰ λαμβάνωνται χωρὶς νὰ καταστρέφωνται οἱ χυμοὶ διὰ τῆς μαγειρικῆς. Φυσικῶν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων ἔδαφος δὲν εἶνε τὸ κρέας διότι καίτοι τινὰ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουν ἐν τῷ κρέατι, ὑπάρχουν διότι εἰσήχθησαν εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ἐξ αὐτῶν τραφέντος ζώου ὅπερ τὰ παρέλαβεν ἐκ τοῦ φυσικοῦ των ἔδαφους. Ὁ τρώγων κρέας λαμβάνει αὐτὰ ἐμμέσως, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι λαμβάνει μετ' αὐτῶν καὶ τὰ περιττώματα ἐξ ὧν τὸ κρέας πάντοτε βρίθεται, ἡ ἄμεσος παραλαβὴ αὐτῶν ἐκ

τοῦ φυτικού βασιλείου εἶνε τελεσφορωτέρα πρὸς σχηματισμὸν τοῦ σώματος.

Ἡ κατασκευή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐνδεικνύει μάλιστα ὅτι μόνον αἱ φυτικά οὐσίαι καὶ οἱ καρποὶ εἶνε κατάλληλοι πρὸς μάσησιν, πέψιν καὶ ἀφομοίωσιν. Τὸ κρανίον τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζει πρὸς τὸ τοῦ πιθήκου ὅστις εἶνε καρποφάγον ζῷον. Οἱ ὀδόντες τοῦ ἀνθρώπου εἶνε κατάλληλοι εἰς τὸ ἀλέθειν μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ξεσχίζειν εἰς ὃ εἶνε κατάλληλοι οἱ τῶν αἰλουροειδῶν καὶ κυνοειδῶν ζῶων ἐχόντων ὀδόντας παρεμφερεῖς πρὸς δρέπανον ἢ μάχαιραν. Ὁ ἐντερικὸς σωλὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πολὺ διάφορος καὶ τοῦ τῶν μηρυκαζόντων καὶ τοῦ τῶν σαρκοβόρων, φαίνεται δὲ ἀποκλειστικῶς κατάλληλος διὰ καρπούς. Ἄλλ' ἂν ἀφίνοντες τὴν ἐξωτερικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὄργανισμοῦ ἐρευνήσωμεν κἄπως ἐνδότερον λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ νευρικὸν σύστημα, ὅπερ εἶνε ὑψιστον χαρακτηριστικὸν τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας, θὰ εὕρωμεν τὴν στενοτάτην ὁμοιότητα μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου νευρικοῦ συστήματος καὶ τοῦ τῶν πιθήκων. Ὁ ἐγκέφαλος ὅστις εἶνε ἡ ἔδρα καὶ ὁ πίναξ ὅλης τῆς νευρικῆς λειτουργίας, παρουσιάζει τὴν αὐτὴν κατασκευήν παρὰ τῷ οὐραγκουτάγκῳ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνῶ διαφέρει οὐσιωδῶς παρὰ τοῖς ἄλλοις ζώοις.

Ἄν εἶχον χῶρον θὰ ἀνέπτυσσον πολλὰς ἄλλας παρατηρήσεις γενομένας ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος ἣτις ὑφίσταται ἀνατομικῶς καὶ νευρικῶς μεταξὺ τῶν καρποφάγων ζῶων καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἄρκει νὰ σημειώσω τὸ συμπέρασμα τῶν ἐξοχωτέρων ἐπιστημόνων οἷος ὁ Κουβιέ, ὁ Λιναῖος, ὁ Λώρενς, ὁ Μπέλλ, ὁ Γαζένδης, ὁ Φλουργάνς, ὁ Ὅουεν ὅτι «ὁ ἀνθρωπος εἶνε οὔτε σαρκοφάγος οὔτε χορτοφάγος. Δὲν ἔχει τοὺς πρὸς τοῦτο ἐπιτηδεῖους ὀδόντας, οὔτε τοὺς τέσσαρας στομάχους τῶν χορτοφάγων, οὔτε τὰ ἔντερα τῶν σαρκοφάγων. Ἐρευνῶντες τὰ ὄργανα ταῦτα παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ ἀνθρωπος καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ καταγωγῆς εἶνε καρποφάγος, ὅπως ὁ πίθηκος». Ὅτι διὰ τεχνητευμάτων καὶ ἐπινοήσεων, τῇ βοηθείᾳ τοῦ πυρὸς ὁ ἀνθρωπος κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ἀνεκτὴν καὶ δὴ ἀρεστὴν τὴν γεῦσιν τῆς τροφῆς ἣτις φύσει ἀνήκει εἰς τὴν τίγριν, τὸν λέοντα καὶ τὴν ὕαιναν, τοῦτο δὲ θίγει τὸν ἰσχυρισμὸν μου ὅτι ὁ ἀνθρωπος ἐξέκλινε καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῶν ὑπαγορεύσεων τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ φύσεως. Καὶ πρόβατον ἀκόμη δύναται νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν κρεοφαγίαν, τοῦτο δὲ πράγματι συνέβη ἐν πλοίοις, οἱ ναῦται τῶν ὁποίων ὑπέβαλον εἰς κρεοφαγίαν μηρυκάζοντα ζῶα ἀρνούμενα κατόπιον πᾶσαν ἄλλην τροφήν, ἀλλὰ γενόμενα ἐπιθετικά καὶ ἄγρια. Εἰς τὴν ἕξιν ταύτην, εἰς ἣν ὁ ἀνθρωπος ἐξέκλινεν, ὀφείλεται ἀναμφιβόλως ἡ ἐπικρατοῦσα τραχύτης καὶ σκαιότης ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται τὸ παρὰ φύσιν κοινωνικὸν σύστημα τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ τοῦ ἀμοιβαίου μίσους.

Ἡ ἕξις τῆς κρεοφαγίας, καίπερ βαθύτατα ἐρριζωμένη, εἶνε βε-

βαιώς ἐπιδεκτικὴ ἄρσεως. Ἡ ἄρσις δὲν εἶνε εὐκόλος, ἀλλ' ἴσα-ἴσα διὰ τοῦτο εἶνε ἐπιδιωκτέα διότι εἶνε δύσκολος. Αἱ ἕξεις ἔχουν μεγίστην δύναμιν ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ νεωτέρα φιλοσοφία δίδει περισσοτέραν προσοχὴν ἢ ὅση ἐδόθη εἰς τὰς συνθήκας αἵτινες εἶνε ἱκαναὶ νὰ δώσουν τοιάνδε ἢ τοιάνδε τροπὴν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ ἀνάγκη ἦν ὁ ἀνθρώπος ἔσχευεν ἐν τῷ παρελθόντι ὅπως παλαιῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὑπάρξεώς του, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς παρὰ φύσιν ἕξεις. Εἶχεν ἄλλοτε ἀνάγκην τῶν τραχέων καὶ ἀγρίων ἐνστίκτων τοῦ ὅπως ζῆσι, καὶ ἐντεῦθεν ἐξέπεσεν εἰς τὴν τραχύτητα καὶ τὴν ἀγριότητα. Ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ φόνου ἐνὸς ζώου μέχρι τῆς ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ τροφῆς εἶνε ἐν μόνον βῆμα. Βαθμηδὸν αἱ δύο πράξεις ἀνέτρεψαν οὕτω τοὺς ὅρους των ὥστε ἐνῶ πάλαι τὸ ζῶον ἐτρώγετο διότι ἐφονεύετο, σήμερον φονεύεται διότι τρώγεται. Ἀφ' ἧς ὅμως στιγμῆς ἡ ἐπιστήμη ἀπεκάλυψεν ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τρώγεται, οὐδεὶς λόγος ἀπομένει ἵνα τὸ ζῶον φονεύεται. Ἡ τραχύτης καὶ ἡ ἀγριότης τοιοῦτοτρόπως χάνει μίαν ἀπὸ τὰς ἐνθαρρύνσεις της — τὴν θεμελιώδη ἴσως καὶ σπουδαιότεραν. Ἀλλὰ περὶ τούτου κατωτέρω.

Ὅσο βραχέα κατ' ἀνάγκην εἶνε τὰ ἄνωθι ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως λεχθέντα, εἰσὶν ἐπαρκῆ, νομίζω, ὅπως ἀποδείξουν ὅτι τὸ κρέας δὲν εἶνε ἀπαραίτητος τροφή. Ἀλλὰ δὲν σταματῶ εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἰ καὶ ἱκανὸν νὰ καταδικάσῃ τὴν κρεοφαγίαν. Θέλω νὰ ἐπισπάσω τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὸ γεγονός ὅτι αἱ φυτικαὶ οὐσαὶ περιέχουν περισσοτέραν τροφίμον ὕλην ἢ τὸ κρέας, καὶ οὐδὲν στοιχεῖον ἐπιβλαβές, ἐνῶ τὸ κρέας περιέχει πλεῖστα ἐπιβλαβῆ στοιχεῖα. Π.χ. καρποί, οἶοι τὰ μῆλα, τὰ ἀπίδια, τὰ δαμάσκηνα, τὰ ροδάκινα, αἱ ἐλαῖαι, τὰ κεράσια, τὰ σταφύλια, ἡ σταφίς, τὰ πορτοκάλια, τὰ κίτρα καὶ τὰ τόσα ἄλλα τῆς κατηγορίας ταύτης περιέχουν μεγάλην ποσότητα ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν στοιχείων, ὧν ὁ ἀνθρώπος ἔχει τὴν μεγίστην ἀνάγκην, τουτέστιν ὑδρανθρακικῶν στοιχείων, καὶ φυτικῶν ὀξέων. Ἐν τῷ κρέατι οὐδὲν ὑδρανθρακικὸν στοιχεῖον ὑπάρχει. Τὰ πιζέλια, τὰ φασόλια, ἡ φακὴ καὶ οἱ κύαμοι περιέχουν λεύκωμα τριπλασίως περισσότερο τοῦ ἐν τῷ κρέατι περιεχομένου. Τὸ μόνον στοιχεῖον, ὡς πρὸς τὸ ὅποῖον ἡ σὰρξ τῶν ζῶων ὑπερέχει τῶν δημητριακῶν καρπῶν, εἶνε τὸ λίπος, ἀλλὰ τοῦτο ἐπιτυγχάνεται ἀφθόνως ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ ἐλαίου, τῶν καρύων, καὶ τῶν σπόρων. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προστεθοῦν τὰ αὐγά, τὸ ἀφρόγαλο, τὸ βούτυρον, ὁ τυρός, τὸ μῆλι, ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας τροφὰς περιεχοῦσας τὴν πλουσιωτέραν, θρεπτικωτέραν καὶ τοικωτέραν δίαιταν ἢ δύναται ὁ ἀνθρώπος νὰ ἐκλέξῃ καὶ συνδυάσῃ. Ἀλλὰ τῆς διαίτης ταύτης τὸ σπουδαιότατον καὶ τιμιώτατον μέρος εἶνε ἡ ὀπώρα, ὅταν εἶνε ἐπιμελῶς καλλιεργημένη καὶ ὠριμος καὶ ἐὰν τρώγεται συστηματικῶς ὄχι ὡς ἐπιδόρπιον ἀλλ' ὡς κυρία τροφή. Τῶν ὑδρανθρακικῶν στοιχείων, ἅτινα προτίστως ἀναγκαιοῦν εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄρ-

γανισμόν, αἱ ὀπώραι ἔχουν οὕτως εἰπεῖν, τὸ μονοπώλιον. Περιέχουν δὲ καὶ εἰδικά τινα ὀξέα, ἅτινα ἀσκοῦν ἰδιάζουσιν ὅλως ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδὲν ἄλλο ἐδώδιμον ἔχει τὴν ἀρετὴν ταύτην.

Νήπιοι ἀληθῶς εἴμεθα οἱ Ἕλληνες ἔχοντες τοιοῦτον κλίμα καὶ μὴ κατακαλύπτοντες τὰς ἐκτάσεις ἡμῶν διὰ καρποφόρων ξένδρων. Τῆς κορινθιακῆς σταφίδος τὰς μονονουχὶ μαγικὰς ἀρετὰς οὔτε ὑποπτευόμεθα. Δὲν τὴν ἐνθυμούμεθα εἰμὴ ὡς ἐμπόρευμα! Πεισθεις ἐκ μακρᾶς πείρας καὶ μελέτης ὅτι ἡ ξηρὰ ἰδίως σταφὶς εἶνε πεφορτωμένη ἠλεκτρισμοῦ καὶ ζωτικῆς νευρικότητος ἔχω τόξει αὐτὴν μεταξὺ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν τῆς τροφῆς μου. Φράομαι ἢ βανάνα μετὰ ξηρᾶς κορινθιακῆς σταφίδος καὶ ὀλίγων καρῶν ἀποτελοῦν δι' ἐμὲ ἐπαρκές καὶ ἀληθῶς ὀλύμπιον γεῦμα. Τὰ ὀξέα τῶν καρπῶν συνδυαζόμενα μετὰ τοῦ ἐλαίου τῶν καρῶν, τῶν σπόρων καὶ τῆς ἐλαίας σχηματίζουν καὶ εἶδος τι σάπωνος διατηροῦντος τὸ ἐνδότερον σῶμα ἐν διηνεκεῖ καθαριότητι καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπαλλάττοντος τὸν ἀνθρωπὸν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ λαμβάνῃ φάρμακα καὶ δριμέα ποτὰ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰς ἀκαθαρσίας ἃς ἐπεσώρευσεν ἢ παρὰ φύσιν δίαιτα.

Ἡ ἀναίμακτος οὕτω δίαιτα τρέφει κανονικῶς καὶ συντελεῖ εἰς διηνεκὴ καὶ ὁμαλὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνθρωπίνων λειτουργειῶν ἀντιθέτως πρὸς τὸ κρέας, ὅπερ ἐπὶ στιγμὴν φλογίζει τὸ σύστημα διὰ τῆς μεθυστικῆς του ἐνεργείας, μετὰ παρέλευσιν τῆς ὁποίας ὁ ὄργανισμὸς καταπίπτει καὶ ἔχει ἀνάγκην μείζονος ἔτι ἐρεθισμοῦ, ἐπομένως περισσοτέρου κρέατος καὶ ἐξεγερτικῶν ποτῶν μέχρις οὗ ὁ ἀνθρωπὸς καθίσταται ἀληθῶς δούλος τῆς κοιλίας του. Τοῦτο ἀρκεῖ νὰ δεῖξη ὅτι ἡ κρεοφαγία διατηρεῖ τὸν ἀνθρωπὸν ἐν διηνεκεῖ νόσῳ κρυπτομένη ὑπὸ τὴν παροδικὴν φλόγωσιν, ἐνῶ ἡ ἀναίμακτος δίαιτα εἶνε ἐγγύησις διηνεκοῦς ὑγείας.

Ἄλλὰ δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τούτῳ ἡ κακία τῆς κρεοφαγικῆς τροφῆς. Αἱ ἴνες τοῦ κρέατος, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, εἶνε μεσταὶ περιπτωμάτων, ἅτινα ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ζώου ἀπορρίπτει ἀλλὰ δὲν λαμβάνει καιρὸν νὰ τὰ ἐκβάλῃ ἐξ ὀλοκλήρου ὅτε σφάζεται. Τὰ περιπτώματα ταῦτα ἅτινα διὰ τῆς σφαγῆς σταματοῦν καθ' ὁδόν, εἶνε δηλητήρια καὶ ὄχι μόνον γεννοῦν νόσους εἰς τὸν τρώγοντα αὐτά, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζῶον, ἐὰν ἐξ οἰασθήποτε αἰτίας ἐσταμάτων, θὰ ἔφερον εἰς αὐτὸ τὸν θάνατον διὰ τῆς δηλητηρίασεως τοῦ αἵματος. Τὰ περιπτώματα ταῦτα ἐκτὸς τοῦ ὅτι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶνε ὀλέθρια εἰς τὸν κρεοφάγον, συντείνουν, εἰς τὴν σῆψιν τοῦ κρέατος ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ στομάχῳ, ἐὰν δὲν προφθάσουν τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τ ε χ ν η τ ὡ ς ἀναπτυσσόμενα πεπτικά ὑγρά, νὰ διαλύσουν αὐτὸ εἰς χυμὸν. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη εἰς ἣν οἱ κρεοφάγοι ὑποβάλλονται περιοδικῶς νὰ λαμβάνουν καθαρτικά, ἅτινα προϊόντος τοῦ χρόνου καθίστανται καὶ ἀνίσχυρα νὰ ἐκτελέσουν τὸν

σκοπόν δι' ὃν λαμβάνονται. Ὁ μὴ κρεοφάγος οὐδέποτε λαμβάνει ἀνάγκην καθαρτικοῦ. Ἡ ἀνατροφή ἦν ὁ οὐρανίσκος ἔοχεν ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς μακροχρονίου τοῦ κρέατος ἀποχῆς ὁδηγεῖ αὐτὸν ἀλαθῆτως νὰ ἐκλέξη τὸν κατάλληλον καρπὸν ἢ τὸ κατάλληλον χόρτον ἢ ὄσπριον, ὅπερ λαμβανόμενον μόνον καὶ ἐν μείζονι τοῦ συνήθους ποσότητι ἐπαναφέρει κατὰ φυσικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν τρόπον τὸ σύστημα εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ καθαριότητα.

Πλέον ἢ ἅπαξ ἔλαβον ἀτομικὴν πείραν τοιαύτης θεραπείας ἐντὸς ὀλίγων ὥρων, μὲ ἡμίσειαν ὁκᾶν σταφυλῶν χωρὶς τίποτε ἄλλο ἐντὸς τῆς ἡμέρας· ἢ ἄλλοτε ποτήριον ζωμοῦ πρτοκαλίας θερμοῦ ἢ μῆ, ἢ ἄλλοτε ἄλλο ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῆς ἀδιαθεσίας, τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τῶν ὁδηγιῶν τοῦ προσηκόντος ἀνατεθραμμένου οὐρανίσκου μου, ἢ μᾶλλον τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὅπερ, διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τοῦ κρέατος, τῶν οἰνοπνευμάτων, τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν τοιούτων λαμβάνει τοιαύτην τακτοποίησιν ὥστε καθίσταται ἀλάθιτον ἐν τῇ κλίσει του καὶ ἐν τῇ κρίσει του. Τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν τοῦ κρέατος ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος κατέδειξεν ὁ γάλλος παθολόγος Λεβέν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Systeme Nerveux*. Κατὰ τὸν Λεβέν ἡ κρεοφαγία διαταράσσει τὰ νευρικὰ κέντρα τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἀνατρέπει τοὺς ὅρους τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως κατὰ τρόπον στενὴν συγγένειαν ἔχοντα πρὸς τὴν παραφροσύνην. Ἡ διηνεκὴς αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παραφρόνων καὶ τῶν αὐτοκτόνων ἀναμφισβητήτως ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν διατάραξιν τῶν νευρικῶν κέντρων ὑπὸ τοῦ κρέατος Ἔτη τινα πρὸ τοῦ Λεβέν εἰς προσόμοια συμπεράσματα ἔφθασεν ἡ ἀγγλὶς Ἄννα Κίνγκσφορτ, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς ἥτις ἐν τῷ συγγράμματι αὐτῆς *The Perfect Way in Diet* ἀποδίδει εἰς τὴν διατάραξιν τῶν νευρικῶν κέντρων καὶ τῶν γεννητικῶν λειτουργειῶν τὴν ἐπικρατοῦσαν κοινωνικὴν πληγὴν τῆς ἀκολασίας. Τὰ θύματα οὕτω τῆς κρεοφαγίας ἀποτελοῦν εὐρύτατον κύκλον καὶ μόνον ἢ ἀρίθμησις τῶν ποικίλων νοσημάτων ἀφ' ὧν ὁ συστηματικὸς καρποφυτοφάγος εἶνε ἀπηλλαγμένος καὶ ἅπερ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ κρέατος ἐθεράπευσε, θὰ καταλάμβανεν ἱκανὸν χῶρον. Ἄλλ' ἀρκεῖ ν' ἀναφέρῃ τις τὴν ἐπιληψίαν, τὸν καρκίνον, τὴν ποδάγραν, τοὺς ρευματισμοὺς, τὴν νευραλίαν, τὴν φθίσιν, τὸν διαβήτην, τὴν χρονίαν νεφρίτιδα, τὴν σίφιλιν καὶ ἄλλα ὧν ἡ διὰ τῆς φυτοφαγίας καὶ καρποφαγίας θεραπεία εἶνε ἀναγεγραμμένη εἰς τόμους ἐδικῶν συγγραμμάτων.

Μοὶ ἀπομένει ν' ἀναφέρω τὰ προσφάτως ἀνακαλυφθέντα εἰς τὸ κρέας θανατηφόρα στοιχεῖα ἄτις ἢ ἐπιστήμη ἐκάλεσε πτωμαίνην καὶ ἄτινα συνίστανται εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν τὴν παραγομένην ὑπὸ τῶν ἀπειραρίθμων μικροβίων τῶν ἐνδαιτωμένων εἰς τὰς ἴνας παντὸς ζώου. Χημικῶς λοιπὸν καὶ βιολογικῶς ἡ κρεοφαγία καταδικάζεται ὡς ὀλεθρία ἔξις. Ἄλλ' οὐχ ἥττον καταδικάζεται κοινωνιολογικῶς ὡς εἰς τὸ ἔπακρον βάρβαρος. (ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

Του Μωρίς Νικόλλ - Πρόλογος Σοφίας "Αντζακα

Τὸ ὀλιγοσέλιδο τοῦτο βιβλίο ἔρχεται νὰ πληρώσει ἓνα κενὸ γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ πὺ ἴσως νὰ ἐνδιαφέρεται ὄχι μόνο γιὰ τὴν ψυχολογία τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ, παράλληλα, καὶ γιὰ τὸ βαθύτερο καὶ κρυμμένο ψυχολογικὸ νόημα ἀληθειῶν πὺ ἔχουν θαμπώσει ἀπὸ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων.

Ἴσως νὰ μὴν εἶναι εὐρύτερα γνωστὸ ὅτι οἱ Γραφές μᾶς δίνουν τὸ κλειδί γιὰ μίαν ἐρμηνεία σὲ τρία ἐπίπεδα πὺ, σὲ πρώτη ματιά, μπορεῖ νὰ φαίνονται ἀσυσχέτιστα μεταξύ τους. Ὅμως, γιὰ τὸν γνώστη, αὐτὰ τὰ τρία ἐπίπεδα δὲν εἶναι παρὰ τρεῖς βαθμίδες πὺ, ἂν τις ἀνεβεῖ μὲ συνέπεια, θὰ τὸν ὀδηγήσουν στὸ τέρμα.

Στὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ ἐπίπεδα, ἐκεῖνο πὺ ἀποκομίζουμε ἀπὸ τὶς Γραφές εἶναι ἡ ἡθικὴ διδασκαλία καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς στὴν καθημερινή μας ζωὴ. Τὸ ἐπόμενο, πὺ εἶναι καὶ τὸ ἀντικείμενο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, εἶναι τὸ ψυχολογικὸ. Καὶ τὸ τρίτο, τὸ ἀνώτατο, εἶναι τὸ ὑπερβατικὸ. Ὡς τῶρα, ἡ παράδοση, ὁ κληρὸς, ἡ παιδεία, ἔβλεπαν τὶς Γραφές μόνο ἀπὸ τὴν ἡθικὴ καὶ τὴν

ὑπερβατικὴ σκοπιὰ τους, χωρὶς νὰ ὑποπτεύονται καὶ τὴν ἐνδιάμεση ἐρμηνεία, τὴν ψυχολογική. Γι' αὐτὸ, ὅσοι θέλησαν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ ἡθικὸ πεδίο σὲ καταστάσεις ὑπερβατικὲς, διαπίστωσαν ὅτι τὸ χάσμα ἦταν πολὺ μεγάλο γιὰ νὰ ὑπερπηδηθεῖ. Χρειαζόταν μιά γέφυρα. Καὶ αὐτὴ τὴ γέφυρα τὴν προσφέρει ἡ ἐρμηνεία στὸ ψυχολογικὸ πεδίο. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ κενὸ πληρώνει ὁ Μωρίς Νικόλλ μ' αὐτὸ τὸ βιβλίο.

Ὁ Μωρίς Νικόλλ ἄρχισε τὴν ἀναδίφηση τῶν ἐσωτερικῶν περιοχῶν του ἀπὸ τὴν ἐξωτερικώτερη ἐπιφάνειά τους, προχώρησε μέσα ἀπὸ τὴν πολυπλοκότητα τοῦ ψυχολογικοῦ πεδίου καὶ ἔφτασε ὡς τὴν ὑπερβάση. Καθὼς διαπίστωσε, ἀπὸ τὴν πείρα του, πόσο ἀπαραίτητη ἦταν ἡ γνώση τοῦ ψυχολογικοῦ πεδίου, θέλησε νὰ ἀνοίξει στὸ κοινὸ μίαν εἴσοδο γιὰ τὴν ἐσωτερικώτερη κατανόηση τῶν Γραφῶν. Καὶ τὴν οὐσιαστικώτερη, ἄλλωστε, γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, ἡ συμβολὴ του ἔχει ἰδιαίτερη βαρύτητα ἀφοῦ δὲν προέρχεται μόνο ἀπὸ ἓνα θετικὸ ἐπιστήμονα, ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα ἐπιστήμονα πὺ ἔχει

προσωπικά ἐξερευνήσει, με ἀντικειμενικό τρόπο, τὸ ἐσωτερικό του ὡς τὴν ὑπέρβαση. Αὐτὸς εἶναι κι ὁ λόγος πού τὰ γραφόμενά του δὲν ἀποτελοῦν προἰόν θεωρίας, ἀλλὰ ἀνακαλύψεις «ἐπιστημονικές». Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πέτυχε, ἀτομικά, τὴν ἔνωση ἐπιστήμης καὶ μεταφυσικῆς στὰ βᾶθη τοῦ εἶναι του, προσφέροντας στοὺς νεώτερούς του ἓνα παράδειγμα γιὰ μίμηση.

Τὸ ἴδιο συνθετικὸ πνεῦμα χαρακτηρίζει καὶ τὸν πρῶτο του δάσκαλο, τὸν Κάρλ Γιούγκ, πού συνένωσε, ἐσωτερικά, ἐπιστήμη καὶ θρησκεία, τέχνη καὶ φιλοσοφία. Ὁ Γκουρτζιέφ καὶ ὁ Οὐσπένσκυ, ἀπὸ τὴν ἄλλη, πέτυχαν κάτι παρόμοιο, ἀν καὶ στὸ δικό τους εἰκοδόμημα συνθέτονται οἱ θετικές ἐπιστήμες μετὰ τίς ἀρχές τῆς Φιλοκαλίας.

Αὐτόν, μαζί με μερικούς ἄλλους, πού εἶχαν τὴν ἱκανότητα τῆς σύνθεσης, εἶναι καὶ οἱ πρόδρομοι ἐνὸς νέου ἀνθρώπινου τύπου καὶ μιᾶς ἀνθρωπότητας πού τὴ διακρίνει ἡ συνθετικότητα καὶ ὄχι ἡ διάσπαση, μιᾶς ἀνθρωπότητας πού χάρις στὴν ἐσωτερική, ψυχολογική, σύνθεση τῶν ἀντιθέσεων της, θὰ καταλύσει τὸν ἐσωτερικὸ πόλεμό της, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξωτερικό, μιὰ καὶ ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ πολέμου προέρχεται ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴ σύγκρουση στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κάθε ἀτόμου.

Μ' αὐτὴ τὴ συνθετικὴ, ἐσωτερικὴ πορεία, πού μόνο τὸ ἐνδιάμεσο τμήμα της περιγράφεται ἐδῶ, ὁ ἀνθρώπος συνδέει αὐτὰ πού, κατὰ κανόνα, θεωροῦνται ἀντίπαλες παρατάξεις, ὅπως π.χ. ἡ ψυχολογία καὶ ἡ μεταφυσικὴ,

ἡ γενικώτερα, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία.

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπισημάνω στὸν ἀναγνώστη κάποιες νύξεις ὑπερβατικῆς φύτης, πού κανονικά δὲν θ'ἔπρεπε νὰ ἔχουν τὴ θέση τους σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο. Ὅμως, ἀπὸ μιὰν ἄλλη σκοπιά, δικαιολογοῦνται ἐπειδὴ ἀφήνουν νὰ διαφαιίνεται τὸ ἐπόμενο, ὑπερβατικό, στάδιο. Αὐτὲς οἱ νύξεις βρίσκονται στὴν παραβολὴ τοῦ Σπορέα πού ἔσπειρε «ἀνθρώπους» στὴ γῆ καὶ στὴν ἀναφορὰ στὸν Ἰούδα καὶ στὸν προορισμό του. Νύξεις πού ὑποβάλλουν τὴν ἰδέα ὅτι ὑπάρχει Θεῖο Σχέδιο, Προορισμός καὶ Νόημα.

Ὁ Δρ. Μωρίς Νικόλλ γεννήθηκε τὸ 1884 στὴ Σκωτία. Ἦταν γιὸς τοῦ γνωστοῦ λογοτέχνη καὶ κριτικοῦ, Σερ Οὐίλλιαμ Ρόμπερτσον Νικόλλ. Στὴ νεότητά του γνώρισε διάσημες προσωπικότητες στὶς συγκεντρώσεις τοῦ πατέρα του. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Λούδδ Τζώρτζ, ὁ Ἄσκουιθ, ὁ Σερ Τζαίημς Μπάρρυ, ὁ νεαρὸς τότε Οὐίνστον Τσώρτσιλλ καὶ ὁ Ἀρδος Ρίντελλ.

Ὁ Νικόλλ τελείωσε μετ' ἄριστα τὸ Καίμπριτζ καὶ συνέχισε τίς ἱεραρχικὲς σπουδές του στὸ Παρίσι, στὸ Βερολῖνο, στὴ Βιέννη καὶ στὴ Ζυρίχη. Στὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον εἶχε ἀναλάβει τὴ διεύθυνση ἐνὸς νοσοκομείου στὴν Καλλιπόλη. Τὶς πολεμικὲς του ἐμπειρίες τίς περιέγραψε στὸ βιβλίο του «Μεσοποταμία» μετὰ τὸ ψευδώνυμο «Μάρτιν Σουαίη».

Τὸ 1917 κυκλοφόρησε ἓνα ἄλλο του βιβλίο μετὰ τίτλο «Ἡ Ψυχολογία τῶν Ὀνειρώων». Σ' αὐτὸ μέσα ἐκφράζει τὸ βαθύ του χρέος

στον Δρ. Κάρλ Γιούγκ, πού κοντά του είχε μαθητεύσει στη Ζυρίχη. Ἀργότερα, διακρίθηκε ὡς πρωτοπόρος στὴν ψυχολογικὴ ἰατρικὴ καὶ δημοσίευσε πολλές μελέτες πάνω σ' αὐτήν. Ὁ Οὐίλιαμ Μάκ Ντούγκαλ συχνὰ παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπὸ τοὺς νευρο-ψυχολογικοὺς τόμους του.

Τὸ 1922, ὁ Δρ. Νικόλλ πῆγε στὴ Γαλλία, στὸ Ἰνστιτούτο τοῦ Γ. Γκουρτζιέφ, ὅπου ἔμεινε ἕνα χρόνο. Εἶχε ἤδη συναντήσει, τὸ 1921, τὸν Ρῶσο μαθηματικὸ καὶ φιλόσοφο, Πῆτερ Οὐσπένσκυ, καὶ εἶχε παρακολουθήσει τὴν διδασκαλία του. Συνέχισε νὰ τὴν παρακολουθεῖ ὡς τὸ 1931, ὅταν ὁ Οὐσπένσκυ τὸν ἐξουσιοδότησε νὰ ἀρχίσει νὰ διδάσκει τὶς ιδέες τοῦ Γκουρτζιέφ σὲ ομάδες. Τὴν ἐργασία αὐτὴ τὴ συνέχισε ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἔγραψε ἕνα πεντάτομο σχόλιο γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν Γκουρτζιέφ - Οὐσπένσκυ.

Γιὰ τὴν διδασκαλία του, ὁ Νικόλλ εἶπε κάποτε: «Ἀκριβῶς ὅπως ἀνακαλύπτουμε σήμερα ὅλων τῶν εἰδῶν τὶς χημικὲς οὐσίες, σουλφανιδαμίδη, πενικιλίνη καὶ στρεπτομυκίνη, ἔτσι θὰ πρέπει νὰ προωθήσουμε τὴ μελέτη τῶν δηλητηρίων τοῦ νοῦ καὶ τῶν αἰσθημάτων, πού σκιαγραφεῖται στὰ Εὐαγγέλια».

«Ὅσο γιὰ τὴν πρόθεσή του σχετικὰ μὲ τὸ γράψιμο αὐτοῦ τοῦ ἔργου, εἶπε: «Ἡ πρόθεσή μου εἶναι νὰ δείξω ὅτι ὅλη ἡ διδασκαλία πού περιέχεται στὰ Εὐαγγέλια, καθὼς καὶ πολλὲς ἄλλες διδασκαλίες, παλιές καὶ νέες, στὴ σύντομη περίοδο τῆς γνωστῆς ἱστορίας, ἔχουν γιὰ στό-

χο τοὺς τὴν ὑπέρβαση τῆς βίας πού χαρακτηρίζει τὸ σημερινὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνθρωπότητας. Μ' ἄλλα λόγια, μὲ τὸ βιβλίο μου αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται ἡ δυνατότητα τῆς ἀνάπτυξης ἐνὸς ἄλλου ἐπιπέδου πού ξεπερνᾷ τὴ βία».

Ὁ Ράλφ Γούντς λέει τὰ παρακάτω γιὰ τὸν Νικόλλ στὸ βιβλίο του «Ὁ Κόσμος τῶν Ὀνειρών»: «Χαρακτηριστικὸ του ἦταν ἡ ἐκπληκτικὰ σαφὴς διατύπωση τῆς ψυχολογίας τοῦ Κάρλ Γιούγκ καὶ ἡ πρωτοτυπεία του στὴ διατύπωση τῆς ψυχανάλυσης. Οἱ ἐπαγγελματικὲς του ἐργασίες εἶναι ἰδιαίτερα εὐληπτες γιὰ τοὺς ἀμύητους».

Οἱ κριτικὲς χαιρέτησαν αὐτὸ του τὸ βιβλίο μὲ τὰ παρακάτω σχόλια: «Ἀπ' ὅλα τὰ βιβλία πού ἔχω διαβάσει γιὰ τὸ νοῦ καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, κανένα δὲν ἦταν τόσο πολῦτιμο ὅσο αὐτό... Θὰ πάρει τὴ θέση του στὸ προσκέφαλό μου, μαζὶ μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη, τὴν Μπαγκαβαγκιτὰ καὶ τὸν Πατατζάλι. Προβλέπω ὅτι θὰ ἔχει μεγάλη κυκλοφορία. Κανένα βιβλίο ἀπ' ὅσα ἔχω διαβάσει ὡς τώρα δὲν μοῦ ἔδωσε τόση εὐχαρίστηση καὶ τόση οὐσιαστικὴ γνώση. Ἄν οἱ ἀναγνώστες νομίζουν ὅτι ὑπερβάλλω, ἄς τὸ διαβάσουν κι ὕστερα ἄς διαφωνήσουν μαζὶ μου, ἂν μποροῦν» Time and Tide.

Ὁ Δρ. Νικόλλ χειρίζεται τὴν κεντρικὴ μορφή τῆς Εὐαγγελικῆς ἀφήγησης μὲ μεγάλη εὐαισθησία, λεπτότητα καὶ σεβασμό». The Listener.

«... Αὐτὸ τὸ ἀσυνήθιστο βιβλίο ρίχνει τέτοιο φῶς στὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ὅσο κανένα

ἀπ' ὅσα ἔχω διαβάσει». Hermon Ould.

Παρ' ὅλα αὐτά, ὅποιοι δὲν εἶναι ἐξοικειωμένοι μετὰ τὸ ἔργο τοῦ Πῆτερ Οὐσπένσκυ, «Ἀναζητώντας τὸν κόσμον τοῦ Θαυμαστοῦ», πού ἐκθέτει τὴν διδασκαλία τοῦ Γ.Ι. Γκουρτζιέφ, θὰ δυσκολευτεῖ νὰ εἰσχωρήσει στὶς ἐξαιρετικὰ λεπτὲς ἀποχρώσεις τῶν νοημάτων τῆς Γραφῆς, ὅπως σκιαγραφοῦνται ἀπὸ τὸν Νικόλλ. Ἐπίσης, μιὰ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Κάριλ Γιούγκ, ἰδιαίτερα τῶν

«Τὸ Πρόβλημα τοῦ Τετάρτου», «Ἀπάντηση στὸν Ἰώβ», «Ροζάριουμ Φιλοσοφούρουμ» ἢ τοῦ Π.Ο. Μάρτιν, «Ἐνα Πείραμα σὲ Βάθος», προετοιμάζει, κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο, στὴν κατανόηση τοῦ παρόντος ἔργου.

Μ' αὐτὰ τὰ λίγα γιὰ τὸν Μωρίς Νικόλλ καὶ τὸ ἔργο του, ἀφήνω τὸν ἀναγνώστη νὰ ἐμβαθύνει μόνος του στὸν κόσμο τῶν Γραφῶν, ἔτσι ὅπως τὸν συνέλαβεν ἐσωτερικῶς, ὁ συγγραφέας.

Ἄ πο υ τ ῆ σ α τ ε

Κ Α Ι Σ Ε Ι Σ

τοὺς χρυσόδετους

τόμους

Ι Λ Ι Σ Ο Υ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΡΙΕΤΙΑΣ

1956 — 1958

1959 — 1961

Οἱ συνδραμηταὶ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ δικαιουῦνται νὰ τοὺς ἀγοράσουν **ΜΟΝΟΝ** δρχ. 120 ἀντὶ τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν 140 δραχμῶν.

ΜΕΡΙΚΟΙ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ στέλνουν τὴν συνδρομὴ τους ἀφοῦ ἀναγκασθοῦμε, μετὰ λύπη μας, νὰ τοὺς ἐνοχλήσωμε μετὰ ὑπενθυμίσεως, οἱ ὅποιοι κοστίζουν καὶ χρόνον καὶ χρήματα, ἢ νὰ στείλωμε εἰσπράκτορα, πού κοστίζει ἐπίσης, δηλαδὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ἓνα μέρος τῆς συνδρομῆς. Οἱ πολλοὶ εἶναι τακτικοί. Ἐνώσουμας! τοὺς!

(Υπαγκαστερισμός, φόνοι άθωνων, ναρκωτικά κλπ.) ζώνει σαν έρπηης ζωστήρ όλη την ύδρόγειο και άπειλεί τόν ίδιο τόν πολιτισμό, ιδίως δέ τά νερκωτίι ά και μέ όλοκληρωτικές έκφυλίσεις και έθνοκτονίες

"Όσοι προσέχουν μόνο τó άτομο πού έγκλημάττησε και όχι τó κοινωνικό σύνολο, μοιάζουν σαν νά έχουν χάσει τó ένστικτο τής κοινωνικής άυτοσυντηρήσεως και σαν νά άρνούνται για τήκοινωνία τó διαιώμα τής άποτελεσματικής άμυνας κατά τού έγκλήματος. "Η κατάστασι αυτή είναι πρόδηλα νοσηρή και δικαιώνει τó γνωμικό τού Πώλ Γκωγκέν (στό «Σύγχρονο Πλούταρχο») πώς: «ό πολιτισμός είναι παράλυσισ». — "Ο ύπερανεπτυγμένος πολιτισμός αύτων των άνθρώπων τούς παρέλυσε τó ένστικτο τής άυτοσυντηρήσεως τής κοινωνίας και τής άμνης τής έναντίον τού έγκλήματος, πού άπό τήν άτιμωρησία ή τήν έλαφρή τιμωρία θά φουντώνει όλο και περισσότερο!. "Άλλ' όταν ή δικέλα τού γεωργού δέν ξερριζώνει τούς άγριους άγκαθερούς βότους, ούτε τούς κόβει σύρριζα ή ψολλίδα του, αυτοί φουντώνουν και συμπνίγουν τά τρυφερά χρήσιμα φυτά και τά εύγενικά λουλούδια πού μαραίνονται γρήγορα

"Ο Βίας ό Πριηνεύς, άπό τούς έπτα σοφούς, ήττον δικαστής και σαν σοφός πού ήττον όταν καταδικάζε σε θάνατο, βρήκε μία φόρμουλα να συμβιβάζη και τή συναισθηματική πλευρα τού ανθρωπισμού πρós τόν κατάδικο και τήν προστασία τής κοινωνίας άπό τόν έγκληματία. Μόλις ύπέγραφε άπόφασι θανατικής καταδίκης και τήν παρέδιδε στόν άρμόδιο για τήν έκτέλεσι, άρχιζε τις κλάψες. Κάποτε άπορημένος ό άρμόδιος τόν έρώτησε. «Τί έπαθες και ό ίδιος δικάζεις και ό ίδιος κλαίς;» («"Ω ουτος τί παθών αύτός δικάζεις και κλαίεις;») Με τήν έννοια πώς ήταν στό χέρι τού δικαστή να μη δικάση σε θάνατο— Και ό Βίας έδωσέ τή περίφημη άπάντησι: «Πρέπει να άποδώσουμε στόν ανθρωπο (πού καταδικάστηκε) τή συμπάθειά μας και στό νόμο (πού προστατεύει τήν κοινωνία) τήν καταδικαστική ψήφο». («Δεϊ άποδοῦναι τῇ μὲν φύσει τó συμπσθές τῷ δὲ Νόμῳ τήν ψήφον».

Στήν άσκησι τού σκυθρωπού μου λειτουργήματος, άκολούθησα την τακτική τού έπιμερισμού τής μέριμνας για τόν έγκληματία και τής μέριμνας για τήν προστασία τής κοινωνίας σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο, όσο κρατούσε ή προδικασία (ανάκρισις, πρότασις στό Συμβούλιο για τήν έκδοσι βουλεύματος) και κατά τή διαδικασία στό άκροατήριο, όλη μου τή προσοχή, για τήν πιό λεπτή έξουχισι τής ύποθέσεως τήν άπορροφούσε άποκλειστικά ή μέριμνα για τόν κατηγορούμενο, μήν πλανηθούμε και καταδικάσουμε κανέναν άθώο. "Από τήν στιγμή όμως πού έσχημάτιζα πεποιθησι πώς ήταν ένοχος, περνούσα στό δεύτερο στάδιο και δέν έβλεπα τίποτε άλλο παρά τήν προστασία τής κοινωνίας

"Ότανκατηγορούσα στην εισαγγελική έδρα άπεχθή κακουργήματα, σαν τού γυιου πού σκότωσε τή γρηά μάνα του χωρίς αίτία, στουμπώντας μισή ώρα τó κεφάλι της στα κάγκελλα τού μπαλκονιου, ή σαν τού νέου που, με διμοιρία συγγένων του, έσφαξε τελετουργικά στή κοίτη χειμάρρου, μιá δεκαεξάχρονη καλλονή, μοναχοκόρη τής χήρας μάνας της, μόνο γιατί έπροτίμησε ν' άρραβωνιοσθή άλλον και όχι τόν σφαγά της, ήταν ώρες πού ό σειсмоγράφος τού περι δικαιο αισθήματος μέσα μου πυρακτωμένος άπό τούς συνεχείς ισχυρούς κραδασμούς του μ' έκανε να προτείνω, άμείλικτα και άδίστακτα θάνατο και τά δικαστρια καταδικάζαν σε θάνατο

Πρώτη δοκιμασία πού αισθάνθηκα ήταν τή νύκτα πού έφευγα άπό τó Κακουργιοδικείο πού δίκασε σε θάνατο τó μητροκτονο. "Ακουσα λυγμούς. "Ηταν άπό τή γυναίκα τού μελοθάνατου κι' άς μήν τήν διέκρινα μέσ στό σκοτάδι. Μια έσωτερική φωνή μου έλεγε: «Κλαίει προκαταβολικά γιατί με τήν πρότασι σου θά γίνη χήρα και τά παιδιά της όρφανά». Μου φάνηκε πώς κάτι δάγκωσες δυνατά τή συνείδησί μου. "Υστερα ήρθαν κάποτε και οι κρύες ώρες. "Επρεπε να έκτελεσθοῦν οι θανατικές ποιινές. Να καταρτίσω τó «πρόγραμμα», όπως λέγεται έπίσημα, τής έκτελέσεως στόν καθωρισμένο τόπο και να τó κοινοποιήσω σε όσες

ύπηρεσίες μετέχουν. Στή φυλακή που θα προετοιμάση και θα παραδώση τὸ μελλοθάνατο, στή χωροφυλακή που θα τὸν μεταγάγη, στὸ φρουραρχεῖο που θα στείλῃ τὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα, στὸ Δήμαρχο που πρέπει νὰ παρευρεθῆ, στή Μητρόπολι νὰ στείλῃ παπᾶ γιὰ τὴ κηδεῖα κλπ. Πρώτη μου δουλειὰ ἦταν νὰ ὀρίσω ΕΓΩ τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα τῆς ἐκτελέσεως, που πρέπει νὰ γίνῃ πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἦταν τὸ μεγαλύτερο ψυχικὸ μου μαρτύριο. Καθὼς φυλλομετροῦσα τὸ ἐπιτραπέζιο ἡμερολόγιο γιὰ νὰ ΔΙΑΛΕΞΩ τὴν ἡμέρα καὶ νὰ ἰδῶ καὶ τὴν ὥρα τῆς ἀνατολῆς, ἀρχιζαν τὰ ἀναρωτήματα πρὸς τὸν ἑαυτὸ μου, που μοῦ τρυπούσαν τὴ συνείδησί μου σὰν κρύα λεπίδια: «Τί κάνεις τώρα; ὀρίζεις τὴν ἡμέρα καὶ τὴ στιγμή που θὰ πάψῃ μία ζωὴ νὰ ὑπάρχῃ; Καὶ ποιὸς εἶς' ἐσύ που τὸ κάνεις αὐτό; Ἀνθρώπινο πλάσμα κ' ἐσύ, τὸ ἴδιο καὶ οὐ κατάδικος. Μὲ ποῖο δικαίωμα παίρνεις μιὰ ζωὴ που δὲν τὴν ἔδωσες ἐσύ;»

Αὐτὴ εἶναι ἡ «ὀδυνηρὴ ἐμπειρία» μου ἀπὸ τὴ θανατικὴ ποινὴ, αὐτὰ εἶναι τὰ ἀγνωστα εἰς τοὺς ἄλλους ἐπιχειρήματα που εἰσφέρω ἐναντίον τῆς καὶ αὐτὸ εἶναι «κατ' ἀρχὴν» τὸ συμπέρασμά μου, σύμφωνο καὶ μὲ τὸ φυσικὸ νόμο: «Κανένας ἄλλος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀφαιρῆ τὴ ζωὴ ἀνθρώπου ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑπέρτατη δύναμη που τὴν ἔδωσε».

Ἄλλὰ πὼς θὰ προστατευθῆ ἡ κοινὴ ἀπὸ τὸ ἐγκλημα ἂν καὶ ὅταν καταργηθῆ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου; Θὰ προστατευθῆ ἄριστα καὶ καλλίτερα μὲ τὰ ἀμετάτρεπτα, μὲ τὰ ἀμείωτα ἰσόβια δεσμὰ που ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴν κάνουν τὴ Δικαιοσύνη καὶ τὴν Πολιτεῖα «φρονᾶ». Μέχρι τώρα ὁ ὅρος «ἰσόβια» εἶχε μείνει τελείως κενὴ λέξις στὴν Ἑλλάδα. Ἦταν σὰν νὰ παίζουμε «τίς κουμπάρες»... Σὰν νὰ μὴν ἔφθανε ἡ ἄσωση «ἐκδὸλη» ἐπιεικεία που δείχνουν ὅλα τὰ δικαστήρια δημοσία, ἀκολουθεῖ ἡ «ἀδελφὴ διαπνοή» τῆς ἐπιεικείας, ἡ ὁποία φθάει καὶ σὲ ἀκράτεια μὲ σύντομες ἀλληλοδιαδόχως ἀμείψεις τῆς ἀρχικῆς ποινῆς (ἐκτίσεις σὲ ἀγροτικὴς φυλακῆς, ἀναστολῆς ἐπὶ ἐκτίσει 2/3, μετριασμοί, χάριτες κλπ.). Ἡ ποινὴ κατα-

ταίνει πτητικὸ ὑγρὸ σὰν αἰθέρας που μόλις ἀνοίξεις τὸ μπουκάλι του 2 — 3 φορές χάνεται ὅλος. Γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρω ὅσους βγίνουν ἀπὸ τὴ φυλακὴ μὲ τὴν «ἀνήκεστο βλάβη», χάρις σὲ ἀσυνείδητους γιαντροὺς, ἐνὼ εἶναι ὑγιέστατοι καὶ γυρίζουν στοὺς δρόμους. Σ' αὐτὴ τὴν γενικὴ ἐντύπωσι τῆς ταχίστης ἐξαμίσσεως τῶν ἰσοβίων καὶ τῶν ἄλλων ποινῶν ὀφείλεται καὶ ἡ ἀθυμία τοῦ κοινοῦ στὴν κυβερνητικὴ δὴλωση τῆς μετατροπῆς τῶν θανατικῶν ποινῶν που ἐπέβαλε τὸ πενταμελὲς ἐφετεῖο καὶ ἡ δυσπιστία του στὴ δὴλωση τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης πὼς τὰ ἰσόβια εἶναι ὑποκατάστατο τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου.

Ἀλήθεια εἶναι! Κοὶ μάλιστα θὰ θεωρεῖται χειρότερη ποινὴ τὰ ἀπαραμείωτα ἰσόβια ἀπὸ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου. Γιατὶ θὰ ἐμπῇ οὐ κατάδικος στὴ φυλακὴ μὲ τὰ δύο του πόδια καὶ θὰ βγῆ πεθαμένος μὲ τὰ ὀκτὼ πόδια τεσσάρων νεκροπομπῶν. Δὲν φθάουν, ὁμως, οἱ ἀπλῆς δηλώσεις καὶ οἱ καταδίκης ἢ μετατροπῆς εἰς ἰσόβια μὲ τὸ σημερινὸ νομοθετικὸ καθεστῶς.

Θὰ ψηφισθῆ νόμος που θὰ θεσπίζει τὰ ἀπαραμείωτα ἰσόβια καταργουμένης τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ἀλλὰ θὰ περιληφθῆ καὶ διάταξις, ἀνάλογη μ' ἐκείνη που ἔθεσε ὁ Ζάλευκος ἀκροτελεύτια στὴ νομοθεσία τῶν Λοκρῶν τῶν Ἐπιζεφυρίων. Ἐπὶ 200 χρόνια θὰ ἀπαγορεύεται κάθε τροποποίησι ἢ κατάργησι τῆς διατάξεως περὶ ἀπαραμειώτων ἰσοβίων καὶ θὰ ἀποτελεῖ βαρὺ ποινικὸ ἀδίκημα κάθε σχετικὴ πρότασι ἢ ἀποτόλμησι ἐλαττώσεως τῆς ποινῆς. Μὲ τὸν κοῖρο θ' ἀκούει κανεὶς «ἰσόβια» καὶ θὰ τὸν πιάνῃ ρίγος πὼς πρόκειται νὰ τὸν ἐνταφιάσουν ζωντανῶ. Ἔτσι καὶ μόνο ὑπ' αὐτὴ τὴν προϋπόθεσι τῆς θεσπίσεως ἀπαραμειώτων ἰσοβίων, ἐξασφαλίζεται ἡ γενικὴ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος καλλίτερα καὶ ἀπὸ τὴ θανατικὴ ποινὴ, προστατεύεται ἡ κοινὴ καὶ θὰ ἔχῃ πλήρες νόημα ἡ φράσις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ: «ὅταν λέμε ἰσόβια, ἐννοοῦμε ἰσόβια». Διαφορετικὰ, ὅσο σκληρὸ καὶ ἂν εἶναι ὅσο καὶ ἂν δοκιμάζουν οἱ εἰσαγγελεῖς ψυχικὰ μαρτύρια, πρέπει νὰ μείνουμε στὸ καθεστῶς: «Δεῖ ἀπολέσθαι ἕνα ὑπὲρ τῶν πολλῶν».

(«ΒΗΜΑ», 14-12-75)

Νοσταλγία και 'Ελπίδα

Τοῦ Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Είναι πιά σχεδόν βέβαιο ότι στα πρώτα βήματα του πολιτισμού (μέ το νόημα του εξανθρωπισμού του γένους μας), κατά τη Νεολιθική λεγόμενη περίοδο τῆς προϊστορίας, κύριος άξονας στή ζωὴ τῆς οικογένειας και τῆς κοινότητας ἦταν ὄχι ὁ άντρας, ἀλλά ἡ γυναίκα. Ἡ μητρότητα ἀποτελοῦσε τὴ δύνομη και τὸ κύρος τῆς, ἔργο και δόξα τῆς ἢ συντήρηση και ἡ διαίωνηση τῆς ζωῆς, ποὺ ἦταν τὸ προνόμιό τῆς. Ὁ άντρας λογαριαζόταν προϊόν, γέννημά τῆς, και ἔπαιζε δεύτερο ρόλο, βοηθητικό, τόσο τὸ θεϊκό ὅσο και στὸ ἀνθρώπινο επίπεδο. Ἡ μητέρα - θεά βρισκόταν στήν κορυφή, ὁ γιός τῆς παρακάτω. Ἀκόμα χαμηλότερα ὁ σύζυγος ἢ οἱ σύζυγοι. Ἡ ἴδια ἱεραρχία ὑπῆρχε και στὸ σπῆτι και στήν κοινωνική ζωὴ. (Ἄλλωστε ἡ πρώτη ἀντικατόπτριζε τὴ δεύτερη). Ἡ γυναίκα κυβερνᾷ, ὁ άντρας ὑπηρετοῦσε. Καὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τοὺς χαμένους στὰ βάθη τῆς προϊστορίας, ἡ ἀνθρωπότητα θὰ ἦταν φαίνεται, εὐτυχῆς - τουλάχιστο λιγότερο δυστυχῆς ἀπὸ τότε ποὺ ἀντιγράφηκαν οἱ ρόλοι και στὸ πηδάλιο τῆς ἐξουσίας πέρασε ὁ άντρας. Ἰσχυρὸ γίνεται τὴν ὥρα ἐκείνη τὸ ἀρσενικό φύλο· στή θέση τῆς μητρότητας μπαίνει ἡ πατρότητα: ἀπὸ μιὰ πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ πλάθεται ἡ Εὐα και ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ Δία γεννιέται ἡ Ἀθηνᾶ... Μὲ τὴν ἀντιστροφή ἀλλάζει ἀμέσως ὁ ρυθμὸς τοῦ κόσμου. Τὴν εἰρηνική, τὴν ὀμαλή και τρυφερὴ ζωὴ τῆς ἡμερης, τῆς ἐνεκτικῆς ἀγροτικῆς κοινότητας τὴ διαδέχονται οἱ διενέξεις και οἱ ρῆξεις τῶν πλεονεκτικῶν διεκδικήσεων και φιλοδοξιῶν τοῦ ἀρσενικοῦ φύλου ποὺ ἡγεμονεῦει μέσα στὶς νέες μορφῆς (τὴ βιοτεχνική και τὴν ἔμπορικὴ) τῆς οἰκονομίας και τῆς «ἀστικῆς» πολιτείας. Πάει πιά ἡ ἐνότητα και ἡ οἰκουμεικότητα, τὸ «δικαιο τῆς μητέρας», τῶρα ἐπιβάλλεται και βυθίζει τοὺς λαοὺς στὸ αἶμα ἡ διαίρεση και τὸ καθεστῶς τῆς ἀποκλειστικῆς ἰδιοκτησίας, τὸ «δικαιο

τοῦ πατέρα». Ἀκόμα και οἱ θρησκείες γίνονται ἔθνικες, οἱ θεοὶ εὐνοοῦν μόνο τοὺς περιοῦσιους λαοὺς. Καὶ ὁ πόλεμος ἀνακηρύσσεται πάντων «πατῆρ...»

Μὲ ἐπιμελὴ συλλογὴ και σοφὴν ἀνάληψη μυθολογικοῦ και φιλολογικοῦ ὕλικου θεμελίωσε και γιὰ πρώτη φορὰ ὑποστήριξε αὐτὴ τὴ θεωρία ὁ Γερμανὸς J Bachofen στὸ πολὺκροτο βιβλίο του «Das Mutterrecht» ποὺ δημοσιεύτηκε τὸ 1861. Αὐτὸς ἔπλασε και τοὺς ὅρους «μητριαρχία» και «πατριαρχία» ποὺ ἔγιναν διεθνῆς.

Ἀξίζει να σημειωθεῖ ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Bachofen κοὶ τῶν ὀπαδῶν του ἔχει ἀφήσει τὰ ἴχνη τῆς στή νεοελληνική Γραμματεία. Οἱ ἰδέες τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ ἀνάφλεξαν τὴ φαντασία ἐνὸς κορυφαίου μας ποιητῆ, τοῦ Ἀγγελου Σικελιανοῦ, και με τὴν ἔνταση ποὺ ἔδινε στὰ ποιητικά ὄραματα, ὁ ἀσυγκράτητος ἐνθουσιασμὸς, ὁ ἀνεπανώλητος σικελιανὸς οἰστρος, ἔγιναν τὸ μετα - ἱστορικό (κατὰ τὸ μεταφυσικό), τὸ ἐρμηνευτικό μαζί και προφητικό κήρυγμα του. Θυμίζω στὸν ἀναγνώστη τὶς ὠραῖες σελίδες τοῦ ποιητῆ ποὺ με τὸν τίτλο «Ἐλευσίνια Διαθήκη» δημοσιεύτηκαν τὸ 1936 στὸ περιοδικό «Νέα Γράμματα» (προπάντων τὴν τρίτη «ὀμίλια» στὸ τεῦχος τοῦ Φεβρουαρίου και τὴν τέταρτη στὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου 1936). Ἐχουν μαζί με τὴν ὑποβλητικὴ δύναμη και τὸν ὄγκο, τὴ μεγαλοστομία τοῦ σικελιανικοῦ λόγου. Ὁ παλαιότατος και θεμελιακὸς πολιτισμὸς ὄλων τῶν λαῶν, γράφει ἐκεῖ ὁ Σικελιανὸς, ἄξονα και δικαιο του ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς μητρότητος. Εἶναι ἕνας «παγκόσμια στοργικός, οὐσιαστικά πνευματικός και κατὰ βάση ἀγροτικός πολιτισμὸς», ποὺ βρῖσκεται κοντὰ στή γῆ, κοντὰ στὰ πρωταρχικά κίνητρα κοὶ αἰτήματα τῆς ζωῆς. Ἡ Μητέρα - Γῆ (ποὺ ἐμφανίζεται με πολλῆς μορφῆς και ὀνόματα: Δίκτυνα, Ἀσχερα, Ἴσις, Κυβέλη, Ρέα, Ἀσταρτη, Νειθ, Ἀναίτις) εἶναι ἡ πρώτη και κορυφαία θεότητα· στή λατρεία τῆς συμβολίζεται τὸ μυ-

στήριο τῆς γέννησης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἄλλο μυστήριο τῆς γονιμοποίησης τῆς γῆς. Χαρακτηριστικά τοῦ μητριάρχικου πολιτισμοῦ εἶναι: ἡ ἐσωτερικὴ συμβίωση, ἡ μυστικὴ ἔνωση μὲ τὶς κοσμογονικὲς καὶ κοσμοσυντηρητικὲς δυνάμεις τῆς Φύσης: μιὰ ἀπλή ἠθικὴ, θεμελιωμένη στὰ ἴδια τὰ αἰτήματα τῆς ζωῆς» ἓνα δίκαιο ποῦ ἀδελφώνει καὶ δὲν διαιρεῖ, ποῦ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ βία γιὰ νὰ ἐπιβληθεῖ» μιὰ καθαρὴ, ἀπολυτρωτικὴ τέχνη καὶ μιὰ «πρῶτη, θεμελιώδης γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀγωγή» ποῦ ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ «ἡ προέκταση τῆς ἴδιας τῆς μητρικῆς στοργῆς». Ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴ θρησκεία, τὴν εἰρήνη καὶ τὴν τάξη, τὸν οἰκουμενικὸ πολιτισμὸ τῆς μητρότητας ξεσηκώθηκαν, σὲ χρόνους πολὺ παλαιούς, κάποιοι «νεώτεροι αὐθαίρετοι θεοὶ» (ὅπως τοὺς λέγει ὁ Αἰσχύλος) ποῦ ἐκπροσωποῦσαν τὸν «προαιώνια ληοτρικόν» ἀνδρισμὸ, τὸν ἀνδρισμὸ τῶν «ὄπλων, τῆς βίας καὶ τῆς σφαγῆς», καὶ πέτυχαν νὰ καταλύσουν τὸ κοινωρικὸ καθεστῶς τῆς μητριάρχις, τοὺς θεσμούς καὶ τὸ δίκαιό της. Ἀντὶ γιὰ τὸν «πρῶτον ἅγιο πυρετὸ τοῦ σίτου», τῆς ἐνόητας, τῆς δημιουργίας καὶ τῆς δλοκλήρωσης, ἓνας ἄλλος πυρετὸς ἄρχισε ἀπὸ τότε νὰ φλέγει τοὺς λαοὺς καὶ ν' ἀλλάζει τὸ πρόσωπο τῆς ἱστορίας, ὁ πυρετὸς «τῆς βίας, τῆς ἀδικίας, τῆς ἀποσύνθεσης καὶ τῆς καταστροφῆς. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεταβολῆς δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν στὴ σκηνὴ τῆς ἱστορίας. Ἦρθε ἡ νέα πολιτεία μὲ τὴν ἀστικὴ ὀργανώσῃ της, τὸ μέγα ἄστυ μὲ τὸν ἱμπεριαλισμὸ, τὴ λογοκρατία καὶ τὸν «ἔξωτερικὸ» πολιτισμὸ του τὸ κομματίσματος καὶ ἡ διάσπαση τῆς πνευματικῆς ζωῆς: ἡ θεωρία γίνεται ἀνεύθυνη, ἡ πράξη ἀνελεύθερη, ἡ ζωὴ στήθη τοῦ ὠραίου λειτουργία ἀπλῶς διακοσμητικὴ, ἀγωνία καὶ παραζάλη ἢ πολιτικὴ, ὁ πόλεμος ἀδυσώπητος. Μὲ ἄλλες λέξεις: ἀποσύνθεσις μέσας μας, διάλυσις τῶν σώματος καὶ ψυχῆς καὶ σεξουαλικὴ ἀναρχία, «ριζικὴ ἀνυπαρξία μιᾶς κοσμικῆς σεξουαλικῆς πυξίδας»

Σωτηρία δὲν ὑπάρχει; Ὑπάρχει, λέγει ὁ Σικελιανός. Πρέπει ὅμως, γιὰ νὰ γίνει τὸ θαῦμα, νὰ συμφιλωθεῖ καὶ πάλι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ γῆ, νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴ Φύση, νὰ συνδιαλλαγεῖ μὲ τοὺς αἰώνιους νόμους τῆς Ζωῆς, νὰ ἀδελφωθεῖ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ

ἐναρμονίσει τὸ σῶμα μὲ τὴν ψυχὴ, τὴν ἱστορία μὲ τὸ πνεῦμα, δηλαδὴ νὰ ἀνεβεῖ στὴν «ὑψηλὴ κορυφῆ» ὅπου τὰ «πολλὰ» ὄχι μόνον φαίνονται ἀλλὰ καὶ γίνονται «ἓνα». Θάρθει ἄραγε κάποτε αὐτὴ ἡ εὐλογημένη ὥρα; Ὁ ποιητὴς αἰσιοδοξεῖ. Κοθῶς βλέπει (στὸ δρόμο πρὸς τὴ συμβολικὴ Ἐλευσίνα) τὸν Γύφτο νὰ βασανίζει τὴ Μάνα Ἀρκούδα καὶ τὸ μωρό της, ὑποφέρει:

« Κ' ἡ καρδιά μου, ὡς ἐβάδιζα, βο-
(γκούσε :
Θά ῥτει τάχα ποτέ, θε νὰ ῥτει ἡ ὥρα
ποῦ ἡ ψυχὴ τῆς Ἀρκούδας καὶ τοῦ
(Γύφτου,
κ' ἡ ψυχὴ μου, ποῦ μνημένη τηνε κρά-
ζω,
θὰ γιορτάσουν μαζί;
...ἓνα μούρμουρο ἀπλώθη ἀπάνωθὲ
μοι,
ἓνα μούρμουρο, κ' ἔμοιαζ' ἔλεε : Θά
(ῥτει.

Οἱ ἐπιστημονικὲς ἐξερευνήσεις καὶ οἱ ποιητικοὶ ὁραματισμοὶ στὸ χῶρο τῆς ἱστορίας (ἢ λέξη μὲ τὸ πλατύτερο νόημά της) ἔχουν, νομίζω, κοντὰ στὶς ἄλλες καὶ μιὰ διάσταση πολὺ σημαντικὴ. Ἐκφράζουν ἓνα βαθὺ αἰσθηματικὸ νόστο ποῦ τοποθετεῖ τὸν ποθητὸ Παράδεισο «πίσω», στὸ μακρινὸ παρελθόν, καὶ ταυτοχρόνα μιὰν ἀγωνία ἀναμονῆς ποῦ βλέπει τὸν χαμένο Παράδεισο «μπροστά», στὸ μακρινὸ πάλι μέλλον. Καὶ στὶς δύο ἐπιφάνειες τοῦ δίπτυχου ὑπάρχει ἀσάλευτη ἢ πεποιθση (ποῦ συμβολίζει μὲ ποιήλους τρόπους ἀπ' ὅλες τὶς θρησκείες καὶ τὶς πλείστες φιλοσοφίες) ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν — θὰ ὑπῆρξε κάποτε καὶ θὰ ὑπάρξει πάλι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐτυχία σ' αὐτὸν τὸν ἀκατανόητο κόσμο. Ἄν ὑποφέρομε, εἶναι γιατί ξεστράτισαμε, ἐγκαταλείψαμε τὴ ζεστὴ φωλιά τῆς «Μητέρας» ποῦ ἐνώνει, καὶ σκαρφώσαμε στὴν παγερὴ βίγλα τοῦ «Πατέρα» ποῦ χωρίζει. Τὸ πρόβλημα ὁμως παραμένει καὶ πιέζει ἀμείλικτο: γίνεται νὰ γυρίσουμε «πίσω»; Μήπως μὲ τὸ βῆμα ποῦ κάναμε «μπροστά», ἔχει συμβεῖ τὸ ἀνεπανόρθωτο;

Ὁ ἄνθρωπος — εὐτυχῶς — δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει συντροφιά μὲ τὴν ἀπερπία.

(«ΒΗΜΑ», 5 Ὀκτ. '75)

Μία μαθήτρια στο 'Ισραήλ, γράφει

ΟΤΑΝ ΕΡΘΗ στον κόσμο η ειρήνη
όλοι θα χαρούν και θα γιορτάσουν
όλοι θα γίνουν φίλοι
και τὰ ἔθνη πού ἦταν ἔχθροι
θα γίνουν ξαφνικά δύο ἀδέλφια
'Ο ἕνας θα πηγαίνει στον ἄλλον
Αἰγύπτιος κοί 'Εβραῖος,
Σύριος καί 'Ισραηλινός
'Ο Σαντάτ θαρθὲ στὸ 'Ισραήλ
νὰ πιῆ καφέ στον ὁδὸ Χιλλελ
καὶ ὁ Πρόεδρος μας Κασιρ
θα ἐπισκεφθῆ τὴν ἀεροπορία στην Αἴ-

(γυπτο

Καὶ ὅλοι οἱ Πρόεδροι καὶ ὑπουργοὶ
θα λένε «γεία σου» σὰν φίλοι.
"Αχ! ἄς ἐρχόταν στον κόσμο η ἐιρήνη!
'Ας ζητήσουμε λοιπὸν ἀπ' τὸν Θεὸ
νὰ στείλῃ τὴν εἰρήνην σ' ὅλα τὰ ἔθνη
Νὰ ἔρθῃ καὶ νὰ πῆ «Φτάνει πιά ὁ πο-
(λεμος)
καὶ νὰ γινῇ εἰρήνη ἀνάμεσα σ' ὅλους
(τοὺς στρατοὺς
(Α. ΣΕΧΤΕΡ, μαθήτριο Ε' Τάξεως)
(«'Ισραηλινὰ Νέα»)

'Η προστασία τῆς Φύσεως

— Οἱ 'Αφρικανοὶ ἔχουν πε-
ρισσότερο μυαλό!

'Ο Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τοῦ
Ζαίρ, Στρατηγὸς Μομπούτου Σέσε
Σέκο, ἐγκαινιάζοντας τὴν 12ην Γενι-
κὴν Συνέλευσιν τῆς Διεθνοῦς 'Ενωσεως
διὰ τὴν Προστασίαν τῆς Φύσεως καὶ
τῶν Πλουτοπαραγωγικῶν Πορῶν,
εἶπε, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς
«'Η 'Ενωσις πού ἔχετε δημιουρ-
γήσει εἶναι ἱερὰ ἔνωσις, γιατί ὁ σκο-
πὸς τῆς εἶναι εὐγενῆς 'Η προστασία
δηλαδὴ τοῦ μεγαλύτερου καὶ πλέον
σημαντικοῦ ἀγαθοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
τῆς «φύσεως».

Στὴν πραγματικότητα, ἡ προστα-
σία τῆς φύσεως εἶναι βασικὸ πολιτικὸ
πρόβλημα.

Δὲν εἶναι οἱ ἐπιστήμονες, οὔτε οἱ
τεχνικοί, οὔτε οἱ ἄνιδιοτελεῖς κοινω-
φελεῖς ὀργανισμοί, οὔτε ὅποιαδήποτε
προσωπικότης μὲ καλὴ θέλησι, οἱ
ὅποιοι θὰ λύσουν αὐτὸ τὸ βασικὸ

πρόβλημα, ἀλλὰ οἱ πολιτικά ὑπευ-
θυνοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν ἰσχύ νὰ
πάρουν ριζικὲς ἀποφάσεις.

Τὰ προβλήματα τὰ ὅποια ἀντι-
μετωπίζουμε εἶναι τὰ πιὸ σημαντικά
καὶ τὰ πιὸ κρίσιμα πού ἐτέθησαν ποτὲ
στὴν ἀνθρωπότητα. Γιατὶ δὲν πρό-
κειται μόνο γιὰ τὴν ποιότητα ζωῆς
τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐπι-
βίωσί του.

Σήμερα ἀκούγεται ἀπο ὅλα τὰ
στόματα ἡ λέξις «κρίσις». . Κρίσις
αὐξήσεων, κρίσις τροφῆς, κρίσις ἐνερ-
γείας, κρίσις νομισματικῆ, κρίσις πρῶ-
των ὑλῶν, κρίσις θεσμῶν κ.ο.κ. Αλ-
λὰ στὴν πραγματικότητα εἶναι κρί-
σις πολιτισμοῦ.

Σὲ πολὺ λίγο καιρὸ ὁ πλοῦτος δὲν
θα μετῶναι σὲ ἐργοστάσια πού βγά-
ζουν μαύρους καπνοὺς, ἀλλὰ εἰς ἀν-
θρώπινο περιβάλλον. Δὲν εἶμα-
στε ἐναντίον τῆς βιομηχα-
νίας, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ
τρόπου τῆς βιομηχανο-
ποιήσεως. Μποροῦμε νὰ
κάνουμε βιομηχανίες εἰσοδή-
σιμες καθαρῆς καὶ φτηνῆς.
Εἶναι αὐτὸ πού κάνουμε
αὐτὴ τὴν στιγμὴ στὸ ΖΑΙ-
Ρ. Στὰ οἰκονομικὰ συστή-
ματα μὲ σκοπὸ τὸ κέρδος
προτιμᾶμε νὰ δηλητηρι-
άζουμε τὸν ἄνθρωπο καὶ
νὰ κατασκευάζουμε ἕνα
νοσοκομεῖο δίπλα γιὰ νὰ
τὸν θεραπεύοιμε, προτι-
μῶμε νὰ κατασκευάζουμε ἕνα ἐργοστά-
σιο πού νὰ βρωμιεῖ τὸ περιβάλλον
καὶ δίπλα του ἕν ἄλλο ἐργοστάσι-
γιὰ νὰ τὸ καθριεῖ.

Μία ἀμεσος συνέπεια τῆς καλῆς
συντηρήσεως τῆς φύσεως μιᾶς χώρας,
εἶναι ἡ αὐξήσις τοῦ τουρισμοῦ. Οἱ
κάτοικοι τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν
ἀφήνουν σήμερα τῆς χώρες τους γιὰ
νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ πάρκα μας, πού
εἶναι ἀληθινὰ μουσεῖα τῆς φύσεως.
Στὸ ΖΑΙΡ ἐφαρμόζουμε, παρὰ ταῦτα,
μιά πολὺ συντηρητικὴ πολιτικὴ στὸ
θέμα τοῦ τουρισμοῦ. Ἐκεῖνοι οἱ
ὅποιοι ἀπογυμνῶνουν τὸ
φυσικὸ περιβάλλον στὴν
χώρα τους εἶναι ἱκανοὶ
νὰ κάνουν τὸ ἴδιο πρᾶγμα
καὶ στὴν δική μας. Καὶ

τὸ λίγο συνάλλαγμα τὸ ὁποῖο μπορούμε νὰ κερδίσουμε βαχυπρόθεσμα μπορεῖ νὰ μᾶς κοστῖση πολὺ πιὸ ἀκριβὰ μακροπρόθεσμα. Γι' αὐτό, ὁ ἐπισκέπτης τῶν πάρκων μας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ σεβαστῇ ἕνα αὐστηρὸ κανονισμό, νὰ μὴ βγαλῆ ἀπὸ τὶς καθιερωμένες περιοχὲς καὶ νὰ συνοδεύεται πάντοτε ἀπὸ ἕνα ὁδηγὸ τοῦ Ζαῖρ.

Στὸν πολεοδομικὸ τομέα ὁ σκοπὸς μας εἶναι νὰ ἰδρύσουμε πόλεις σὲ ἀνθρώπινες διαστάσεις. Ἕνας ἄλλος βασικὸς σκοπὸς εἶναι νὰ ἀνατρέφουμε τὴν σημερινὴ κίνησι πρὸς τὶς πόλεις καὶ νὰ δημιουργήσουμε τὴν ἀντίθετη κίνησι πρὸς τὸ ὑπαίθρο. Κάθε φορὰ πού πρέπει νὰ κατασκευάσουμε μιὰ ἐπιφάνεια ἀπὸ μπετόν, κατασκευάζουμε συγχρόνως δύο φορὲς μεγαλύτερη ἐπιφάνεια μὲ πράσινο....

.... Ὅλοι οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἔχουν τὴν ὑποχρέωσι νὰ υπερασπίσουν τὴν περιουσία τῶν προγόνων τους, τοῦ χώρου στὸν ὁποῖο ζοῦν ἐναντίον τῶν ἀγρίων μοντέρνων καιρῶν, ἀκόμα τῶν δολοφόνων τῆς φύσεως, οἱ ὁποῖοι δὲν διστάζουν νὰ κατακρεουργήσουν τὴν φύσι μὲ μόνο σκοπὸ νὰ φουσκώσουν τὸ πορτοφόλι τους.

Ἡ γῆ μας εἶναι πολὺτιμη γιατί δὲν εἶναι ἀτελείωτη ἀλλὰ περιορισμένη. Πρέπει νὰ τὴν ἀγαποῦμε, νὰ τὴν θεραπεύουμε καὶ νὰ τὴν προστατεύουμε γιὰ τὸ δικὸ μας καλὸ, τὸ καλὸ τῶν παιδιῶν μας καὶ τῶν ἐγγονῶν μας.»

(Ἐνημερωτικὸν Δελτίον Ε. Ρ. Υ. Ε. Α. Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Ἑρεῦνης Ἐλέγχου Ρυπάνσεως Ὑδάτων, Ἐδάφους, Ἀέρος, 15ον τεῦχος μηνῶν Ἰουλίου, Αὐγούστου, Σεπτεμβρίου 1975).

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΗΤΙΣ

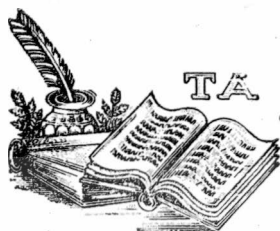
Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας

Β' ἔκδοσι, ἀναθεωρημένη, ΣΕΛΙΔΕΣ 320

Πωλεῖται δεμένον δρχ. 140

Εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

Ἀποστείλατε ταχ)κὴν ἐπιταγὴν διὰ νὰ τὸ λάβετε ταχυδρομικῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν πού θὰ ἀναγράψετε εἰς τὴν ἐπιταγὴν.

ΤΑ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

**Ἔργα τοῦ Λόρδου Βύρωνος
(Οὐρανὸς καὶ Γῆ, Μάνφρεντ,
Νύμφη τῆς Ἀβύδου, Δύο
Φόσκαρι, Μαρίνο Φαλιέρο)
σὲ μετάφραση Ἰωάννας
Δρίβα.**

Ἡ γνωστὴ ποιήτρια προσέφερε (κυριολεκτικῶς, ἦταν μιὰ ἐξαιρετικὴ πνευματικὴ προσφορά) γιὰ τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Βύρωνος, μερικὰ ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα του, σὲ σύγχρονη ἑλληνικὴ μετάφραση. Ζωντανή, πιστὴ, δυναμικὴ.

Ταυτοχρόνως, ὅμως, συνώδευσε τοὺς τόμους τῶν μεταφράσεων μὲ ἐνδιάμεσα δικά της ἔργα, εὐλαβικὰ ἀφιερῶματα στὴν μνήμη ἐκείνου. Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἡ μεταφράστρια ἐκινήθηκε μέσα στον ἀσύλληπτο χῶρο μιᾶς μεγάλης καὶ οὐράνιας ἀγάπης, ποὺ ἔφθασε στὸ κορυφῶμα τῆς ταυτίσεως. Ἰσως καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ πνευματισμοῦ ἢ γενικώτερα τοῦ ἀποκρυφισμοῦ (δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃ ἓνας τρίτος) ἔφθασε στὸ σημεῖον νὰ ὀμιλῇ περὶ τοῦ Βύρωνος μὲ αὐθεντία, σὰ νὰ τὸν εἶχε γνωρίσει — ἢ ἴδιος, βέβαια, δηλώνει ὅτι εἶχε καὶ γνωρίσει καὶ συζήσει — ὥστε νὰ παρέχῃ πληροφορίες εἰς ἀντίκρουσιν ἀπόψεων, ποὺ εἶχαν ὑποστηριχθῆ, σχετικῶς, στὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος. Τὸ συμβᾶν τῆς ταυτίσεως ἀνάγλυφα ἐμφανίζεται στὴν δήλωση τῆς ποιητρίας ὅτι «δὲν μεταφράζει Βύρωνα, ἀλλὰ ἐλευθερώνει τὸ πνεῦμα του». Δὲν νομίζω ὅτι ἐπιτρέπονται σχόλια ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν προσωπικῶν ἔργων τῆς ποιητρίας, ὥστόσο πιστεύω ὅτι θὰ ἦταν πιὸ σωστὸ — καὶ ὠφέλιμο γιὰ τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ Βύρωνος — νὰ εἶχαν διαχωρισθῆ καὶ μὲν ἀπὸ τὰ δέ.

Πάνου Τσίνα: Ἄρδητὸς. Ἐκδοσίς Ἑλληνικὸ Βιβλίον.

Ὁ συγγραφεὺς, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ δεδομένον ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται, πέραν τῶν βιολογικῶν, σὲ ψυχικὴς ἀνάγκες, τὶς ὁποῖες προσεπάθησε νὰ καλύψῃ ἀπὸ τὰ πρωτόγονα ἀκόμη χρόνια, ἐξετάζει τὴν συμβολὴ τοῦ ἀρχαίου κόσμου (Αἰγυπτιακοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ). Ἀσχολεῖται σὲ ξεχωριστὰ κεφάλαια μὲ τὴν Πλατωνικὴ θεωρίαν περὶ ἀντιπεπονηθότος καὶ μὲ τὰ Μυστήρια.

Γραφὴ τεκμηριωμένη, ἀπλὴ, γλαφυρὴ καὶ πειστικὴ.

Στὴν μελέτη περὶ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ χαρακτηρίζει ὡς «ἠθελημένη συκοφαντία» τὴν ἀποψη ποὺ διεδόθη εὐρύτατα κατὰ τὸ πρῶτο τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἦταν «συνέχεια ἢ ἀπόρροια» τῆς Γαλλικῆς. «Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις — τονίζει — ἦτο γηγενής, ἔθνικὴ, ἀπόρροια τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας, ἥτις ἀνέκαθεν ὑπῆρχεν».

Συκοφαντία, ὄχι. Λάθος, ναί. Ὁ Μέττερνιχ ὑπεστήριξε ὅτι ἡ ἑθνικοαπελευθερωτικὴ ἐξέγερσις τῶν Ἑλλήνων ἦταν ταυτόσημη μὲ τὴν κοινωνικὴ τῆς Γαλλίας καὶ ὅτι ὑπῆρχεν ἓνα κέντρον ὄλων τῶν ἐξεγέρσεων τῆς Εὐρώπης (Ἰσπανίας, Ἰταλίας) ποὺ ἐστρέφοντο κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κατεστημένου καὶ ὄχι τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ ἀποψὶς ἐκείνῃ τοῦ Αὐστριακοῦ καγκελαρίου καὶ ἀμύντορος τῆς «Ιερᾶς Συμμαχίας» ἦτον ἀποτέλεσμα πανικοῦ. Ὅχι ἐντελὸς ἀβασίμου. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος Υψηλάντης, στὴν προκήρυξη τῆς 24ης Φεβρουαρίου 1821, ἐτόνιζε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις

έπρεπε να είναι «μίμησις» εκείνης τών λαών της Ευρώπης. Έξ άλλου, υπήρξε όμολογημένη επίδρασις τής Γαλλικής έπαναστάσεως. «Τά πνεύματα του κόσμου έξύπνησαν», γράφει ό Φωτάκος, ύπασπιστής του Κολοκοτρώνη

Θάνου Κιτσικοπούλου: Ο Μαθητευόμενος, Άθήνα 1974.

Τό όμοιότιλο ποίημα τής συλλογής μās παρουσιάζει έναν μυθικό ίππότη, που όνειρευεται να κατακτήση τόν κόσμο (τόν έξω και τόν μέσα) με τά όπλα τής φαντασίας και τής σκέψης. Άλλά — στήν ούσια — άφήνει να τόν κατακτήσουμε έμεις... Ή συμμετοχή του είναι μιá διαδοχή όλιγόστιχων ποιημάτων, έπιγραμματικών, σαν άρχσιες πλάκες έπιβλητικών. Ούκ έν τώ πολλώ... Η λιτότης του στίχου θυμίζει ένα και μόνο, αλλά μεγάλης άνταλλακτικής άξιας νόμισμα. Οί φίλοι του ΙΛΙΣΟΥ θ' άπολαύσουν μερικά από τά ποιήματα στήν «Άνθολογία» του τεύχους αυτού

Ευαγγέλου Ε. Παπανικολάου (Βαγγέλη Ψινιώτη), Μορφές Ζωής, Ίωάννινα 1975.

98 χρονογραφήματα — έπιλογή από όσα έδημοσίευσέ ό συγγραφεύς σ' έφημερίδες τών Ίωαννίνων, στα τελευταία 30 χρόνια. Στιγμιότυπα έθικοτοπικά, κοινωνικά, συναισθηματικά, δοσμένα με άπλο τρόπο, σαν στιγμές ζωής, από τις όποιες αναδίδονται οί μορφές. Ύπάρχουν και δύο χρονογραφήματα μεταφυσικών έρωτηματιών: Η «μυθοβολία» (για τόν παπα-Πέτρο, ό όποιός, χωρίς να τό θέλη, έφερε τόν θάνατο ή τόν τραυματισμό σέ ζωντανά ή και ανθρώπους, που έκαμάρωνε) και ό «Μπαρμπα-Γιάνη» (ό όποιός καθώρισε τήν ήμέρα και τήν ώρα του θανάτου του, πριν μιá εβδομάδα).

Ένα βιβλίο που διαβάζεται εύχάριστα.

Ι. Δ. Ίωαννίδη: Τό χρυσαφένιο τόξο (έπαινος Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς).

Μιά ιστορία που ξεκίνησε από τήν στήλη άλληλογραφίας ενός παιδικού

περιοδικού. Θα τό διαβάσουν με νοσταλγία οί παλαιότεροι. Μιά διδακτική πορεία από τόν ρομαντισμό στόν ρεαλισμό.

Παναγιώτη Ε. Κυριακού: πρωτοπρεσβυτέρου: Άπό τήν Κόλαση στή χώρα τών άγγέλων, Άθήνα 1975

Ό συγγραφεύς ποθειά να δείξη τόν δρόμο που φέρνει «άπό τήν κόλαση στή χώρα τών άγγέλων». Είναι, φυσικά, ό δρόμος τής θρησκείας, «Ή Οδός» του Ευαγγελίου. Άλλά τό έπιχειρεί, μεταβάλλοντας θέματα τής Βίβλου σέ ζεστά από έγκαρδιότητα και άνθρωπιά — άκόμη και από όλόζωντανη δημοτική γραφή. Ένας σύγχρονος κληρικός. Σύγχρονος; Μάλλον, ένας πρωτοπόρος.

Gopi Krishna: Higher Consciousness. The Evolutionary Thrust of Kundalini (Julian Press, New York, 1975).

«Ύψηλοτέρα συνειδητότης» είναι στήν ελληνική ό τίτλος ενός νέου βιβλίου που έξεδόθη στή Νέα Υόρκη περί τής πολυσυζητημένης Γιόγκα.

Ό συγγραφεύς, ένος 72 έτών έπιστήμων-φιλόσοφος από τό Σριναγκάρ τής Ίνδίας, δίνει μιá άλλιότιχη από τήν συνηθισμένη έρμηνεία τής Γιόγκα. Όχι ένα είδος γυμναστικών και άναπνευστικών άσκήσεων, αλλά μιá μέθοδος έπιταχύνσεως στήν έξέλιξη του νου. Έτσι, λέγει ό Γκόπι Κρίσνα, ήσκειτο ή Γιόγκα στήν άρχαία Ίνδία, με άποτέλεσμα τήν διέγερση του «Κουνταλίνι».

«Κουνταλίνι» στήν σανσκριτική σημαίνει κατά λέξιν τήν «οφιώδη δύναμη», τήν κυκλική δύσση, ή όποία έχει έτσι όνομασθή διότι ένεργεί σπειροειδώς μέσα στο άνθρώπινο σώμα, όπου έδρεύει στο χυμλότερο τριγωνικό τέρμα τής σπονδυλικής στήλης. Τό «Κουνταλίνι» έξηγείται σ' ένα μικρό λεξικό σανσκριτικών όρων ως ή «άπόκρυφη, πύρινη ή ηλεκτρική δύναμις του Φοάτ» (όρος τής Μπλαβάτσκι για τό κοσμικόν Πράνα ή ζωτική κοσμική δύναμη). Με άλλα λόγια, κατ'α τους Ίνδους τό «Κουνταλίνι» εκφράζει τήν μέσα στο άνθρώπινοσώμα δυναμική ήλεκτρογεννήτρια, ή όποία

ἐπιδρᾶ στην ἀνάπτυξη τῆς συνειδητότητας

Μὲ τὴν θεωρία τοῦ Γκόπι Κρίβνα ἀσχολοῦνται στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ καὶ στὴν Εὐρώπη (Ἑλβετία, Ἀγγλία, Ἰταλία, Δ. Γερμανία) ὅπου συνεστηθῆσαν «Ἐρευνητικά Ἰδρύματα Κουνταλίνοι» Σκοπὸς τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν εἶναι νὰ μελετήσουν κατὰ πόσον εἶναι βάσιμη ἡ ἀπόψις ὅτι σοφοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς ἀρχαίας Ἰνδίας ἤξεραν τὸ «Κουνταλίνοι» καὶ κατὰ πόσον αὐτὴ ἡ θεωρία ἐξηγεῖ σύγχρονα ψυχικὰ φαινόμενα.

Βαλμίκι: Ραμαγιανά, τὸ πρῶτο μεγάλο ἔπος τῆς Ἰνδίας, μεταφρ. Κ. Στεφανίδη ἀπὸ τ' ἀγγλικά. Ἔκδ. Βιβλιοθήκης Νέας Ἐποχῆς, Ἀθήνα 1975.

Ἡ Ῥαμυγιάννα (ζωὴ τοῦ Ράμα) εἶναι γιὰ τὴν Ἰνδία ὅ,τι ἡ Ὀδύσσεια καὶ ἡ Ἰλιάδα γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Ὁ ἥρωας Ράμα εἶναι βλαστὸς τῆς δυναστείας τοῦ Ἥλιου. Ὁ δικὸς τῆς Ὀμηρος εἶναι ὁ Βαλμίκι, ἀν καὶ ὑποστηρίζεται ὅτι κατέγραψε μόνον τὸ ἔπος, πού διεδίδετο προφορικὰ πολλὰ χρόνια πρῖν.

Ὁ Κώστας Στεφανίδης, προσηλωμένος στὴν εἰσαγωγή τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας στὴν Ελλάδα, ἔκαμε, μὲ τὴν νέα ἐργασία του, προσεγγιστὸ στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ ἓνα ἀριστοῦργημα. Ἡ μετάφρασις εἶναι γλαφυρὴ.

Maria Burgi-Kyriazi: Ramana Maharshi et l'expérience de l'Être (Ed. Adrien-Maisonneuve, Paris, 1975)

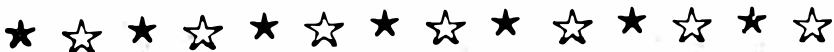
Ὁ Ραμάννα Μαχάρσι (= μέγας μυστησ), ἓνας Ἰνδὸς ἐρημίτης φιλοσοφός, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐκυκλοφόρησαν καὶ στὴν Εὐρώπη καὶ τοῦ ἔδωσαν τὸν τίτλο τοῦ «σοφοῦ ἁγίου», περιγράφει ὡς ἓνας ἀθλητῆς, ὁ ὁποῖος ἀγώνισθηκε νὰ μεταφέρει τὸν μεταφυσικὸ

ἰνδικὸ στοχασμὸ τῶν χιλιετηρίδων στὸν σύγχρονο κόσμον.

Ἡ συγγραφεὺς Μαρία Μπουργκι-Κυριαζὴ ἐρμηνεύει τὸ κυριώτερο καὶ περὶφημὸ ἔργο τοῦ Ρ.Μ. «Σαράντα στροφές γιὰ τὴν Ὑπαρξη», ἢ «Ἡ Γνώσις τοῦ εἶναι», δίνοντες γιὰ κάθε μια ἀπὸ τὶς στροφές, ἐκτεταμένες παρατηρήσεις καὶ σχόλια — πού ἔγιναν γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ ἰνδολόγο τῆς Εὐρώπης — παρὰ αὐτὸ τὸ κείμενο. Παρατηρήσεις καὶ σχόλια, μὰς εὐκολύνουν τὴν κατανόηση τῆς, φαινομενικῶς ἀπλῆς, ἀλλὰ βαθυστόχαστης, διδασκαλίας τοῦ Ρ.Μ. Ἐνῶ συγχρόνως μὰς ἐνημερώνουν, μὲ μεγάλη σαφήνεια, σὲ πολλὰ μεταφυσικὰ προβλήματα τοῦ Ἰνδουισμού καὶ ἰδιαίτερα στὸν τομέα τῆς θεωρίας τῆς Γνώσεως καὶ τῆς Ὀντολογίας του.

Ἡ γνωστὴ ἀπὸ παλιότερες μελέτες Μαρία Μπούργκι-Κυριαζὴ, μὲ τὸ νέο βιβλίον της, ἔρχεται νὰ προσθέσῃ στὴν σχετικὴ Ἰνδουιστικὴ γραμματεία μια ἄλλη ἐπίκαιρη ἐπιστημονικὴ ἐργασία. Τὸ θέμα τοῦ βιβλίου ἔχει ἀφορμὴ τὴν συγκλονιστικὴ «ψυχο-σωματικὴ» ἐμπειρία, τὴν ὁποία ἐβίωσε ἓνας ἀνεπιτηδευτὸς καὶ ἀφιλοσόφητος, νεαρὸς Ἰνδός, τῆς ἐποχῆς μας, ὕστερα ἀπὸ κάποιο ἐντελῶς αἰφνίδιο αἰσθημα ἀγωνίας καὶ φόβου τοῦ θανάτου, πού ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα τὸν κατέλαβε — σὲ ἡλικία 17 ἐτῶν. Τὸ βίωμα εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα, αὐτόματο, τὸν ἀνυπολόγιστο μετασχηματισμὸ τῆς ἀντίληψης καὶ τῆς ζωῆς τοῦ νέου. Ἐγινε, μὲ ἔργα καὶ διδασκαλία, σ' ὀλοκληρὴ τὴν μετέπειτα ζωὴ του.

Τὸ βιβλίον, εἶναι τὸ πρῶτον ἀντικειμενικὸ ἔργο ἐρμηνείας τοῦ Ρ.Μ. μεταξὺ ὄλων ὅσων ἔχουν γράφει γύρω ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς τῆς ξεχωριστῆς προσωπικότητος. Ἡ δὲ συμβολὴ του, στὴν εὐρωπαϊκὴ ἐπιστῆμην τῆς ἰνδολογίας σημαντικὴ. Τὸ προλογίζει ὁ διεθνὸς φημὴς Καθηγητῆς τῆς Ἰνδολογίας στὴ Σορβὼν Ὀλιβιὲ Λακόμπ.

Ποιητική 'Ανθολογία του «ΙΛΙΣΟΥ»

ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕ για μία ακόμη φορά (έπειτα από τις διευκρινήσεις στα τέυχη 57)58 του 1968 και 97 του 1973) ότι ο ΙΛΙΣΟΣ ΔΕΝ είναι περιοδικό φιλολογικό, ώστε να παρουσιάζει κριτικά όλα τα στελλόμενα προς αυτόν βιβλία, πολλά των οποίων είναι άξια προσοχής, αλλά από μέρους των γενικών τεχνοκριτικών. Ο ΙΛΙΣΟΣ έχει ΕΙΔΙΚΑ ενδιαφέροντα, όπως η πνευματόδοξη αντιμετώπιση του κοσμογονικού προβλήματος, ο βαθύτερος ανθρώπινος προβληματισμός, η καλλιέργεια της ελευθερίας της σκέψης, η προτροπή ανώτερης ψυχικής καλλιέργειας, ο έσωτερισμός και η συνακόλουθη ανθρώπινη βιοτική. Τα βιβλία, τα όποια, κατά κάποιον τρόπο ή βαθμό, άπτονται των τάσεων του περιοδικού, παρουσιάζονται. Τα άλλα αναγγέλλονται μόνον.

Έπειδη όμως για τους συνδρομητάς του περιοδικού έχει άξια και μία ένδεικτική προβολή χαρακτηριστικών κομματιών από τα στελλόμενα βιβλία, ο ΙΛΙΣΟΣ αρχίζει ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ να δημοσιεύη την ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ του, όπου θα περιλαμβάνονται ακόμη και κείμενα άδημοσιεύτα, στελλόμενα από νέους, ιδίως, συγγραφείς ή φίλους του και συνεργάτες του. Η περίληψις ενός ποιήματος μιάς συλλογής στην 'Ανθολογία πρέπει να θεωρηται και ως έμμεση κριτική αναγνώρισις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, άσχέτως της δημοσιεύσεως ΚΑΙ ιδιαίτερας κριτικής παρουσιάσεως.

Έλπίζομε ότι η νέα αυτή στήλη θα γίνη δεκτή μ' ενδιαφέρον από τους φίλους μας.

«ΙΛΙΣΟΣ»

ΚΩΣΤΑΣ ΠΗΓΑΔΙΩΤΗΣ

Τò έργοστάσιο

Σ' ένα αγρόκτημα
στη λεωφόρο Λαμίας
ξερριζώνει ή μπουλντόζα
τριανταφυλλιές και τουλίπες
για την άνεγερση έργοστασίου
τεχνητών λουλουδιών.

(Η ΛΕΩΦΟΡΟΣ, 'Αθήνα 'Ιούνιος 1974)

ΑΙΜΙΛΙΑ ΙΒΟΥ

"Έχασα τὸ ποίημά μου

"Έχασα τὸ ποίημά μου
 μὲς στὸ μεγάλο δρόμο
 μὲ τὸ βουητὸ τῶν αὐτοκινήτων
 τὰ κλάξον.

Τὲ κυνήγησα μάταια,
 ἓνα πουλὶ ἦταν
 ἓνα ἀγριοπερίστερο
 καὶ τὸσφιγγα πάνω μου
 νὰ μοῦ τραγουδάει
 γιὰ ἥλιους καὶ θάλασσες
 καὶ νὰ μοῦ φτερώνει τὸ βῆμα.

"Ἐνα ἀγριοπερίστερο
 τρόμαξε
 ἀπ' τὸ βουητὸ καὶ τὰ κλάξον
 κι' ἔκανε φτερά,
 τ' ἀναζήτησα μάταια
 τὸχασα τὸ ποίημά μου.

(Lux ex Tenebris, Ἀθήνα, Δεκέμ. 1974)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ

Ἡ ἀκρίδα

Μὲ ἓνα
 μὲ δύο
 μὲ τρία πηδήματα
 ἦρθε καὶ κάθησε στὸ περβάζι
 καὶ τὸ παράθυρο πλαταίνει
 γιὰ νὰ χωρέσουν
 τὰ σμαλτωμένα μάτια τῆς ἀκρίδας

"Ἐ τυφλοπόντικοι τοῦ μπετόν
 χρυσοκάνθαροι τῆς ἀσφάλτου
 μὲ τὸν ἀκάθαρτο βολβὸ
 τῆ ρυπιασμένη κόρη
 ἔλᾶτε νὰ λουστεῖτε στὶς ἀνταύγειες
 τοῦ σμάλτου καὶ τοῦ σμάραγδου
 νὰ πλύνετε τὸ βλέμμα σας
 στὸ θαῦμα

"Ἐ ἀνθρώποι!

(ΜΙΚΡΟ ΦΕΓΓΑΡΙ, Ἀθήνα Φεβρ. 1975)

ΡΙΤΑ ΜΗΛΙΩΡΗ

Τῆς παραδοχῆς

Γράφω τὸ ὄνομά σου στὸ χῶμα,
καὶ ἀνθίζουν παπαροῦνες·
ὅλα εἶναι ἀπλᾶ,
ὅλα ἀκουμποῦν στὸν ἥλιο,
ὅταν ἐρωτεύεσαι ἓνα Θεό.
Σὲ ἀναζητοῦσα ἀπὸ τότε ποὺ γεννήθηκα·
στοὺς ρεμβασμούς μου ἄγγιζα τὰ χέρια σου,
καὶ κυρίευε τὴν καρδιά μου πανικός
ἀπὸ ἀπέραντη εὐδαιμονία.
Συναντηθήκαμε στὸ σταυροδρόμι,
ποὺ εἶναι τὰ μάτια σου·
μάτια ἀπὸ φῶς τοῦ ἡλίου ζεστὸ καὶ ἡμερο,
κυρίαρχο τῆς ἁρμονίας τοῦ κόσμου.
Ἐπόλλων, πόση ἀγάπη ξοδεύτηκε
νὰ ζωντανεύσουν τὰ μαρμαρένια στήθια σου,
ἐκεῖ στὸ ἀέτωμα τοῦ Ναοῦ τῆς Ὀλυμπίας·
ἓνα σκαλι ν' ἀνεβοῦμε στὸν οὐρανό.

(ΠΕΡΙΟΧΕΣ, ἔκδ. Ἰωλκός, Ἀθήνα Ἰούλιος 1974)

ΕΦΗ Κ. ΑΙΛΙΑΝΟΥ

Ὁ θάνατος

Ὁ θάνατος στὸ ἀκρόκορφο δὲν εἶναι τῆς ζωῆς
ἢ πύλη ἀπ' ὅπου ἀνάλαφρος στὰ Ἥλυσια πιά διαβαίνεις·
δὲν εἶναι τὸ νανούρισμα ποὺ ἀκοῦς μὰ ποὺ δὲν ξέρεις
ποῦθ' ἔρχεται κι ὀρμαῖς μακριὰ τρελὸς γιὰ νὰ τὸ βρῆς,
μήτε ἢ γαλάζια θάλασσα μὲ τὰ φτερά τῶν γλάρων.
Στὸ μεσονύχτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ξάφνου ὁ ἥλιος,
μήτε κι ὁ ἀστερωμένος σου μανδύας ποὺ τυλίγει
τὸ ἀνήμπορο κορμί σου — ἀργὰ ποὺ πάει νὰ σωριαστῇ...

Ὁ θάνατος ἓνα ἄξαφνο, πικρὸ ἓνα βέλος εἶναι
ποὺ ἐμπήχτη στὴν καρδιά σου πιά καὶ ποὺ δὲ λείει νὰ βγῇ·
ὁ θάνατος, ὁ σίφουνας ὁ παγωμένος εἶναι
στὴν ἔρμο ποὺ φυσάει βαθιὰ τῆς ξέκλωνης ζωῆς...

Ὁ θάνατος; Μιά μυστικὴ κραυγὴ μέσα στὴ νύχτα
ποτέ του ποὺ δὲν ἄκουσε, ποὺ δὲν ἀκούει κανεῖς...

(ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΥ ΖΟΦΟΥ, Ἀθήνα Μάιος 1973)

ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ - ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

Ἡ ἐπιστροφή τῆς ἐγγονῆς

Ὅταν νυχτώσει ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου
 κάποτες ἔρχεται πνεῦμα φωτὸς
 καὶ πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων
 κι ὁ πόντος φέγγει ὁ ἀφεγγος γλυκὰ
 κι ὅλα τὰ μύρια ποὺ ἀναδεύονται βαθιὰ
 βγάζουν φτερὰ καὶ πέτουνται μακάρια
 ὅταν τὸ πνεῦμα τοῦ φωτὸς
 ἐπισκεφτεῖ τὸ νυχτωμένον κόσμο.

Μεῖνε, χαμόγελο τῆς ζήτησης, μεῖνε!
 Μὴ φεύγεις καθὼς ἤρθες
 κι ἀπομένει φρυγμένη
 ἀπὸ τὴν παρουσία σου δίχως ἡ ψυχὴ
 καὶ φῶς ἡ ζωντανή σου ἡ θύμηση...

(ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1967 - 1974, ἐκδ. Τὸ Ἑλληνικὸ βιβλίο, Ἀθήνα, Ἀπρίλιος 1975)

ΥΠΑΤΙΑ ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΟΥ - ΚΑΝΟΥΛΑ

Χαλάσματα

Τὸ σπίτι ὁ χρόνος χάλασε
 ἀφοῦ πρῶτα ἐχάλασε
 αὐτὸς τὸ σπιτικό του—
 τὸν ἴδιο ἑαυτό του·
 στὰ χῶματα τὸν ἄφησε!

Καὶ γατούλα τριγυρίζει
 τὰ χαλάσματα σκαλίζει.
 δὲν ζητάει γιὰ νὰ φάη
 ἀλλὰ κάποιον, ποῦ' χει πᾶει;
 τὸν ἄερα ὅλο μυρίζει.

Ναὶ ζητᾷ τ' ἀφεντικό της
 δὲν θὰ τὸ ἔβρη ματαιιότης,
 κι ἄλλες γάτες πλησιάζουν
 καὶ περίεργα κοιτάζουν,
 μὰ ἡ γατούλα τὸ δικό της.

Ἄλλοι ἄνθρωποι θὰ ῥθοῦνε
 νοικοκύρηδες θὰ μποῦνε,
 θὰ τὴν διώξουν με τὸ ζόρι
 τί γυρεύει; ποιοῦ ἄγορι;
 «Φύγε, πέθανε», θὰ ποῦνε.

(ΜΑΡΙΟΣ, Ἀθήνα 1975)

ANNA ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ πύλη ἄνοιξε

Ὅταν ὁ ἥλιος ξεκίνησε
 γιὰ τὸ μεγαλύτερο οὐράνιο τόξο του,
 Χειμερινὸ ἡλιοστάσιο,
 Νίκη, Νίκη, Νίκη!
 Τὸ σκοτάδι νικήσαμε,
 ὦ Ἀπόλλων!
 Ἄνοιξε ἡ πύλη ἡ μυστική, ἡ ἑφτασφράγιστη.
 Ὁ Ἄγγελος μᾶς τὴν ἄνοιξε
 καὶ μπήκαμε,
 στὸν ἐξαίσιο κῆπο.
 Ἡ Ἐλευθερία μᾶς χαμογέλασε,
 Ἐμεῖς κι' οἱ ἀποθαμένοι.
 Ὁ Ἥλιος διαγράφει
 τὸ μεγαλύτερο οὐράνιο τόξο του.
 Νίκη, Νίκη, Νίκη!
 Τὸ σκοτάδι νικήσαμε,
 Θρίαμβος τοῦ φωτός,
 Θρίαμβος τῆς Ζωῆς,
 ὦ, Ἀπόλλων!

(* Ἀνέκδοτο)

Ναύπακτος, 22-6-75

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γράφω ἓνα ποίημα

Ἐνα ζωάκι — ἀπὸ τοὺς βράχους πήδησε
 σταχτί, δειλό. Καὶ μὲ κυττάει
 καὶ τὸ κυττῶ... καὶ τὸ κυττῶ.

Χτυπᾶει ἡ καμπάνα ἑσπερινό.

κοντὰ στὸ κῦμα, γράφω

ἓνα ποίημα —

τί ἄλλο νὰ κάνω;

Πλατὺ γαλάζιο σκηνικό

κι ἰσόπλευρο τὸ τρίγωνο:

— Ἡ Θάλασσα

τὸ Ζωάκι κ' Ἐγώ—

Κρῦο τ' ἀγεράκι, φθινοπωρινό.

Μὲ τὸ χαμένο μου «ἐγώ» στὸ κῦμα

— πάνω στὴν ἄμμο — γράφω

ἓνα ποίημα.

Τί ἄλλο νὰ κάμω;

(* Ἀνέκδοτο)

ΘΑΝΟΣ ΚΙΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Θυμάρι

Τὸ πνεῦμα — σάρκα —
 τὰ μάτια — φῶς —
 π ουλί ἢ καρδιά
 κι ἀπλό θυμάρι
 ὁ στοχασμός.

Συμπόνια
 Συμπόνια μὲς τὸ στήθια
 — Ἕλιος, Θεός, Ἀλήθεια —

Ἕνα
 Τὸ σῶμα τοῦ Θεοῦ — ἡ φύση —
 τῆς φύσης ἢ ψυχῆ — Θεός —
 τὰ δυὸ μαζί δεμένα σ' ἓνα
 ὅπως ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς

Ἀντίδωρο
 Ὁ νοῦς — κορμὶ —
 κι ἡ σάρκα μας — ἀγέρας —
 (Συλλογὴ «Ὁ Μαθητευόμενος»)

NANA KONTOY

Εἰκόνα Δελφικὴ

Ἀπόλλωνα,
 ἀκοίμητε φρουρὲ τῶν Δελφῶν,
 ὁ ναός σου φεγγοβολᾷ μὲς στὸ παιχνίδισμα
 τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀγέρα.
 Ἀγέρωχη ἢ Πρωναία Ἀθηνᾶ,
 ἀρματωμένη γνώση,
 ρίχνει τὸ βλέμμα ἀπ' τὸ ναὸ της
 στὸν ὄγκο τῶν Φαιδριάδων
 ποὺ ἀνάμεσά τους ἀργοκυλοῦν
 τὰ ἱερά κρουσταλλένια νερά
 τῆς Κασταλίας.
 Στὴν πυρωμένη γῆ
 τὰ δροσερὰ νερά τῆς πηγῆς
 δίνουν ζωντάνια.
 Δάση φυτρώνουν, δάση
 ἀπὸ δάφνες, λεῦκες κι ἑληγές
 μὲ φυλλώματα νέας ἀναλαμπῆς.

(* Ἀνέκδοτο)

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ν. ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

«Μεγάλοι Θεοί»

Τοῦ Ἀπρίλη ἡ μέρα νείρεται ἡ πανώργια·
ἀρχαϊκὴ νηρηΐδα ἡ Σαμοθράκη
βυθίζεται στοῦ Αἰγαίου τὸ λουλάκι
ἀπ' τὰ ἱερὰ νὰ ζαποστάσει τὰ ὄργια.

Θεωρικὸ καράβι ἡ φαντασία
σὲ ποιὸ μὲ ξεμακραίνει πίσω χρόνο;
«Μεγάλοι Θεοί» πρὸς σὰς τὸ νοῦ μου ὑψώνω
σὲ δέηση μυστικὴ καὶ σὲ ἱκεσία.

Μοῦ γνέφει ὁ θεῖος Ἑρμῆς κι' εὐθύς μαζί του
ξανοίγομαι στὴ ρέμβη τοῦ «Ἀπολύτου»,
πέρα κι' ἀπὸ τὴ χώρα τῶν ὄνειρων...

Πίστη καὶ γνώση ἐκεῖ σμίγουν ἀντάμα.
Ξεδίψασα ἀπ' τῆς λύτρωσης τὸ νάμα
στὰ πάνσεπτα μυστήρια τῶν Καβείρων...

«Ἐκλογή» 1963

ΓΙΟΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ *

Ἰησοῦς

Ἀπόψε ἦρθα κι' ἐγὼ γλυκὲ ἀδερφὲ τῆς Ναζωραίας
βάρβαρα πάθη πνίγοντας ἐντός μου κι' ἄγρια μίση
νὰ κλάψω μπρὸς σ' τὸ αἰμόφυρτο κορμὶ τῆς πλέον ὠραίας
ψυχῆς, ποῦ ἔχει ποτὲ στὸν Κόσμο ἐτοῦτο ἀνθοβολήσει.

τῆς Γαλιλαίας κρίνε σεμνέ, πρὸς τὸ λευκὸ τὸ φῶς σου
πόσες φορὲς φτερούγισαν τῶν ταπεινῶν οἱ Ἑλπίδες
πλήθη σταυροὶ κατάντικρυ στηθήκαν στὸ δικό σου:
δικοὶ καὶ ξένοι Φαρισαῖοι, ἀλί κι' οἱ Σταυρωτῆδες.

Δὲν εἶσαι ὁ πρῶτος, μήτε κι' ὁ στερνὸς Ἐσταυρωμένος,
γλυκὲ Ἰησοῦ, στὸν κόσμον αὐτὸν τῆς πίκρας καὶ τοῦ φθόνου·
κι' ὅμως ἡ δόξα σου ἀσπίλη μεσ' τῶν θνητῶν τὸ γένος:
Εἶσαι — δὲν εἶσαι γιοῦς Θεοῦ, μὰ εἶσαι ὁ Θεὸς τοῦ πόνου!...

* Ἑβραῖος-Ἕλληνας (ἀπὸ μητέρα), διδάσκαλος στὰ Ἰωάννινα 1901-1931. Τὰ ἔργα του (ιστορικά, φιλοσοφικά, ποιητικά), χάθηκαν κατὰ τὸν διωγμὸ τῶν Ναζι καὶ διεσώθησαν μόνον 257 ποιήματά του. Ἐγράψε 203 ἄρθρα στὴν Ἐγκυκλοπαίδεια Πυρσοῦ καὶ σταμάτησε στὸ γράμμα Ν λόγω τοῦ προώρου θανάτου του στίς 22 Νοεμβρίου 1975. Μὲ πρωτοβουλία τῆς Ἑταιρίας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν ἔγιναν στὰ Ἰωάννινα τὰ ἀποκαλυπτήρια προτομῆς του.

Μηνύματα

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, στὰ μηνύματά του πρὸς τὸν Ἑλληνοκὸ λαὸ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου Ἔτους, περιέγραψε τὴν σημερινή κατάσταση τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τοῦ κόσμου γενικώτερα, κατὰ τρόπον ἐντυπωσιακόν μὲν, ἀλλὰ ὁ ὁποῖος δὲν ἔτυχε προσοχῆς, ἴσως ἐπειδὴ ἡ μοῖρα τῶν μηνυμάτων εἶναι νὰ περνοῦν ἀπαρατήρητα, ὡς συμβατικότητες.

Πέραν τῶν συνήθων τετριμμένων διαπιστώσεων (ὅτι ὁ ὕμνος τῆς Βηθλεέμ ἀναμένει ἐπὶ δισχισμένην τὴν ὑλοποίησίν του, ματαίως), οἱ οἱ ἡγῆται τῶν λαῶν δὲν φρονηματίζονται ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς ἱστορίας καὶ «τροφοδοτοῦν τὰς δαιμονικὰς δυνάμεις τοῦ ὀλέθρου» κλπ.) ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προβαίνει εἰς δύο ἀξίας προσοχῆς — γιὰ τὴν κατανόηση τῆς παρουσίας «θέσεως» τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας — διαπιστώσεις:

Πρῶτον, ὅτι ἡ νεολαία τῆς ἐποχῆς μας κινεῖται «ἐν μέσῳ ὀφρων καὶ σκορπίων» καὶ κινδυνεύει «ἐὰν παρασυρθῇ εἰς βάθη πρωτογονισμοῦ, ἀπὸ ἐπικινδύνους ἐκάστοτε βιαίας ἀντιδράσεις τῆς νεότητος, ἡ ὁποία ὡς ἐλπιδοφόρος ἀνατολὴ ἐκάστης γενεᾶς

φιλοτιμεῖται νὰ προηγήται ἡρωικῶς εἰς πᾶσαν πρόοδον, κινδυνεύουσα ὅμως, ἐὰν δὲν καθοδηγηθῇ ὑγιῶς νὰ πυρακτωθῇ ἀπὸ τὸ ἴδιον πάθος, ὡς τὰ τυφλούμενα ἔντομα εἰς τὸ φλογερὸν φῶς».

Δεύτερον, ὅτι ὁ «δαίμων-ἄρχων» τοῦ «κόσμου τούτου», ὁ ὁποῖος κατετροπώθη μὲ τὴν πτώσιν τοῦ ...Βυζαντίου, διότι μὲ τὴν διάσπασιν ἤνοιξαν αἱ πύλαι τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς ἀνθρωπότητος — ὡς ἐκλύονται τεράστια δυνάμεις μὲ τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου — ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας «ἔχει ἀνασυντάξει τὰς ἐφεδρικὰς του δυνάμεις καὶ ἀντεπιτίθεται».

Ἐρωτᾶται λοιπόν: Τί ἡ Ἐκκλησίαις ἔπραξε γιὰ τὴν καθοδήγησιν τῆς νεολαίας, γιὰ νὰ μὴ καῖ, σὰν τὴν πεταλούδιτσα ἀπὸ τὴν (ἀνύπαρκτη, πλέον) λάμπα τοῦ πετρελαίου;

Θὰ μπορούσε νὰ λεχθῇ ὅτι μὲ τὴν ὄλη τακτικὴ τῆς ἡ Ἐκκλησία στρέφει τὰ νῶτα τῆς πρὸς τὴν νεότητα. Μὲ ποῖον σύγχρονον πρόβλημα ἡσχολήθη, τότε, πῶς;

Ὡς πρὸς τὴν περίεργη ἀνακάλυψη ὅτι εἶναι (περίπου) ἄξιοι ἱστορικοὶ τιμῶν οἱ Τοῦρκοι γιὰ τὴν ὑποδοῦλωση τῆς Βυζαντινῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδημιουργήθησαν αἱ προσωπικαὶ προϋποθέσεις τῆς Ἀναγεννήσεως — ἀντίληψιν ἐν-

θυμίζουσαν τὰ καλογηρικά κηρύγματα ὅτι ὑπεδουλώθησαν οἱ Ἕλληνες γιὰ τὸ ...καλὸν τους, γιὰ νὰ μετανοήσουν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων των — ἐρωτᾶται ἂν ἔχη καμμία ἐπικαιρότητα ἡ τοιαύτη ἀντίληψις, μὲ τὴν εἰσβολὴ στὴν Κύπρον καὶ τὰς ὀρέξεις εἰς τὸ Αἶγαῖον...

Ἐν πάσῃ περιπτώσει — ὡς ἀναφέρει τὸ μήνυμα τῆς πρωτοχρονιάς — «ὁ Νέος Ἐνιαυτὸς τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου εἶναι ἐπὶ θύραις.

Εἰς τὴν θερμὴν πρὸς Αὐτὸν δέσιν, ἃς ἐνώσωμεν τὰς καρδίας μας εἰς διάπυρον πρὸς ἀλλήλους εὐχὴν, τὸ νέον ἔτος 1976, νὰ εἶναι ἀπαρχὴ μιᾶς νέας περιόδου, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ κυριαρχήσουν, ἡ λήθη τῶν θλίψεων τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ εἰλικρινὴς ἀγάπη καὶ συναδέλφωσις, πρὸς ἐπούλωσιν πληγῶν καὶ οἰκοδομὴν εἰρήνης, εὐτυχίας καὶ χαρᾶς!»

Πολὺ ὠραῖα! Ἄλλὰ, «σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει». Καὶ τί ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία θὰ προσφέρῃ τὸ δ ι α φ ο ρ ε τ ι κ ὸ ἀπὸ τὸ παρελθόν;

Τὸ ποδοφίλημα

Περιγράφεται ὡς «γεγονὸς τοῦ αἰῶνος» ἐκεῖνο ποὺ συνέβη στὰς 14 Δεκεμβρίου 1975, στὴν Καπέλλα Σιξτίνα τοῦ Βατικανοῦ, ὅταν ὁ Πάπας Πῖος ἅγιος ἐγονάτισε πρὸ τοῦ Μελίτωνος, μητροπολίτου Χαλκηδόνος, ἐφίλησε τὸν μανδύα του, κατόπιν δὲ ἔσχυψε ἕως τὸ ἔδαφος, ἔψαξε ἀνάμεσα στὰ ράσα, βρῆκε τὸ υπόδημα τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ ἡσπάσθη.

Ἦταν, βέβαια, μία ἐκδήλωσις

ταπεινοφροσύνης, εἰς ἀπάντησιν τῆς δηλώσεως τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ὁ Πάπας τῆς Ρώμης ἀναγνωρίζεται ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ ἐν ταύτῳ καὶ «δύναμις καταλλαγῆς καὶ ἐνοποιὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κόσμου».

Λίγες ἡμέρες προηγουμένως, εἶχαν συγκεντρωθῆ στὸ Ναϊρόμπι τῆς Κένυα 3.000 ἀντιπρόσωποι γιὰ τὴν 5ῃ συνέλευση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ εἶχαν συζητήσει ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ θέματος «Ὁ Χριστὸς ἐλευθερώνει καὶ ἐνώνει». Ἄλλὰ τὸ γεγονός τῆς Ρώμης ἐπεσκίασε κάθε προηγούμενη ἐκδήλωσις ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν Χριστιανῶν «ἵνα πάντες Ἐν ὧσιν».

Δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα — ἔγραψε ὁ εἰδικὸς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων κ. Σπύρος Ἀλεξίου, ὁ ὁποῖος ἔζησε τὸ ἱστορικὸ γεγονός — «ὁ πανίσχυρος Μέγας Ποντίφηξ, ποὺ ἔχει στὴν πλάτη του μιὰ ἱστορία δυνάμεως, ποὺ γονάτισαν μπροστά του οἱ μεγάλοι τοῦ κόσμου, αὐτοκράτορες καὶ κατακτητὲς νὰ φιλήσῃ τὸ πόδι, ὄχι τοῦ ἴδιου τοῦ Πατριάρχου ἀλλὰ τοῦ Ἐκπροσώπου του. Μπορεῖ νὰ ἦταν μιὰ πρᾶξις συγγνώμης γιὰ ὅ,τι ἔγινε στοὺς ὀρθόδοξους ἱεράρχες στὴ Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας, ἡ μιὰ ἀπόδειξις πὼς ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας δέχεται μὲ ἄκρα ταπεινωσὶ τὸν θεολογικὸ διάλογο ποὺ ἀρχίζει σύντομα μεταξὺ Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ὅ,τι καὶ νὰ ἦταν στὸ βάθος τοῦ νοῦ τοῦ Πάπα, τὸ γεγονός αὐτὸ

ἔδωσε φανερό δείγμα πὺς εἶναι δημιουργὸς ἱστορίας, θαρραλέος καὶ ταπεινὸς ὅ,τι δηλαδή χαρσκτηρίζει ἕναν Μεγάλο.

Ὡστόσο, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ δὲν ἐπέτυχε νὰ συγκεντρώσῃ πλειοψηφία στὴν πρότασή του νὰ σταλῇ χαιρετιστήριο τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πάππα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν θέλει σχέσεις μὲ τὸ Βατικανό, διὰ τὸν λόγον ὅτι προσφάτως ἐτοποθετήθη καὶ πάλι στὴν Ἀθήνα ἐπίσκοπος τῶν Οὐνιτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ γίνεται λόγος περὶ συγκλήσεως, ἐντὸς τοῦ 1976, προσνοδικῆς διασκέψεως τῶν Ὀρθοδόξων, ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ προετοιμάσῃ τὴν Μεγάλῃ Πανορθόδοξον Σύνοδον. Λέγουν ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ συζητηθοῦν τὰ ἀπὸ αἰώνων ἐκκρεμῆ οὐσιαστικὰ ζητήματα τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἀφοῦ ὁ «διάλογος τῆς ἀγάπης», ποὺ ἄρχισε πρὸ δέκα ἐτῶν, ἀπέδωσε καρπούς.

Ἄλλὰ πόσοις — ἂν — ἀπέδωσεν:

Τὸ Χάσμα

Ὁ Μητροπολίτης Δυτ. Γερμανίας κ. Εἰρηναῖος, σὲ ἄρθρο του γιὰ «Τὰ ἑλληνικὰ νειάτα καὶ τὴν Ἐκκλησία», προβαίνει σὲ μερικὲς διαπιστώσεις, ποὺ ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα:

«Γνωρίζομε — γράφει — πόσο μεγάλο εἶναι, τώρα καὶ πολλὰ χρόνια, τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὴ Διανόηση καὶ τὴν Ἐκκλησία, στὴν Πατρίδα μας τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀναγνωρίζομε πόσο ἄτυχη

στάθηκε, ἰδιαίτερα στὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας στὶς σχέσεις της μὲ τοὺς Νέους ... Δὲν μπορούμε νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ δηλητηριάζομε ἀδιάκοπα τὰ Παιδιά μας μὲ τὰ πάθη καὶ τὰ λάθη τοῦ ἀνταρτοπολέμου καὶ τῆς ἐπταετίας. Πέρα ἀπὸ τίς δίκες καὶ τίς φυλακὲς καὶ πέρα ἀπὸ τίς «κινδυνολογίες» καὶ τίς φτηνὲς δημαγωγίες, πρέπει νὰ ἀνοιξομε στὰ Παιδιά μας καινούργιους καὶ καθαροὺς ὀρίζοντες κι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνει μόνο ὅταν πνεύσει στὸν τόπο μας ἕνας καινούργιος ἀνεμὸς πνευματικῆς ἀναδημιουργίας.

Καὶ δῶ ἄλλη μιὰ φορά τολομοῦμε νὰ ὑπεθυμίσομε στὴν Ἐκκλησία τὸ μεγάλο χρέος της. Δὲν θὰ μπορούσε ἄραγε ἡ Ἐκκλησία μας νὰ σταθεῖ σὲ τούτη τὴ στιγμή ὁ μεγάλος εἰρηνοποιὸς στὸν Ἑλληνικὸ Λαό, ποὺ κάνει καὶ τὸ Ποίμνιό της; Δὲν θὰ μπορούσε ἄραγε ἡ Ἐκκλησία μας καὶ τούτη τὴ στιγμή, νὰ ἐρμηνεύσει τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ ὅχι μόνον σὰν παράδοση καὶ μεταφυσικὴ προσδοκία, ἀλλὰ καὶ σὰν ἱστορικὸ ρεαλισμό, ποὺ μπορεῖ νὰ γίνεταί σὲ κάθε στιγμή «ὁδὸς καὶ ζωή»; Καὶ δὲν θὰ μπορούσε ἀκόμη ἡ Ἐκκλησία μας νὰ καλέσει τὰ Ἑλληνικὰ νειάτα νὰ ποῦνε τὴ γνώμη των καὶ τὰ προβλήματά των ὅχι μόνον στὸ μάθημα τῶν Ὁρησκευτικῶν καὶ στὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο, ἀλλὰ καὶ στὰ ἴδια τὰ Συνοδικὰ της Συμβούλια; Καὶ δὲν θὰ μπορούσε ἀκόμη ἡ Ἐκκλησία μας νὰ εἰσηγηθεῖ, σὲ μιὰ χώρα ποὺ τὰ νειάτα μαραζώνουν ὥσπου νὰ βρεθεῖ μιὰ θεσοῦλα, «μέτοα καὶ σταθμὰ» ποὺ θὰ

γινότανε ένα αληθινὸ σύνθημα: τόπο στὰ νειάτα;»

Στὸ τόσο πολὺπλευρο ἐρώτημα τοῦ Μητροπολίτου («δὲν θὰ μπορούσε;») μπορεῖ νὰ δοθῇ θετική ἀπάντησις;

Μᾶλλον, δὲν θὰ μπορούσε — πρὸ παντὸς στὴν Ἑλλάδα. Διότι, στὸν τόπο μας, ἐδῶ, κατ' ἐξοχήν, ὁ Κλήρος εἶναι μονοδιάστατα ἐσχατολογικὸς καὶ ἀσχολεῖται ἀποκλειστικά μὲ τὴν τύχη τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, ἐνῶ τὴν χάνει ἐν ζῶῃ, μὲ τὴν συστηματικὴν ἀγνόησιν τῶν ἀνθρωπίνων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἡ ἥττα

Ὁ κ. Στέλιος Μ. Παπαθεμελῆς, γράφοντας στὴ «Θεσσαλονίκη» (27 Δεκ. '75) γιὰ τὴν στάση τῆς ἐκκλησίας ἔναντι τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, τονίζει ὅτι ὑπέστη βαρεῖαν ἥτταν.

«Ἀσχολήθηκε μὲ τοὺς ἐργάτες, πολὺ ἀργά, ὅταν αὐτοὶ εἶχαν ἐλκυσθῆ ἀπὸ τὸν Μαρξισμό. Ἄνεκάλυψε τὴν ἀποικιοκρατία, γιὰ νὰ τὴν πολεμήσῃ, ὅταν αὐτὴ κατέρρευε. Ἀγανάκτησε γιὰ τὸν ἀντισιμιτισμὸ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξολόθρευση ἕξῃ ἑκατομμυρίων Ἑβραίων. Λέγει στοὺς Χριστιανούς ὅτι δὲν εἶναι «καὶ τόσο κακὸς ὁ σοσιαλισμὸς», ὅταν πιά δὲν τὴν ἐρωτοῦν.

Ὑπενθυμίζει ὅτι Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ἀδελφὸς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καταγγέλλει, δριμύτατα τοὺς τοικιστές, «κεφαλαιούχους» τοῦ καιροῦ του καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ συναισθηματικὴ φόρτιση ὁ λόγος του: «Ἄν δὲ καὶ δῶς ἐλεημοσύνην, μισανθρώπου

φορολογίας, οὐκ ἀπὸ συμφορῶν ἀλλοτρίων δακρῶν γέμοντα καὶ στεναγμῶν; Εἴ ἐγνώριζεν ὁ πένης πόθεν ὀρέγεις τὴν ἐλεημοσύνην οὐκ ἂν ἐδέξατο, ὡς ἀδελφικῶν σαρκῶν γεύεσθαι μέλλων καὶ αἵματος οἰκείων». Ἄν μ' ἄλλα λόγια, προσφέρεις ἐλεημοσύνη καρπὸ ἀπάνθρωπτης ἐκμετάλλευσης δὲν θὰ εἶναι τούτη γιμὰτη ἀπὸ συμφορές, δάκρυα καὶ στεναγμούς τῶν συνανθρώπων σου; Ἄν τόξερε τοῦτο ὁ φτωχός, δὲν θὰ τὴ δεχόνταν γιατί θὰ νοιωθε σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ γευθῆ σάρκες ἀδελφικῆς καὶ αἵμα συγγενῶν του!

Ἡ συμβιβασμένη χριστιανικὴ ἡγεσία ἀγνόησε συστηματικὰ αὐτὴ τὴν αὐτόχρημα Ἐπαναστατικὴ ἀποψη διατυπωμένη ἀπὸ ἕναν ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ 370 μ.Χ. Ἡ ἡγεσία προσέφερε σὰν πανάκεια τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ ὁ ἅγιος καταγγέλλει σὰν «σάρκες καὶ αἷμα ἀδελφικό», τὴν ἐλεημοσύνη! Σκιαμάχησε κυριολεκτικὰ κυνηγώντας τὰ ἀποτελέσματα μὲ τὴν ἐλεημοσύνη, ἀντὶς νὰ θεραπεύσῃ τὰ αἷτια μὲ τὴν δικαιοσύνη.

Τίθεται τώρα, κάπως διαφορετικὰ, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ ἐρώτημα τοῦ Μητροπολίτου Εἰρηναίου: Θὰ μπορούσε ἡ σημερινὴ Ἐκκλησία νὰ ἀλλάξῃ, ὅπως τὸ ἀπαιτοῦν οἱ σημερινοὶ καιροί;

«Κυνῆγι ἀλεπούς»

Ὁ κ. Βάσος Τσιμπιδάρος μετέδωσε ἀπὸ τὸ Λονδίνον ὅτι ἐφέτος οἱ ὀπαδοὶ μιᾶς ὀργανώσεως φιλικῆς πρὸς τὰ ζῶα καὶ ἐχθρι-

κῆς πρὸς τοὺς ἀριστοκράτες, οἱ ὅποιοι ἀρέσκονται στὸ «κυνήγι τῆς ἀλεπούς», τοὺς ἔκαμε μιὰ πρωτότυπη «δολιοφθορά».

Τὸ κυνήγι ἀρχίζει, ὡς συνήθως, πολὺ πρῶτ'. Καβάλλα στὰ ἄλογά τους οἱ κυνηγοί, μαζεύονται ἔξω ἀπὸ τὰ παμπάλαια πρῶτην χάνια τῆς ἐξοχῆς μαζὶ μὲ τὰ σκυλιὰ τους, πού εἶναι ὀλόκληρα κοπάδια, καὶ μαθημένα νὰ κυνηγοῦν μὲ πάθος τὶς ἀλεπούδες. Ἐωπίσω τους καλπάζουν οἱ κυνηγοί, γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τὸ θέαμα. Κάποτε ἡ ἀλεπού κουράζεται, τὰ σκυλιὰ πέφτουν ὀπάνω της καὶ κυριολεκτικὰ τὴν κομματιάζουν. Περισσότερες ἀπὸ 20 χιλιάδες ἀλεπούδες ἐξοντώνονται κάθε χρόνο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο.

Ἄλλὰ ἐφέτος — γράφει ὁ κ Τσιμπιδάρος — ἔγιναν τόσα πολλὰ ἐπεισόδια καὶ τόσες διαμαρτυρίες, ὥστε μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, ὅτι τὸ βάρβαρο αὐτὸ σπῶρ δὲν θὰ ἀντέξῃ γιὰ πολλὰ χρόνια. Ἡ ὀργάνωσι πού ἀναφέραμε πῶ πάνω, ἐφοδίασε τὰ μέλη της μὲ εἰδικὰ «σπρέυ», σωληνάκια δηλαδή, πού τινάζουν ἓνα ὑγρὸ καὶ τὸ ὑγρὸ αὐτὸ ἔχει τὴ μυρωδιὰ τῆς ἀλεπούς.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ παραπληθοῦν τὰ σκυλιὰ καὶ νὰ τρέχουν πρὸς διάφορες κατευθύνσεις, ἄλλα ἀριστερά, ἄλλα δεξιά, ἄλλα πρὸς τὰ πίσω... Τὰ ἄλογα σαστισμένα κ' ἐκεῖνα, ἔκαναν ἀπότομα διάφορες κινήσεις κ' ἔρριχναν κάτω τοὺς ἀναβάτες... Τὸ «κυνήγι τῆς ἀλεπούς» ἐμπατώθη καὶ πολλοὶ κυνηγοὶ γύρισαν στὸ σπίτι τους μὲ σπασμένα πλευρὰ ἢ πόδια...

Τὰ ἀδελφὰ φυτὰ

Τὸ «πράσινο διάγραμμα» ἦταν μιὰ ταινία τῆς ἰταλικῆς τηλεόρασης, μὲ θέμα τὴν εὐαισθησία τῶν φυτῶν, ὅπως αὐτὴ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐρευνες τῆς ἐπιστήμης (κυττάξετε καὶ τὸν «Ἰλισό», τεύχος 95 / 1972). Σύμφωνα μὲ τὸ σεῖνάριο, ἓνα ἐγκλημα διελευκάνθη χάρις εἰς τὴν...κατάθεση ἐνὸς φυτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε καταγράψει ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τοῦ δολοφόνου καὶ τὶς διετήρησε στὴ μνήμη του. Ναι, ἔχουν καὶ μνήμη, τὰ ἀδελφὰ μαζὶ φυτὰ, εἴπε ὁ Κληβ Μπλάνσιερ, ἀμερικανὸς τεχνικός, εἰδικευμένος στὰ θέματα τῆς εὐαισθησίας τῶν φυτῶν.

Δὲν ἔχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα ἔχουν αἰσθήσεις καὶ ὅτι, δοκιμάζουν ἀκόμη καὶ «πόνο» ὅταν καίγωνται ἢ μαραινώνται.

«Τὸ καινούργιο πού ἀνεκάλυψα — συνεχίζει — στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ τεχνικὴ πού ἐφαρμόζω εἶναι ὅτι τὰ φυτὰ, ὅπως ἀποκαλύπτεται, ἔχουν καὶ μνήμη. Ἦταν γνωστὸ ἀπὸ καιρὸ πρὶν, ὅτι τὰ φυτὰ ἀντιδροῦν στὸν πόνο καὶ ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀνεγνώρισε αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. Τώρα προχωροῦμε περισσότερο στὶς παρατηρήσεις μας καὶ ἀνακαλύπτουμε γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι τὰ φυτὰ ἔχουν καὶ ἄλλες ἰδιότητες». Ὁ Ἀμερικανὸς τεχνικός συνέχισε: «Ἄλλοτε ἦταν σχεδὸν ἀδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ κανεὶς παρόμοιος ἀπόψεις. Τώρα βλέπομε ὅτι ἔχουν σημειωθεῖ σημαντικὲς ἐξελίξεις στὴν ἔρευνα τοῦ φυτι-

κοῦ βασιλείου καὶ ὅτι ἐκεῖνο πού ξέρομε πλέον εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ εὐδαισθητοὺς ὀργαμισμοὺς, πού δοκιμάζουν πόνου, εὐχαριστήση, ἄγχος, ἀκριβῶς ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπο).

4 Ἰουλίου 1976

Εἶναι ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία θὰ μάθωμε ἀν ὑπάρχη στὸν Ἄρη ζωὴ. Κατὰ τὴν διακοσιοστὴ ἐπέτειο τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ἀναμένεται νὰ προσγειωθῇ στὸν Ἄρη τὸ διαστημόπλοιο «Βίκιγκ 2», νὰ λάβῃ φωτογραφίες καὶ νὰ μεταδώσῃ διάφορες πολυτιμες πληροφορίες. Οἱ ἐπιστήμονες δὲν ὁμιλοῦν. Περιμένουν. Ὁ Ἄρης ἔχει ποικιλία στοιχείων, πράγμα πού ὑποδηλοῖ ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπῆρξε ζωὴ κάποτε. Πότε; Ἴσως πρὶν ἀπὸ 25.000 ἔτη. Ἴσως ὑπῆρχε ζωὴ ὠρισμένης μορφῆς, ἡ ὁποία νὰ ἐξηφανίσθη. Νερὸ μᾶλλον δὲν ὑπάρχει τώρα. Ἀλλὰ ὑπῆρχε κάποτε. Μήπως ὑπάρχει πάντα κάποια ἀτμόσφαιρα; Σ' ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα, θ' ἀπαντήσῃ τὸ διαστημόπλοιο μετὰ ἓνα ἐξάμηνο. Ἄς περιμένωμε.

Ὁ Ἄρης (μαζὶ μὲ τὸν Ἑρμῆ, τὴν Ἀφροδίτη καὶ τὴν Γῆ) εἶναι «ἔσωτερικὸς» πλανῆτης τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ἐνῶ ὁ Ζεὺς, ὁ Κρόνος, ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ Ποσειδῶν εἶναι «ἔξωτερικοί», μὲ σύνθεση ἐντελῶς διαφορετικῆ.

Ἡ νεκρὴ Ἀφροδίτη

Τὰ στοιχεῖα πού ἤδη μετεδόθησαν ἀπὸ τὸ Σοβιετικὸν διαστημόπλοιο «Βένερα» πείθουν ὅτι πρόκειται περὶ πλανῆτου μὴ ἐπιτρέποντος οὔτε τὴν πιὸ πρωτό-

γονη καὶ στοιχειώδη ζωὴ. Εἶναι ἓνα φοβερὸ καμίνι. Ἡ ἀτμόσφαιρά της, ἀποτελεῖται βασικῶς ἀπὸ μὴ ἀναπνεύσιμον διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Ἡ θερμοκρασία της, εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἐδάφους, ἐγγίζει τοὺς 500 βαθμοὺς Κελσίου. Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις ἀνέρχεται εἰς 90 χιλιόγραμμα κατὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόν, πίεσις πού, εἰς τὴν γῆ, ἀπαντᾶται μόνον σὲ βάθος 900 μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν ὠκεανῶν. Ὅχι μόνον κάθε ζωὴ ἐπὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐφαίνετο ἀδύνατη, ἀλλὰ καὶ οἱ πρῶτες σοβιετικὲς διαστημοσκευὲς πού ἐστάλησαν ἐκεῖ διελύθησαν καὶ ἀπληθρανώθησαν πρὶν ἐγγίσουν τὸ ἔδαφος. Καὶ τὴν φορὰ αὐτῆ ἀκόμη, οἱ διαστημοσκευὲς «βένερα 9» καὶ «βένερα 10», ἀνθεξάν μόνον 53 καὶ 65 λεπτὰ τῆς ὥρας, ἀντιστοίχως. Ὅσο ἐχρειάζετο γιὰ νὰ προφθάσουν ν' ἀποστείλουν τίς πολυτιμες φωτογραφίες των.

Ἡ Ἀφροδίτη χάνει τὸ μυστήριόν της. Ἀκατοίκητη καὶ μὴ κατοικήσιμος, ἀνεπίδεκτη ζωῆς, μοιάζει πρὸς οἰονδήποτε ἐκ τῶν ἐρήμων καὶ τεραστίων ὄγκολίθων οἱ ὁποῖοι περιστρέφονται ἀνάως εἰς τὸ κενόν, γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο...

Ἡ Γένεσις

Καὶ ἀφοῦ εὐρισκόμεθα στὸν αὐράνιο χῶρο, ἄς ἀκούσωμε τί εἶπε ὁ διάσημος ἀστρονόμος σὲρ Μπέρναρ Λόβελ στὴν συνέλευση τῆς βρετανικῆς ἐταιρίας πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν.

Πρόσφατες ἐρευνες στὰ ἐργαστήρια τῆς ἐταιρίας Μπέλλ τῆς Νέας Ἰερσέης, ΗΠΑ, μὲ ὑπερευαίσθητους ραδιοδέκτες, ἐπέτυ-

χαν νά συλλάβουν τὸν ἀπόηχον τῆς ἐκρήξεως ἀπὸ τὴν γένεσιν τοῦ Σύμπαντος, ἤτοι τὰ ραδιοκύματα ποὺ ἐξαπέλυσεν ἡ ἀρχικὴ ἐκρηξις.

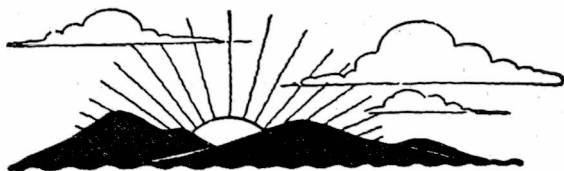
Τὰ ραδιοκύματα αὐτά, μήκους ἐνὸς χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου, ἔχουν ἐντοπισθῆ με συσκευές ποὺ ἀνυψώθηκαν πέραν τῶν ὀρίων τῆς πυκνῆς ἀτμοσφαιρας, με πυράλους καὶ στρατοσφαιρικά ἀερόστατα. Ἡ θερμοκρασία ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴ σημερινὴ ἔντασι τῆς ἀκτινοβολίας εἶναι μόνο 2,7 ἀπολύτων βαθμῶν, δηλαδὴ 268 βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενὸς στὴ συνήθη κλίμακα θερμοκρασιῶν Κελσίου. Ἐάν ὅμως ὑπολογισθῆ πόσος χρόνος παρήλθε μετὰ τὴν συμπαντικὴ ἐκρηξὴ καὶ πόσο ἔχει ἐν τῷ μεταξύ διασταλῆ τὸ Σύμπαν, προκύπτει ὅτι στὸ πρῶτο δευτερόλεπτο τῆς ἐκρήξεως αὐτῆς, ἡ θερμοκρασία ἔφθανε τὰ δέκα δισεκατομμύρια βαθμούς.

Κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀσύλληπτα ὑψηλὴ θερμοκρασία τὰ συνήθη συστατικά τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, τὰ πρωτόνια καὶ τὰ οὐδετερόνια, ἀντέδρασαν ταχύτατα μεταξύ τους γιὰ νὰ σχηματίσουν ὑδρογόνο καὶ ἥλιο, στὴν ἀναλογία ποὺ χαρακτηρίζει σήμερα τὴν δομὴ τοῦ ὑλικοῦ Σύμπαντος. Ἡ ἀντίδρασις ἀκριβῶς αὐτὴ προσέδω-

σε στὸ Σύμπαν τὰ σημερινὰ του χαρακτηριστικά. Ἐάν τὰ πρωτόνια ἀντιδροῦσαν ταχύτερα, θὰ εἶχαν ἐξοδευθῆ ὅλα γιὰ τὴν παραγωγή ἡλίου, καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχον ἄλλα χημικὰ στοιχεῖα, καὶ ἰδίως ὑδρογόνο γιὰ νὰ προσδώσουν στὸ Σύμπαν τὴν σημερινὴ του πικιλία καὶ νὰ ἐπιτρέψουν τὴν δημιουργία ἀστέρων, γαλαξιῶν καὶ πλανητῶν ὅπως ἡ Γῆ με ζωὴ στὴν ἐπιφάνειά τους.

«Εἶναι καταπληκτικὴ ἡ διαπίστωση — ἐτόνισε ὁ Λόβελ στὸ λόγο του — ὅτι ἡ ὑπαρξις τῶν Γαλαξιῶν καὶ τῶν ἀστέρων, ἀκόμα καὶ ἡ δική μας ὑπαρξις θὰ ἦταν ἀδύνατη, ἂν τὰ πρωτόνια ἀντιδροῦσαν μεταξύ τους με ἐλάχιστα διαφορετικὴ ταχύτητα ἀπὸ ἐκείνην ποὺ τὰ χαρακτηρίζει. Καὶ αὐτὴ ἡ «σύμπτωσης» μεταξύ τοῦ χρόνου, τῆς θερμοκρασίας καὶ τῶν σταθερῶν ἀντιδράσεων τῶν ὑποατομικῶν σωματιδίων ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τοῦ Σύμπαντος, ἐκεῖνο τὸ μυστήριον ἡ λύσις τοῦ ὁποίου θὰ ἔδινε στὸν ἄνθρωπο τὸ κλειδί γιὰ τὴν κατανόησι τοῦ Παντός. Τὸ Μέγα Μυστήριον παραμένει. Ἄλλὰ προσλαμβάνει ἓνα ἰλιγγιώδες μεγαλεῖον...

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ. Κλαυθμώνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευή 9,30—12,30 π.μ. Τηλέφ. Γραφείων 3246—837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελετισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεῖουον.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

Τ. Βάβαλης, Μοσχονησιῶν 4. Κ. Βαβίλης, Κερκύρας 123, Χ. Γαλανός, Β. Λάκωνος 7. Π. Καμαρινέας, Ἄλυσος 9. Μ. Κοκκίνης, Ἀῶου 9. Μ. Κουμάρα, Τυδέως 2 Ὁρ Κριτσωτάκης, Γεννηματὰ 16 Γ. Λαϊνᾶς, Φρύνης 7. Γ. Μπαμπταγινέας, Νοσοκ. Σωτηρία, Χολαργός. Δ. Παπαευσταθίου, Τρίτωνος 30, Π. Φάληρον. Κ. Πέγκλης Φορμίωνος 25. Γ. Πολιτάρχη, Κλαδὰ 23. Χ. Πολυχρονιάδης, Μεγ. Σπηλαίου 28. Δ. Πυλαρινός, Αἰσχύλου 41, Ηλιούπολις. Ν. Χατζηπαναγῆς, Ὑμηττοῦ 126.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Δαμ. Αργυρόπουλος, ὁδ. Καραολῆ, Κομοτινῆ. Ἰ. Δαγκωνάκης, ἱατρός, Χίος. Π. Κακαβᾶς, μηχανικός, Εὐζώνων 22, Θεσσαλονίκη. Αρ. Κωσταρίγκας, Ρουσβλετ 2/β, Λάρισα. Μ. Παπαδόπουλος, Γρ. Ξενοπούλου 5, Θεσσαλονίκη. Πολ. Παπαστεργίου, Ἐθν. Τράπεζα, Π. Μελᾶ 6, Θεσσαλονίκη. Γ. Παρασκευᾶς, Βικέλα 27, Ἡράκλειον. Ἰδρδ. Πασχαλίδης, Δραγούμη 10, Θεσσαλονίκη. Ν. Τσαγκαράκης, Παπακυριαζή 15, Λάρισα. Β. Τσιγκόπουλος, Τελων. Ἐλεγκτής, Ἀλεξανδρούπολις. Ἐλ. Χριστοκόπουλος, Ἀριστοφάνους 52, Καλαμάτα.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ

ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Παντ. Οἰκονομάκης, Ἀθήναι.
Νικ. Δελάκης, Χανιά.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(μὲ τὴ σειρὰ λήψεως)

Σπύρου Παπαδαντώνη: Ὁ ἥλιος καὶ τὸ τραγοῦδι. Ἀθήνα 1975.

Ἐλένης Ταγκαλάκη: Ἡ κοπέλλα τοῦ Ἄλσους (ποίησις). Νέα Σκέψη.

Δημ. Χ. Χαλατσᾶ: Σίδερα II (ποίησις). Ἀθήνα 1975.

Β. Η. Βογιατζόγλου: Οἱ ἐπιζῶντες (ποίησις).

Καίτης Ἐξάρχου - Σπ. Διαμαντῆ: Ὁ Δημητράκης καὶ τὰ ταξίδια του. Ἡπειρος Ἀθήνα 1975.

Γιώργου Σάντη: Σατυρικά καὶ Λυρικά. Κύπρος 1976. Τοῦ ἴδιου: Τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Κύπρος 1976.

Ἄρσ. Γεροντικοῦ: Νέας σαφηνεῖας ἐγκώμιον. Τοῦ ἴδιου: Τὸ πρόσωπο τοῦ αἰῶνα· μας. Ἰωάννινα 1975.

Κώστα Ν. Τριανταφύλλου: Μῦθες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Διηγήματα. 1976.

Ε. Ν. Πλετῆ: Ἡ αἰσθητικὴ Κοινωνία. Ἀθήνα 1976.

Διδῶς Καλλέργη: Τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια. Ἀθήναι 1976.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἡπειρωτικὴ Ἑστία (Σέπτ. - Ὀκτ.)
Ὁ Κρίκος (Νοέμ. - Δεκ., -Ἰαν.-Φεβρ.).

Ἐνοριακὰ Χρονικὰ (Δεκ.).

Ἀχρ. ἰκὰ Χρονικὰ (Ὀκτ. - Δεκ.).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Ὀκτ. - Δεκ.).

Σμύρνα (Νοέμ. - Δεκ.).

Πνευματικὴ Κύπρος (Δεκ.-Γενάρ.).

Προσανατολισμεὶ (Ἰαν., Φεβρ.).

Ὁ Φυσιολάτρης (Ἰαν. - Φεβρ.).

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορ. Ἑλλάδος (Ἰαν. - Φεβρ.).

Ἀλληλογραφία**Ἡ Ἄννη Μπέζαντ και
ὁ Μπέρναρ Σῶ**

Ἀγαπητέ μου κ. Ριζόπουλε.

Μὲ προσοχὴ μελέτησα τὸ ἄρθρο σας «Γιατὶ ἔγινε Θεόσοφος ἡ Ἄννη Μπέζαντ», ποὺ δημοσιεύεται στὸ τελευταῖο τεύχος τοῦ «Ἰλισοῦ». Ἐμείνα ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος, γιατί δίνετε σ' αὐτὸ τὸ δημοσίευσμά σας, μὲ ἀναλυτικὸ κι' ἐπαγωγικὸ τρόπο, τὴν ἀξία τῆς προσωπικότητος τῆς Ἄννης Μπέζαντ. Πραγματικά, τῆς ἀξίζει αὐτὴ ἡ ἀνάλυση καὶ ἡ παρουσίαση, ἔστω καὶ συνοπτικά, τοῦ ἔργου μιᾶς ἀπὸ τὶς ἐξαιρετικὲς πνευματικὲς γυναῖκες, ποὺ σπάνια ἐμφανίζονται στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.

Θυμῆθα ἕνα ἄλλο, δημοσίευμα, ποὺ τὸ ἔχω σ' ἕνα ἰδιαίτερο φάκελλο τοῦ ἀρχείου μου. Αὐτὸ εἶναι τοῦ C. Du Cann, ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς 12-4-1961 στὴν «Καθημερινή» Ἀθηνῶν μὲ τὸν τίτλο «Ὁ Μπέρναρντ Σῶ, ἔραστής». Θὰ σᾶς γράψω λιγα ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτὸ τὸ δημοσίευμα: «Γιὰ ν' ἀντιληφθῆ καεῖς τὴν ποιότητα τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῆς τῆς γυναίκας, τῆς Ἄννης Μπέζαντ, ἀρκεῖ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψη του ὅτι πολὺ ἀργότερα χειριζόταν τὴν τόσο πλοῦσια σ' ἀποχρώσεις καὶ μεταφυσικὰ νοήματα Ἰνδικὴ γλώσσα μὲ τὴν ἴδιαν εὐκολία, ποὺ χειριζόταν καὶ τὴν ἀγγλική».

Πάρα κάτω γράφει ὅτι ὁ Σῶ ἦταν ἡ αἰτία νὰ προσχωρήσῃ ἡ Μπέζαντ στὴν Θεοσοφία μὲ τὸν ἐξῆς συμπτωματοκτικὸ τρόπο, ὅπως τον ἀναφέρει ὁ συγγραφέας ἐκεῖνου τοῦ δημοσιεύματος: «Θέλοντας (ὁ Σῶ), ν' ἀλλάγῃ ἀπὸ κάποιον ἐπιβεβλημένο δημοσιογραφικὸ καθῆκον, τῆς ἔδωσε νὰ διαβάσῃ ἕνα ἀντίτυπο τῆς «Secret Doctrine» (Μυστικὴ Διδασκαλία) ποὺ εἶχε γραφῆ ἐκεῖνο τὸ παράξενο πλᾶσμα ἡ Ἐλενα. Μπλαβάτσκι, γιὰ νὰ γράψῃ μία κριτικὴ πάνω σ' αὐτό. Αὐτὸ ἦτανε. Τὸ βιβλίον τὴν μάγεψε καὶ τὴν κατάρκτησε. Ἐκείνη, ποὺ εἶχε περιφρονῆσει τὸν χριστιανισμό, τὸν Σοσιαλισμὸ, τὸν ριζοσπαστισμὸ καὶ τὸν ἀθεισμό, ὑποταζόταν τώρα στὴν κυρία Μπλαβάτσκι τὴν ἰδρύτρια

Ἰδιοκτῆτης: Ἐκδόσεις «Ἰλισός» Συν. Π.Ε., Δραγατσάνου 6 Ἐκδότης - Διευθυντής: Κωστῆς Ν. Μελισσαρόπουλος, Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλοθέη Προϊσταμ. Τυπογραφείου: Ἰορδ. Α. Ὀρφανίδης, Ποσειδώνος 51, Π. Φάληρον. Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπώσεις: «Ἐπτάλοφος Ε.Π.Ε.», Ζαλοκώστα 5, τηλ. 631 675

Τιμὴ τεύχους δρχ. 25
Ἀθῆναι, Ιαν. Φεβρ. 1976

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ὁ γνωστὸς μελετητῆς τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, ἐκδότης τῆς «Σφιγγος» καὶ συγγραφεὺς πολλῶν ἔργων ἐσωτερισμοῦ κ. Πέτρος Γράβιγγερ ἐξέδωσεν εἰς ὀγκώδεις τόμους τὴν Ἑγκυκλοπαιδεῖαν Ἐσωτερικοῦ καὶ Ἀποκρύφου Γνώσεως.

Τὸ βιβλίον τοῦ φίλου κ. Λάζαρου Εὐπραξιάδου «Τὸ Προκόπι, ἡ πατριδα μου» ἐτιμήθη μὲ ἐπαινον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἀπευθύνομεν θερμὰ συγχαρητήρια.

Ἀλεξάνδρου Γ. Ἀλεξίου: Ἡ μεγάλη πυραμῖς τοῦ Χέοπτος ἀποκαλύπτει καινούργια μυστικά. Ἀθῆναι 1975.

Τηλ. Εὐθυμιᾶδης: Μέγας Ὁδηγὸς Διαίτης (πολύτιμοι κανόνες ζωῆς διὰ τὴν ριζικὴν θεραπείαν).

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη ΙΛΙΣΟΥ, τόμοι καὶ βιβλία στὸ βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

τῆς Θεοσοφίας. Τὸ Λονδίνο ἠλεκτρίσθη καὶ ὁ Σῶ ἐνοιωσε τρόμο διαβάζοντας στὸν «Ἀστέρα» ἕνα ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «Γιατὶ ἔγινε Θεόσοφος», ποὺ τὸ ὑπέγραφε ἡ Ἄννη Μπέζαντ.»

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς

Παναγ. Βλαχόπουλος

Ζάκυνθος, 2 Φεβρ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

48 χρόνια με τον Ἀρχαιόφιλο	3
Ἡμέρα τοῦ Ἄντυαρ	9
Βασ. Καραμαλίκη: Δονήσεις — Λόγος — Μουσική	10
Ι. Ν. Δάμπαση: Βάκις ὁ χρησολόγος καὶ καθαρτὴς	15
Γ. Ηοόσον. Οἱ Διδάσκαλοι ἐναντίον τῆς διαμεσότητος	25
Π. Βλαχοπούλου: Ὁ ἀριθμὸς 3 ὡς σύμβολο	22
Ρ. Παίμερ: Θρησκείες καὶ Κάρμα	25
Ἡλ. Σαμπετάι: Χριστιανισμὸς — Ἰουδαισμὸς	26
Νικ. Καρβούνης: Ψυχικὴ τοπογραφία	29
Αἰμ. Ἰβου: Τὸ μήνυμα τῆς Θεοσοφίας	34
Πλατ. Δρακούλη: Ὑγιεινὴ καὶ Ἠθικὴ	44
Σοφ. Ἀντζακά: Ἡ ψυχολογία τῆς συμβολικῆς τῶν Γραφῶν	50
Ἀποκομματα: Π. Δελαπόρτα: Περί τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ε. Π. Πα- πανούτσου: Νοσταλγία καὶ Ἐλπίδα. Μία μαθήτρια στὸ Ἰσραήλ. Ἡ προστασία τῆς Φύσεως	54
Χρ. Ριζοπούλου: Τὰ Νέα Βιβλία	61
Ποιητικὴ Ἀνθολογία τοῦ ΙΛΙΣΟΥ	64
Χρονικὰ	71
Μεταξὺ μας	78
Ἡ Ἄννη Μπέζαντ καὶ ὁ Μιπέρναρ Σῶ	79

Τὸ ὠραιότερο δῶρο

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Βλέπε Τιμοκατάλογον Βιβλίων
εἰς σελ. 2 ἐξωφύλλου

(Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν)

ΕΓΓΡΑΨΕΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Συνδρομὴ 1976 δρχ. 130 (ἐξωτερικοῦ \$ 5.00)

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἐσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα
νὰ ἀγοράζουν τοὺς τόμους ἐπιλογῆς

Α' Τριετίας 1956—1957—1958

Β' Τριετίας 1959—1960—1961

ἕκαστον πρὸς δρχ. 120 ἀντὶ δρχ. 140

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΔΙΣΟΥ»

Ἄλεξ)πολις: Ἐλ. Γιαννώτας	Μυτιλήνη: Ἄριστ. Ἀρμούντας
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος	Ξάνθη: Εὐελπις Ράνος
Δράμα: Φιλ. Τζάλλας	Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκις
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς	Ρόδος: Μ. Φωστιέρης
Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς	Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης
Θεσσαλονίκη: Ἰω. Στάσας	Χανιά: Ν. Βαρδάκης
Καβάλα: Σ. Ρωμανιδᾶς	Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος
Κέρκυρα: Ἀχ. Ἀβραμίδης	Λεμεσός: Ἀντώνιος Στυλιανού
Κομοσινή: Ἰ. Σαμουρκασιδῆς	Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς
Λαμία: Κ. Φαλίδας	Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
Λάρισα: Ἄριστ. Σοφίτης	Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

Ἐκυκλοφόρησε

τὸ βιβλίον

Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

τοῦ Ἁγγλου συγγραφέως

ΙΡΒΙΝΓΚ ΚΟΥΠΕΡ

Τὸ μεγάλο πρόβλημα

τῆς Μεταφυσικῆς

σὲ ἐκλαΐκευση

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δρχ. 80